

บทบาทและความต้องการพัฒนาของผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมการเกษตรของ
องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดปราจีนบุรี

นายสัตย์ชัย บุญสารี

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต
แขนงวิชาส่งเสริมการเกษตร สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

พ.ศ. 2560

**The Role Performance and Development Needs of Agricultural Extension
Officers under Department of Local Administration
in Prachin Buri Province**

Mr. Sanchai Boonsaree

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for
the Degree of Master of Agriculture in Agricultural Extension and Development
School of Agriculture and Cooperatives
Sukhothai Thammathirat Open University

2017

หัวข้อวิทยานิพนธ์ บทบาทและความต้องการพัฒนาของผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมการเกษตร
ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดปราจีนบุรี
ชื่อและนามสกุล นายสัญญาชัย บุญสารี
แขนงวิชา ส่งเสริมการเกษตร
สาขาวิชา เกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
อาจารย์ที่ปรึกษา 1. รองศาสตราจารย์บำเพ็ญ เขียวหวาน
2. รองศาสตราจารย์ ดร.พรชุลี นิลวิเศษ

วิทยานิพนธ์นี้ ได้รับความเห็นชอบให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรระดับปริญญาโท เมื่อวันที่ 23 สิงหาคม 2560

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สมจิต โยชะคง)

..... กรรมการ

(รองศาสตราจารย์บำเพ็ญ เขียวหวาน)

..... กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร.พรชุลี นิลวิเศษ)

..... ประธานกรรมการบัณฑิตศึกษา

(รองศาสตราจารย์ ดร.กฤษณา รุ่งโรจน์วิชัย)

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยความอนุเคราะห์และความกรุณาจาก รองศาสตราจารย์ บำเพ็ญ เขียวหวาน ที่ได้ให้ความรู้ คำแนะนำตรวจทาน และแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ด้วยความเอาใจใส่ทุกขั้นตอน เพื่อให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สมบูรณ์ที่สุด ผู้วิจัยตระหนักถึงความตั้งใจจริง และความทุ่มเทของอาจารย์ และขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้

ขอขอบคุณเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมการเกษตรขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดปราจีนบุรีทุกคน ที่เอื้อต่อการตอบแบบสอบถามให้การวิจัยครั้งนี้สำเร็จลุล่วง

ขอขอบพระคุณคุณบิดา มารดา และทุกคนในครอบครัว ที่อยู่เบื้องหลังในความสำเร็จ ที่ได้ให้ความช่วยเหลือสนับสนุนและให้กำลังใจตลอดมา

อนึ่ง ผู้วิจัยหวังว่า งานวิจัยฉบับนี้จะมีประโยชน์อยู่ไม่น้อย จึงขอมอบส่วนดีทั้งหมดนี้ ให้แก่เหล่าคุณอาจารย์ ที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาจนทำให้ผลงานวิจัยเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่เกี่ยวข้อง และขอมอบความกตัญญูกตเวทิตาคุณ แด่บิดา มารดา และผู้มีพระคุณทุกท่าน สำหรับข้อบกพร่องต่าง ๆ ที่อาจจะเกิดขึ้นนั้น ผู้วิจัยขออ้อมรับผิดเพียงผู้เดียว และยินดีที่จะรับฟังคำแนะนำจากทุกท่าน ที่ได้เข้ามาศึกษา เพื่อเป็นประโยชน์ในการพัฒนางานวิจัยต่อไป

สัญญาชัย บุญสารี
สิงหาคม 2560

ชื่อวิทยานิพนธ์ บทบาทและความต้องการพัฒนาของผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมการเกษตรขององค์กรปกครองส่วน
ท้องถิ่น จังหวัดปราจีนบุรี

ผู้วิจัย นายสัตยุชัย บุญสารี รหัสนักศึกษา 2579000502 ปริญญา เกษตรศาสตรมหาบัณฑิต (ส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร)

อาจารย์ที่ปรึกษา (1) รองศาสตราจารย์บำเพ็ญ เขียวหวาน (2) รองศาสตราจารย์ ดร.พรชูลิย์ นิลวิเศษ

ปีการศึกษา 2560

บทคัดย่อ

การวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) สภาพพื้นฐานของผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมการเกษตรของ
องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดปราจีนบุรี (2) ความรู้เกี่ยวกับงานส่งเสริมการเกษตร (3) ความคิดเห็น
เกี่ยวกับบทบาทหน้าที่และการปฏิบัติงานส่งเสริมการเกษตร (4) บทบาทของผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมการเกษตร
(5) ความต้องการพัฒนางานส่งเสริมการเกษตร (6) ปัญหาและข้อเสนอแนะการพัฒนางานส่งเสริมการเกษตร

ประชากรในการศึกษา คือ ผู้รับผิดชอบในงานส่งเสริมการเกษตรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
จำนวน 70 คน ทำการศึกษาจากประชากรทั้งหมด เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานทั่วไป
โดยใช้สถิติ การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลวิจัยพบว่า 1) ผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมการเกษตรเป็นเพศชาย มีอายุ 31-40 ปี ระดับการศึกษา
ปริญญาตรี มีรายได้มากกว่า 25,000 บาทต่อเดือน ระยะเวลาการทำงานมากกว่า 5 ปี ส่วนใหญ่ไม่มีประวัติ
ฝึกอบรม 2) ผู้รับผิดชอบในงานส่งเสริมการเกษตรส่วนใหญ่มีความรู้ในเรื่องการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตร
ระดับตำบลมากที่สุด และมีความเข้าใจในการร่วมมือกับสำนักงานพัฒนาชุมชนเพื่อศึกษาเผยแพร่ภูมิปัญญา
ท้องถิ่นน้อยที่สุด 3) ผู้รับผิดชอบในงานส่งเสริมการเกษตรมีระดับความคิดเห็นในระดับมากเกี่ยวกับบทบาท
หน้าที่และการปฏิบัติงานส่งเสริมการเกษตรในทุกภารกิจที่ได้รับมอบหมาย 4) ผู้รับผิดชอบในงานส่งเสริม
การเกษตรมีบทบาทหน้าที่ในการปฏิบัติงานส่งเสริมการเกษตรภาพรวมอยู่ในระดับน้อย 5) ผู้รับผิดชอบงาน
ส่งเสริมการเกษตรมีความต้องการพัฒนาในระดับมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งการปรับปรุงการปฏิบัติงานส่งเสริม
การเกษตรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้มีความชัดเจนและมีความเป็นปัจจุบัน 6) ปัญหาของผู้รับผิดชอบ
งานส่งเสริมการเกษตรส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับกฎระเบียบการปฏิบัติงานส่งเสริมการเกษตรที่ยังไม่มีความชัดเจน
ในส่วนข้อเสนอแนะควรจัดระเบียบแนวทางการดำเนินงานในส่วนของภารกิจที่ได้รับมอบหมายให้แก่องค์กร
ปกครองส่วนท้องถิ่นให้ชัดเจน

คำสำคัญ ผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมการเกษตร องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น บทบาท ความต้องการพัฒนา

Thesis title: The Role Performance and Development Needs of Agricultural Extension Officers under Department of Local Administration in Prachin Buri Province

Researcher: Mr. Sanchai Boonsaree; **ID:** 2579000502;

Degree: Master of Agriculture (Agricultural Extension and Development);

Thesis advisors: (1) Bumpen Keowan, Associate Professor; (2) Dr. Pornchulee Nilvises, Associate Professor; **Academic year:** 2017

Abstract

The purposes of this research were to study (1) fundamental condition of agricultural extension officers under Department of Local Administration in Prachinburi Province (2) knowledge relating to agricultural extension role (3) opinion towards the role and operation in agricultural extension (4) the role of agricultural technical officers (5) needs in agricultural extension development (6) problem and suggestion for agricultural extension development.

All studied population composed of 70 agricultural technical officers under Department of Local Administration. Data was collected by questionnaires and analyzed by frequency, percentage, minimum value, maximum value, mean and standard deviation.

Findings from the research were as follows. 1) Most of the agricultural technical officers were male, bachelor degree holders, aged between 31-40 years, earning over 25,000 baht/month. Length of service was more than 5 years. Mostly, they had never participated in any training before. 2) Most of the agricultural technical officers acquired knowledge at the highest level in preparing the agricultural development plan at sub-district level. But their understanding in cooperation with the Office of Community Development to study and disseminate local wisdom was found at the lowest level. 3) Their overall opinion towards the role and operation in every agricultural extension mission was at low level. 5) Their need in development was at high level, particularly, the improvement of agricultural extension mission of Department of Local Administration should be clarified and up to date. 6) Their problem was regulations relevant to agricultural extension which still remained unclear. Therefore, they suggested regulating guidelines for the tasks assigned by Department of Local Administration.

Keywords: Agricultural extension officers, Department of Local Administration, Role, Needs Development

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญตาราง	ฅ
สารบัญภาพ	ญ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์การวิจัย	2
กรอบแนวคิดการวิจัย	4
ขอบเขตของการวิจัย	5
นิยามศัพท์เฉพาะ	5
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	7
บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	8
แนวคิดเกี่ยวกับความรู้	8
แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนา	12
แนวคิดเกี่ยวกับความคิดเห็น	14
แนวคิดเกี่ยวกับบทบาท	16
แนวคิดเกี่ยวกับความต้องการ	20
แนวคิดเกี่ยวกับการส่งเสริมการเกษตร	25
งานส่งเสริมการเกษตรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	31
สภาพทั่วไปของจังหวัดปราจีนบุรี	43
ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	49

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	51
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	51
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	51
การเก็บรวบรวมข้อมูล	54
การวิเคราะห์ข้อมูล	54
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	56
ตอนที่ 1 สภาพพื้นฐานทั่วไปของผู้รับผิดชอบในงานส่งเสริมการเกษตรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	56
ตอนที่ 2 ความรู้เกี่ยวกับงานส่งเสริมการเกษตรของผู้รับผิดชอบในงานส่งเสริมการเกษตรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	59
ตอนที่ 3 ความคิดเห็นของผู้รับผิดชอบในงานส่งเสริมการเกษตรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่	62
ตอนที่ 4 การปฏิบัติงานส่งเสริมการเกษตรของผู้รับผิดชอบในงานส่งเสริมการเกษตรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	66
ตอนที่ 5 ความต้องการพัฒนาและสนับสนุนของผู้รับผิดชอบในงานส่งเสริมการเกษตรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	71
ตอนที่ 6 ปัญหาและข้อเสนอแนะในการพัฒนางานส่งเสริมการเกษตรของผู้รับผิดชอบในงานส่งเสริมการเกษตรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	74
บทที่ 5 สรุปการวิจัย อภิปรายผล	79
สรุปการวิจัย	79
อภิปรายผล	82
บรรณานุกรม	89
ภาคผนวก	94
แบบสอบถาม	95
ประวัติผู้วิจัย	105

สารบัญตาราง

หน้า

ตารางที่ 2.1 แนวทางปฏิบัติงานตามคู่มือถ่ายโอนภารกิจของกรมส่งเสริมการเกษตรให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น.....	37
ตารางที่ 4.1 สภาพพื้นฐานทั่วไปของผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมการเกษตรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น.....	57
ตารางที่ 4.2 ความรู้เกี่ยวกับงานส่งเสริมการเกษตรของผู้ปฏิบัติงานส่งเสริมการเกษตรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น.....	59
ตารางที่ 4.3 ระดับความรู้เกี่ยวกับงานส่งเสริมการเกษตรของผู้ปฏิบัติงานส่งเสริมการเกษตรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น.....	62
ตารางที่ 4.4 ความคิดเห็นของผู้รับผิดชอบในงานส่งเสริมการเกษตรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่และการปฏิบัติงานส่งเสริมการเกษตร.....	63
ตารางที่ 4.5 การปฏิบัติงานของผู้รับผิดชอบในงานส่งเสริมการเกษตรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น.....	66
ตารางที่ 4.6 วิธีการส่งเสริมการเกษตรของผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมการเกษตร.....	69
ตารางที่ 4.7 ความต้องการพัฒนาและสนับสนุนของผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมการเกษตร.....	72
ตารางที่ 4.8 ปัญหาของผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมการเกษตรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น.....	75

ญ

สารบัญภาพ

หน้า

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดการวิจัย 4

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยมีการจัดระเบียบการบริหารราชการแผ่นดิน ตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 มีผลให้เกิดการบังคับใช้พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และในปี พ.ศ. 2542 มีการถ่ายโอนภารกิจเพื่อการปฏิบัติงานที่ตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนได้อย่างทั่วถึงและรวดเร็ว ในส่วนของงานส่งเสริมการเกษตร กรมส่งเสริมการเกษตรนั้น มีการถ่ายโอน 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านงานส่งเสริมคุณภาพชีวิต 2) ด้านการวางแผน การส่งเสริมลงทุน พาณิชยกรรมและการท่องเที่ยว 3) ด้านการบริหารจัดการและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ภารกิจดังกล่าวมีการถ่ายโอนเฉพาะเนื้อหา แต่ไม่มีการถ่ายโอนทรัพย์สินและบุคลากร โดยภารกิจที่ถูกถ่ายโอนดังกล่าว ขึ้นกับดุลยพินิจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นๆ ในการจัดลำดับความสำคัญตามความจำเป็น ตามศักยภาพและพื้นฐานความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นนั้นๆ จึงเห็นได้ว่าภารกิจที่ถ่ายโอนมาเป็นภารกิจที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทำงานร่วมกับรัฐ โดยรัฐเป็นผู้สนับสนุนทางวิชาการและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นผู้ปฏิบัติ

ด้านงานส่งเสริมคุณภาพชีวิต มีภารกิจที่ถ่ายโอน ได้แก่ 1) การสำรวจข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร 2) การจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรระดับตำบล 3) การบริการข้อมูลและเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ 4) การรวบรวมส่งเสริมพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่น 5) การสำรวจช่วยเหลือป้องกันกำจัดศัตรูพืช 6) การฝึกอบรมอาชีพ 7) การรวมกลุ่มและพัฒนากลุ่ม 8) การกระจายพันธุ์ ซึ่งงานด้านส่งเสริมคุณภาพชีวิตนี้เกี่ยวข้องกับการประสานงานระหว่างรัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2549 :15-41) แต่ทั้งนี้ภารกิจดังกล่าว ยังขาดการประสานงานที่ดี และถ่ายทอดข้อมูลในการออกแบบสำรวจข้อมูล ทั้งในส่วนของระเบียบ วิธีการปฏิบัติ ระหว่างกันของสำนักงานเกษตรอำเภอและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และทางองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเอง ก็ยังขาดบุคลากรที่มีความรู้ ความชำนาญ และขาดการฝึกอบรมในเรื่องการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตร รวมถึงเรื่องส่งเสริมพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่น และยังคงขาดงบประมาณในการเผยแพร่ฝึกอบรมและประชาสัมพันธ์ให้แก่ชุมชน

ในส่วนด้านการวางแผน การส่งเสริมลงทุน พาณิชยกรรมและการท่องเที่ยว ภารกิจที่ถ่ายโอนมา คือ การจัดตั้งศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีเกษตรชุมชน ซึ่งภารกิจดังกล่าวเป็นรูปแบบการประสานงานกันระหว่างเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร สังกัดสำนักงานเกษตรอำเภอ กับเจ้าหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อดำเนินการร่วมกันวางแผนและให้บริการความรู้เพื่อจัดตั้งศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีเกษตรชุมชน แต่ทั้งนี้ในขอบเขตความรับผิดชอบของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร สังกัดสำนักงานเกษตรอำเภอ มีภารกิจหลักค่อนข้างมาก จึงทำให้การประสานงานในด้านดังกล่าวนี้ยังไม่เต็มที่ ซึ่งในส่วนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเองนั้นความรับผิดชอบในการจัดตั้งศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีเกษตรชุมชน ส่วนใหญ่จะเป็นเจ้าหน้าที่รักษาการณมารับผิดชอบในตำแหน่งนักวิชาการเกษตร จึงยังขาดความรู้ และโอกาสการได้รับการฝึกอบรมอย่างจริงจัง จึงมีผลทำให้ขอบเขตงานดังกล่าวไม่สมบูรณ์เท่าที่ควร

ปัญหาการปฏิบัติงานในส่วนของงานส่งเสริมการเกษตรที่ไม่ครอบคลุมภารกิจที่ได้รับถ่ายโอนมานั้น ยังมีปัญหาหลากหลายประการที่มีอิทธิพลมากน้อยแตกต่างกันในแต่ละระดับความรับผิดชอบของตำแหน่งในโครงสร้างของระบบปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีผลต่อระบบการทำงาน ส่งผลต่อประสิทธิภาพของการทำงานในตำแหน่งนักวิชาการเกษตร สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ยังไม่เต็มประสิทธิภาพเท่าที่ควร จึงทำให้ผู้วิจัยเกิดกรอบแนวคิดการวิจัยในเรื่องบทบาทและความต้องการของผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมการเกษตรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดปราจีนบุรี ทั้งนี้เพื่อพัฒนาการสำรวจในส่วนของความคิดเห็นและการปฏิบัติงานในพื้นที่ของนักวิชาการเกษตร สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมถึงประเด็นปัญหาและข้อเสนอแนะ เพื่อเป็นการวางแผนการทำงานให้เกิดประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นของผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมการเกษตรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาสภาพพื้นฐานของผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมการเกษตรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดปราจีนบุรี

2.2 เพื่อศึกษาความรู้เกี่ยวกับงานส่งเสริมการเกษตรของผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมการเกษตรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดปราจีนบุรี

2.3 เพื่อศึกษาความคิดเห็นของผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมการเกษตรเกี่ยวกับ บทบาทหน้าที่และการปฏิบัติงานส่งเสริมการเกษตรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดปราจีนบุรี

2.4 เพื่อศึกษาบทบาทของผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมการเกษตรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดปราจีนบุรี

2.5 เพื่อศึกษาความต้องการพัฒนาและสนับสนุนงานส่งเสริมการเกษตรของผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมการเกษตรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดปราจีนบุรี

2.6 เพื่อศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะในการพัฒนางานส่งเสริมการเกษตรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดปราจีนบุรี

3. กรอบแนวคิดการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้มีกรอบแนวคิดเกี่ยวกับสภาพพื้นฐาน ความรู้ ความคิดเห็น บทบาท ความต้องการพัฒนาของผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมการเกษตร รวมถึงปัญหาและข้อเสนอแนะเพื่อพัฒนางานส่งเสริมการเกษตรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ดังภาพที่ 1.1

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดวิจัย

4. ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยเรื่องบทบาทและความต้องการพัฒนาของผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมการเกษตรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดปราจีนบุรี มีขอบเขตการวิจัยดังนี้

4.1 ขอบเขตเชิงพื้นที่ การวิจัยครั้งนี้ดำเนินการศึกษาความคิดเห็นของผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมการเกษตรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดปราจีนบุรี

4.2 ขอบเขตเชิงเนื้อหา การวิจัยครั้งนี้ศึกษาเกี่ยวกับสภาพพื้นฐานทั่วไปของผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมการเกษตรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ความรู้ในงานส่งเสริมการเกษตรบทบาทของผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมการเกษตร รวมถึงความคิดเห็นของผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมการเกษตรที่ศึกษาจากภารกิจที่ได้รับการถ่ายโอนจำนวน 9 ภารกิจ ได้แก่ 1) การสำรวจข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร 2) การจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรระดับตำบล 3) การบริการข้อมูลและเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ 4) การรวบรวมส่งเสริมพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่น 5) การสำรวจช่วยเหลือป้องกันกำจัดศัตรูพืช 6) การฝึกอบรมอาชีพการเกษตร 7) การรวมกลุ่มและพัฒนากลุ่ม 8) การกระจายพันธุ์ 9) ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล ในส่วนภารกิจการช่วยเหลือผู้ประสบภัยธรรมชาติ ผู้วิจัยไม่ได้ศึกษา เนื่องจากภารกิจนี้ยังอยู่ระหว่างการแก้ไขกฎหมาย และการวิจัยครั้งนี้ยังศึกษาถึงความต้องการและปัญหาข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนางานส่งเสริมการเกษตรของ อปท.

4.3 ขอบเขตเชิงเวลา การวิจัยครั้งนี้เก็บรวบรวมข้อมูลความคิดเห็นของผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมการเกษตรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดปราจีนบุรี ตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2559 ถึงเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2560

5. นิยามศัพท์เฉพาะ

5.1 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือ อปท. หมายถึง หน่วยการปกครองท้องถิ่นที่มีฐานะเป็นนิติบุคคลและเป็นส่วนราชการท้องถิ่น ในงานวิจัยนี้ศึกษาเฉพาะเทศบาลและองค์การบริหารส่วนตำบล

5.2 ผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมการเกษตรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัด

ปราจีนบุรี หมายถึง ผู้อำนวยการกองส่งเสริมการเกษตร หัวหน้าฝ่ายส่งเสริมการเกษตร นักวิชาการเกษตร เจ้าพนักงานการเกษตร เจ้าหน้าที่การเกษตร พนักงานจ้างตามภารกิจ

5.3 ภารกิจหลัก หมายถึงงานตามกฎหมาย หรืองานกำหนดคนโยบาย หรืองานที่ทำเพื่อความคงอยู่ขององค์กรตามบทบาทภารกิจของหน่วยงาน

5.3 ภารกิจสนับสนุน หมายถึง งานที่ทำเพื่อสนับสนุนภารกิจหลัก หรือการนำนโยบายไปปฏิบัติ

5.4 การปฏิบัติงาน หมายถึง การทำงานของผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมการเกษตรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีการดำเนินการปฏิบัติงานตามภารกิจหลักและภารกิจสนับสนุนมาน้อยเพียงใด

5.5 การถ่ายโอนภารกิจของกรมส่งเสริมการเกษตร หมายถึง การถ่ายโอนภารกิจของกรมส่งเสริมการเกษตรให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ดำเนินการ จำนวน 9 ภารกิจ ได้แก่ 1) การสำรวจข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร 2) การจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรระดับตำบล 3) การบริการข้อมูลและเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ 4) การรวบรวมส่งเสริมพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่น 5) การสำรวจช่วยเหลือป้องกันกำจัดศัตรูพืช 6) การฝึกอบรมอาชีพการเกษตร 7) การรวมกลุ่มและพัฒนา กลุ่ม 8) การกระจายพันธุ์ 9) ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล

5.6 ความคิดเห็นที่ศึกษาจากภารกิจที่ได้รับการถ่ายโอนภารกิจของกรมส่งเสริมการเกษตรให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หมายถึง ระดับความรู้สึกรู้สึกนึกคิดของผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมการเกษตรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดปราจีนบุรีในลักษณะที่เห็นด้วยน้อยที่สุด ไปจนถึงเห็นด้วยมากที่สุดในการศึกษาจากภารกิจที่ได้รับการถ่ายโอนจำนวน 9 ภารกิจตามคู่มือของคณะกรรมการกระจายอำนาจ

5.7 บทบาทของผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมการเกษตรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หมายถึง การปฏิบัติตามสิทธิ หน้าที่ ของผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมการเกษตรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดปราจีนบุรีอันซึ่งจำเป็นต้องเรียนรู้บทบาท และปฏิบัติงานไปตามสถานภาพในสถานการณ์อย่างมีประสิทธิภาพ

5.8 ความต้องการพัฒนางานส่งเสริมการเกษตรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หมายถึง ความต้องการของผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมการเกษตรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดปราจีนบุรีที่มีอิทธิพลก่อให้เกิดแรงผลักดันทั้งภายนอกและภายในให้เกิดการได้ปรับตัวส่งผลต่อการปฏิบัติภารกิจที่ได้รับมอบหมาย

6. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

6.1 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถนำผลการวิจัยใช้เป็นแนวทางปฏิบัติในการพัฒนางานส่งเสริมการเกษตร

6.2 กรมส่งเสริมการเกษตรและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถนำผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางปฏิบัติในการถ่ายโอนภารกิจระหว่างหน่วยงานให้เหมาะสม

6.3 กรมส่งเสริมการเกษตรสามารถนำผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการสนับสนุนการดำเนินงานของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการถ่ายโอนภารกิจ

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยเรื่องบทบาทและความต้องการพัฒนาของผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมการเกษตรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดปราจีนบุรี มีเนื้อหาเกี่ยวกับปัญหาการปฏิบัติงานส่งเสริมการเกษตรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาการปฏิบัติงานส่งเสริมการเกษตรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมถึงแนวทางการพัฒนางานส่งเสริมการเกษตรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดปราจีนบุรี โดยผู้วิจัยได้แบ่งการศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง เป็นประเด็นต่างๆ ดังต่อไปนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับความรู้
2. แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนา
3. แนวคิดเกี่ยวกับความคิดเห็น
4. แนวคิดเกี่ยวกับบทบาท
5. แนวคิดเกี่ยวกับความต้องการ
6. แนวคิดเกี่ยวกับการส่งเสริมการเกษตร
7. งานส่งเสริมการเกษตรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
8. สภาพทั่วไปของจังหวัดปราจีนบุรี
9. ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดเกี่ยวกับความรู้

ปัจจัยสำคัญที่จะทำให้สิ่งที่ลงมือกระทำนั้นประสบความสำเร็จได้รวดเร็วยิ่งขึ้น องค์ประกอบที่สำคัญ ได้แก่ ความรู้ ซึ่งบางครั้งความรู้ก็เป็นเรื่องที่เข้าใจได้ยากเนื่องจากมีนิยามความหมายที่กว้าง หรือไม่สามรถกำหนดขอบเขตและเข้าใจได้ว่าสิ่งใดถือเป็นความรู้หรือเป็นข้อเท็จจริงที่เราควรนำมาปฏิบัติ

1.1 ความหมายของความรู้

วิจารณ์ พานิช (2548) ได้กล่าวว่า ความรู้นั้น มีหลายนัยและหลายมิติ คือ

- ความรู้ คือ สิ่งที่น่าไปใช้จะไม่หมด หรือ สึกหรือ แต่จะยิ่งอกเงยหรืออกงามขึ้น
- ความรู้ คือ สารสนเทศที่น่านำไปสู่การปฏิบัติ

- ความรู้เกิดขึ้น ณ จุดที่ต้องการใช้ความรู้นั้น
- ความรู้เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นกับบริบท และกระตุ้นให้เกิดขึ้นโดยความต้องการ

พจนานุกรมทางการศึกษา (Dictionary of Education) ได้ให้ความหมาย "ความรู้" ว่า ความรู้เป็นข้อเท็จจริง (Facts) ความจริง (Truth) กฎเกณฑ์และข้อมูลต่างๆที่มนุษย์ได้รับและรวบรวมสะสมไว้ (Good,1973)

บลูม (Bloom, 1971) ได้ให้ความหมาย "ความรู้" ว่าเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการระลึกถึงสิ่งเฉพาะเรื่องหรือเรื่องทั่วไป ระลึกได้วิธีการ กระบวนการ หรือ สถานการณ์ต่างๆโดยเน้นความจำ

ประภาเพ็ญ สุวรรณ (2520) ได้สรุปว่า "ความรู้" เป็นพฤติกรรมขั้นต้น ซึ่งผู้เขียนเพียงแต่จำได้ อาจจะโดยการนึกหรือการมองเห็น ได้ยิน จำได้ ความรู้ในที่นี้ ได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับ คำจำกัดความ ความหมาย ข้อเท็จจริง ทฤษฎี กฎ โครงสร้าง วิธีการแก้ปัญหา เหล่านี้ เป็นต้น

ชวาล แพร์ตกุล (2526) ได้ให้ความหมายของ "ความรู้" คือ การแสดงออกของ สมรรถภาพสมองและด้านความจำ โดยใช้วิธีให้ระลึกออกมาเป็นหลัก

ธวัชชัย ชัยจิรฉายากุล (2527) สรุปไว้ว่า "ความรู้" หมายถึง การเรียนรู้ที่เน้นถึงความจำเป็นและการระลึกได้ที่มีต่อความคิด วัตถุและปรากฏการณ์ต่าง เป็นความจำที่เริ่มจากสิ่งง่ายๆ ที่เป็นอิสระแก่กัน ไปจนถึงความจำในสิ่งที่ยู่ยากซับซ้อนและความสัมพันธ์ต่อกัน

จากความหมายดังกล่าว จึงสรุปได้ว่า "ความรู้" หมายถึง บรรดาข้อเท็จจริงที่มนุษย์ได้รับเกี่ยวกับสถานที่ เหตุการณ์ สิ่งของและบุคคล ซึ่งได้มาจากประสบการณ์การสังเกตหรือการค้นคว้า โดยเก็บรวบรวมสะสมไว้ และแสดงออกมาเป็นพฤติกรรมที่เรียกเอาสิ่งที่จำได้ออกมาให้ปรากฏได้ สังเกตได้ จำได้

1.2 ระดับความรู้ (Levels of knowledge)

Bloom et al. (1971) ได้แบ่งระดับความรู้ความสามารถทางด้านสติปัญญา (Cognitive Domain) ออกเป็น 6 ระดับ ดังนี้

ระดับที่ 1 ความรู้ (Knowledge) เป็นขั้นแรกของพฤติกรรมที่เกี่ยวกับความสามารถในการจดจำอาจจะโดยการนึกได้ มองเห็น ได้ยิน หรือได้ฟัง ความรู้ในขั้นนี้ ประกอบด้วยความจำกัด ความ ความหมาย ข้อเท็จจริง ทฤษฎี กฎ โครงสร้าง วิธีการแก้ปัญหา มาตรฐาน เป็นต้น อาจกล่าวได้ว่า ความรู้นี้เป็นเรื่องราวของการจดจำได้หรือระลึกได้ โดยไม่จำเป็นต้องใช้ความคิดที่ซับซ้อนและไม่ต้องใช้สมองมากนัก ดังนั้นการจำได้หรือระลึกได้ จึงเป็นกระบวนการที่สำคัญทางจิตวิทยาและเป็นขั้นตอนที่จะนำไปสู่พฤติกรรมที่ก่อให้เกิดความเข้าใจ การนำความรู้ไปใช้ ในการวิเคราะห์การสังเคราะห์และการประเมินผล ซึ่งเป็นขั้นตอนที่ได้ความคิดและความสามารถด้านสมองเพิ่มมากขึ้น

ระดับที่ 2 ความเข้าใจ (Comprehension) เป็นพฤติกรรมขั้นต่อมาจากความรู้ ขั้นตอนนี้จะต้องใช้ความสามารถทางสมองและทักษะในขั้นสูงจนถึงระดับของ "การสื่อความหมาย" ซึ่งอาจทำได้ ทั้งที่เป็นการใช้ปากเปล่า ข้อเขียน ภาษา หรือการใช้สัญลักษณ์ มักเกิดขึ้นหลังจากที่บุคคลได้รับทราบข่าวสารต่างๆแล้ว โดยการฟัง เห็น อ่าน

ระดับที่ 3 การนำความรู้ไปใช้ (Application) ความสามารถในการนำความรู้ไปใช้นี้เป็นพฤติกรรมขั้นที่สาม ซึ่งจะต้องอาศัยความสามารถหรือทักษะทางด้านความเข้าใจดังกล่าวมาแล้ว การนำความรู้ไปใช้นี้ก็กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ การแก้ปัญหาตนเอง ซึ่งมีอยู่ 6 ขั้นตอน และเมื่อนำมาพิจารณาจะเห็นว่าความเข้าใจในหลักทฤษฎีวิธีการต่างๆจะถูกนำมาใช้ในการแก้ปัญหา

ระดับที่ 4 การวิเคราะห์ (Analysis) เป็นความสามารถในการช่วยแยกภาพรวมออกเป็นส่วนๆ เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ชัดเจนขึ้น แบ่งย่อยเป็น 3 ขั้นตอน ด้วยกัน 1.) ความสามารถในการแยกแยะองค์ประกอบของปัญหาออกเป็นส่วนๆ 2.) ความสามารถในการเห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างส่วนประกอบ และ 3.) ความสามารถในการมองเห็นหลักของการผสมผสานปัญหาที่มีองค์ประกอบย่อยมากมาย

ระดับที่ 5 การสังเคราะห์ (Synthesis) คือ ความสามารถในการนำเอาส่วนประกอบย่อยหลายๆส่วนมารวมกันเข้าเป็นกรอบโครงสร้างที่แน่ชัด โดยทั่วไปแล้วการนำเอาประสบการณ์ในอดีตมารวมกันกับประสบการณ์ในปัจจุบัน และนำมาสร้างเป็นกรอบที่มีระเบียบแบบแผน เป็นส่วนหนึ่งของพฤติกรรมที่ก่อให้เกิดความคิดสร้างสรรค์หรือความคิดริเริ่ม จึงต้องมีความเข้าใจในการนำความรู้ไปใช้ในการวิเคราะห์มาประกอบ

ระดับที่ 6 การประเมินผล (Evaluation) เป็นความสามารถในการประเมินผลที่เกี่ยวข้องกับการให้ค่าต่อความรู้หรือข้อเท็จจริงต่างๆ ซึ่งต้องใช้เกณฑ์หรือมาตรฐานเป็นส่วนประกอบในการประเมินผลมาตรฐานนี้อาจจะอยู่ในทุกขั้นตอนของความสามารถหรือทักษะต่างๆ

ดังนั้นความหมายของความรู้และความเข้าใจในข้างต้น ได้กล่าวถึงกระบวนการเกิดความรู้ นำไปสู่ความเข้าใจและนำไปใช้ โดยผ่านการวิเคราะห์และสังเคราะห์เป็นไปตามลำดับขั้นตอนอย่างชัดเจน โดยชี้ให้เห็นว่าความรู้เป็นขั้นตอนแรกในการที่สมองรับเอาข้อมูลเข้ามาเก็บไว้ในระบบความจำ จากนั้นขั้นตอนที่สองจึงเป็นเรื่องราวของความเข้าใจในความหมายของข้อมูลจากความรู้นั้นๆ จนถึงขั้นถ่ายทอดหรือสื่อความหมายออกมาให้ผู้อื่นรับรู้ต่อไปได้ แล้วจึงมาถึงขั้นนำความรู้ไปใช้จากความเข้าใจด้วยการวิเคราะห์ สังเคราะห์ และประเมินผลต่อไป จึงไม่สามารถแยกอธิบายระหว่างความรู้และความเข้าใจได้

1.3 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความรู้

ในแต่ละบุคคลต่างมีความรู้ ความเข้าใจในสิ่งต่างๆ มากน้อยไม่เท่ากัน ขึ้นอยู่กับสภาพความพร้อมในแต่ละสถานการณ์ ซึ่งปัจจัยหลักที่มีอิทธิพลต่อความรู้ ความเข้าใจที่สำคัญ ซึ่งวอชิงตันและคาร์ล (Worthington & Grant, อ้างถึงในแสงจันทร์ โสภากาล, 2550, หน้า 15-16) ได้อธิบายเกี่ยวกับผลสัมฤทธิ์ในการเรียนหรือระดับการเรียนของนักเรียนที่มีความสอดคล้องกัน กล่าวคือ พบว่ามีความสัมพันธ์กับองค์ประกอบ 2 ประการ คือ องค์ประกอบทางด้านสติปัญญาและองค์ประกอบด้านที่ไม่ใช่สติปัญญา ซึ่งองค์ประกอบด้านที่ไม่ใช่สติปัญญา ได้แก่ องค์ประกอบทางด้านเศรษฐกิจสังคมครอบครัวและการสนใจ ซึ่งมีความสัมพันธ์กับความรู้ไว้ 2 ปัจจัย ดังนี้

1.3.1 ปัจจัยส่วนบุคคล ซึ่งประกอบด้วย

- 1) ระดับการศึกษา การศึกษามีอิทธิพลต่อการแสดงออก เพราะจะทำให้บุคคลมีความรู้และมีความคิดเห็นในเรื่องต่างๆอย่างมีเหตุและมีผล
- 2) ความเชื่อ หมายถึง ความรู้สึกนึกคิดของบุคคล ในการยอมรับต่อสิ่งต่างๆ ซึ่งอาจแตกต่างกันออกไป
- 3) สถานภาพทางสังคม หมายถึง สิทธิและหน้าที่ที่มีต่อผู้อื่นและสังคม
- 4) ประสบการณ์ เป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจและส่งผลต่อความคิดเห็น

1.3.2 ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม ซึ่งประกอบด้วย

- 1) ครอบครัว หมายถึง การสะสมความรู้โดยตรง หรือทางอ้อมจากระเบียบ วิถีปฏิบัติ กฎเกณฑ์และค่านิยมต่างๆที่กลุ่มได้กำหนดไว้เป็นระเบียบของความประพฤติและความสัมพันธ์ของสมาชิกในสังคมนั้น
- 2) กลุ่มและสังคมที่เกี่ยวข้องมีอิทธิพลต่อบุคคลอย่างมาก เพราะเมื่อบุคคลอยู่ในกลุ่มหรือสังคมใดต้องยอมรับ และปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ของกลุ่มและสังคมนั้น
- 3) สื่อมวลชน ได้แก่ หนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ ซึ่งมีอิทธิพลอย่างมากต่อการเรียนรู้และการเปลี่ยนแปลงความคิดเห็นของบุคคล

ความรู้ อาจเป็นเรื่องที่เข้าใจยาก เนื่องจากมีความเป็นนามธรรมสูง แต่หากศึกษาประเภทและความหมายของความรู้ที่มีผู้ให้คำนิยามไว้อย่างกว้างขวางและมีความหลากหลาย ก็สามารถทำความเข้าใจและสามารถนำความรู้ไปปฏิบัติได้ไม่ยาก

2. แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนา

พื้นฐานการพัฒนา เกิดจากธรรมชาติของมนุษย์ที่อยู่รวมกันเป็นกลุ่ม ในแต่ละกลุ่มจึงต้องมีผู้นำ รวมทั้งมีการควบคุมดูแลหรือจัดระเบียบกันภายในกลุ่ม ซึ่งอาจเรียกว่าการบริหารหรือการพัฒนาเพื่อให้เกิดความสงบเรียบร้อยและอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ด้วยเหตุผลนี้มนุษย์จึงไม่อาจหลีกเลี่ยงการพัฒนาได้

2.1 ความหมายของการพัฒนา

การพัฒนา ได้มีผู้ให้ความหมายไว้หลายคน ดังนี้

Batten (1959) ผู้เชี่ยวชาญด้านพัฒนาชุมชนของอังกฤษได้ให้ความหมายของคำว่า "พัฒนา" หมายถึง การเปลี่ยนแปลงให้ดีขึ้น โดยที่ "การพัฒนา" มี 3 ฐานะ ได้แก่ 1) การพัฒนาในฐานะที่เป็นกระบวนการ ในความหมายนี้ หมายถึง กระบวนการวิวัฒนาการของการเจริญเติบโตและการเปลี่ยนแปลงของสังคมมนุษย์ รวมทั้งขององค์กรทางวัฒนธรรมด้วย การพัฒนาในฐานะนี้เกี่ยวกับทฤษฎีวิวัฒนาการทั้งแนวเก่า แนวใหม่ ความแตกต่างทางสังคม การผสมผสาน และการปรับตัวด้วยการทำให้ดีขึ้น ตลอดจนขั้นตอนของวิวัฒนาการทางสังคม 2) การพัฒนาในฐานะที่เป็นการปฏิสัมพันธ์ ในฐานะนี้ เป็นการมองพัฒนาว่าเป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงและความเจริญเติบโตของสังคมด้วยกาติดต่อสัมพันธ์กับสังคมต่างๆ สุจเว็ลท์ได้อธิบายถึงการพัฒนาของสังคมที่ด้อยพัฒนาด้วยการติดต่อสัมพันธ์ทางการค้า ระบบพาณิชย์ ระบบอาณานิคม อาณานิคมยุคใหม่ การแปลงสภาพ โครงสร้างสังคมดั้งเดิม ด้วยการเป็นสมัยใหม่ภายใต้ลัทธิอาณานิคม การแพร่กระจายทัศนคติ ค่านิยม สถาบันต่างๆภายใต้ลัทธิอาณานิคม และการขาดตอนของกระบวนการวิวัฒนาการ 3) การพัฒนาในฐานะที่เป็นการปฏิบัติการ การพัฒนาในฐานะนี้ถือว่า การพัฒนาจะต้องมีการวางแผนอย่างรอบคอบและตรวจสอบกระบวนการแห่งความเจริญเติบโตและการเปลี่ยนแปลง โดยมีเป้าหมายให้เลือกลำสำหรับการพัฒนาหลายๆเป้าหมาย รวมทั้งรูปแบบของการพัฒนา เป็นต้น

อมร รักษาสัตย์และชาติติยา กรรณสูต (2515) ได้ให้ความหมายของคำว่า "การพัฒนา" หมายถึงการเปลี่ยนแปลงในตัวระบบที่ทำการ ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงในตัวระบบที่ทำการ ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงด้านคุณภาพ (qualitative changes) ส่วนการแปลงรูป (transformation) เป็นการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมของตัวกระทำ (environmental changes) ซึ่งนอกเหนือจากการเปลี่ยนแปลงทางด้านคุณภาพและปริมาณ เช่น การคมนาคมของประเทศไทยเมื่อเริ่มแรกได้มีการใช้รถเทียมม้า แล้วปรับปรุงให้ดีขึ้น โดยใช้เครื่องจักรไอน้ำมาทำรถไฟ และค่อยๆปรับปรุงให้ดียิ่งๆขึ้น

เร็วยิ่งขึ้น การเปลี่ยนแปลงจากรถม้ามาเป็นรถไฟหรือเป็นรถยนต์ หรือเครื่องบิน จนเป็นจรวดก็ดี นับได้ว่าเป็นการพัฒนา

ทิตยา สุวรรณชฎ (2517) ได้อธิบายคำว่า "การพัฒนา" ไว้ว่า คือ การเปลี่ยนแปลงที่ต้องการและได้กำหนดทิศทางและมุ่งที่จะควบคุมอัตราการเปลี่ยนแปลงด้วยสภาวะการพัฒนาเป็นสภาวะสมาชิกของสังคม ได้ใช้ความรู้ความสามารถของตนได้เต็มที่โดยไม่มีสภาวะครอบงำ เช่น ความบีบคั้นทางการเมือง ความบีบคั้นทางเศรษฐกิจ หรือความไม่สมบูรณ์ในอนามัย ทำให้ทุกคนสามารถที่จะนำเอาศักยภาพของตนออกมาใช้ให้เป็นประโยชน์อย่างเต็มที่ เช่น การเพิ่มผลผลิตทางการเกษตรของไทยไม่สามารถจะใช้รถแทรกเตอร์แบบอเมริกาได้ ม.ร.ว.เทพฤทธิ์ เทวกุล ได้ประดิษฐ์ควายเหล็กขึ้นมาใช้ไถนาในสภาพแวดล้อมของสังคมไทย

สัญญา สัญญาวิวัฒน์ (2526) ได้ให้ความหมายของคำว่า "การพัฒนา" หมายถึง การเปลี่ยนแปลงที่มีกำหนดทิศทาง (directed change) หรือการเปลี่ยนแปลงที่ได้วางแผนไว้แน่นอนล่วงหน้า (planned change)

ยุวัฒน์ วุฒิเมธี (2526) ได้ให้ความหมายของคำว่า "พัฒนา" หมายถึง การกระทำให้เกิดขึ้น คือ เปลี่ยนจากสภาพหนึ่งไปสู่อีกสภาพหนึ่งที่ดีกว่า

วิทยากร เชียงกูล (2527) กล่าวไว้ว่า การพัฒนาที่แท้จริง ควรหมายถึง การทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนมีความสุข ความสะดวกสบาย ความอยู่ดีกินดี ความเจริญทางศิลปวัฒนธรรม และจิตใจความสงบสันติ ซึ่งนอกจากจะขึ้นอยู่กับ การได้รับปัจจัยทางวัตถุเพื่อสนองความต้องการของร่างกายแล้ว ประชาชนยังต้องการพัฒนาทางด้านการศึกษาลึกลับแวดล้อมที่ดี การพักผ่อนหย่อนใจ และการพัฒนาทางวัฒนธรรมและจิตใจด้านต่างๆ ด้วย ความต้องการทั้งหมดนี้ บางครั้งเราเรียกกันว่าเป็นการพัฒนา "คุณภาพ" เพื่อให้เห็นว่าการพัฒนาไม่ได้ขึ้นอยู่กับปริมาณสินค้าหรือการเพิ่มรายได้เท่านั้น หากอยู่ที่การเพิ่มความพอใจความสุขของประชาชนมากกว่า

ด้านที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา อาจจัดแบ่งออกเป็น 3 ด้านใหญ่ๆ ได้แก่

ด้านที่ 1 การพัฒนาทางเศรษฐกิจ หมายถึง การพัฒนาด้านการผลิต การจำหน่าย จ่ายแจก การแลกเปลี่ยน การลงทุนเพื่อทำให้ประชาชนไม่ยากจน เป็นต้น

ด้านที่ 2 การพัฒนาทางสังคม หมายถึง การพัฒนาทางด้านจิตใจ แบบแผนพฤติกรรม รวมตลอดทั้งความสัมพันธ์ของคนในสังคมเพื่อแก้ปัญหาต่างๆ ในสังคม เป็นต้น

ด้านที่ 3 การพัฒนาทางการเมือง หมายถึง การเปลี่ยนแปลงทางการเมือง สร้างกระบวนการปกครองให้เป็นประชาธิปไตย และประชาชนในประเทศมีสิทธิเสรีภาพตามกฎหมาย เป็นต้น

จากความหมาย "การพัฒนา" สรุปได้ว่า การพัฒนา หมายถึง การเปลี่ยนแปลงที่มีการกระทำให้เกิดขึ้นหรือมีการวางแผนกำหนดทิศทางไว้ล่วงหน้า โดยการเปลี่ยนแปลงนี้ต้องเป็นไปในทิศทางที่ดีขึ้น ถ้าเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ไม่ดี ก็ไม่เรียกว่าการพัฒนา ขณะเดียวกัน การพัฒนามิได้หมายถึงการเพิ่มขึ้นปริมาณสินค้าหรือรายได้ของประชาชนเท่านั้น แต่หมายความรวมถึงการเพิ่มความพึงพอใจและเพิ่มความสุขของประชาชนด้วย

3. แนวคิดเกี่ยวกับความคิดเห็น

การอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข นอกจากการเคารพกฎระเบียบและปฏิบัติตามกฎหมาย การพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นของผู้นั้นในสังคม ยังก่อให้เกิดการพัฒนาและสร้างความเข้าใจอันดีต่อกัน แต่ทั้งนี้ต้องมีความรู้ความเข้าใจความหมายของคำว่าความคิดเห็นอย่างถูกต้องร่วมด้วย

3.1 ความหมายของความคิดเห็น

กาวด์และ โคล (Gould & Kole, อ้างถึงในวรพันธ์ ฎุฬา, 2543, น. 12-15) ได้ให้คำจำกัดความของความคิดเห็นใน Dictionary of the social Sciences ไว้ 3 ลักษณะ คือ

- 1) ความคิดเห็น คือ การพิจารณาตัดสินความเชื่อจากบุคคลอื่น ในบางประเด็นความคิดเห็นอาจแสดงออกทางคำนิยม หรือชนิดของเหตุผล หรือหลักฐานที่มีอยู่ ซึ่งความสำคัญของความเห็นอาจจะมีมากหรือน้อยต่างกันแล้วแต่บุคคล
- 2) ความคิดเห็นเป็นการแสดงออกอย่างแคบและตรงจุด สามารถทำให้ทราบถึงความในใจของบุคคลมากกว่าทัศนคติ ดังนั้น เมื่อความเห็นมีความสัมพันธ์กับลักษณะการเปลี่ยนแปลงภายนอกและมีความจำกัด จะมีรากฐานมาจากระบบทัศนคติของแต่ละบุคคล
- 3) ถ้าความคิดเห็นเป็นสิ่งมีชีวิตมันสามารถวัดได้ และได้มีการพัฒนาเครื่องมือในการวัดขึ้นมา ซึ่งโดยปกติจะมีการเก็บรวบรวมความคิดเห็น ทัศนคติ เทคนิคการวางแผน และการสร้างแบบสอบถามสามารถนำมาใช้ในการวิจัยด้านความเห็น เป็นต้น

เวบสเตอร์ (Webster, อ้างถึงในสุกรีพิ พิพิธกุล, 2542, น. 18-20) ได้ให้ความหมายของความคิดเห็นว่า เป็นความเชื่อที่ไม่ได้ตั้งอยู่บนความรู้อันแท้จริงหรือความแน่นอน แต่ตั้งอยู่ที่จิตใจ การลงความคิดเห็นของแต่ละบุคคลจะเป็นไปตามที่บุคคลนั้นเห็นว่าน่าจะเป็นจริง หรือตรงตามที่ได้คิดไว้ สอดคล้องกับ สวจน ได้กล่าวว่าความหมายของความคิดเห็นเป็นการแสดงออกซึ่งวิจรรณญาณที่มีต่อเรื่องใดเรื่องหนึ่ง โดยเฉพาะความคิดเห็นของบุคคลจะเปลี่ยนแปลงไปตาม

ข้อเท็จจริง (fact) และทัศนคติ (attitude) ของบุคคล ความคิดเห็นจะเป็นการอธิบายเหตุผลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งโดยเฉพาะ เพื่อให้ง่ายต่อการทำความเข้าใจ

จุมพล นิภาเกษม (2537) กล่าวว่าความคิดเห็น หมายถึง ความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง โดยอาศัยพื้นฐานประสบการณ์ และสภาพแวดล้อมของแต่ละบุคคลเข้ามาเกี่ยวข้องในการแสดงออก ซึ่งอาจกล่าวได้ว่า ความคิดเห็นเป็นการคาดการณ์ ส่วนทัศนคติเป็นอารมณ์ที่อยู่ในระดับลึกกว่าความคิดเห็น แสดงให้เห็นว่า ความคิดเห็นเกิดจากการแปลข้อเท็จจริง หรือสิ่งที่ได้พบเห็นมาแต่ลักษณะการแปลข้อเท็จจริงนั้นๆ ย่อมเป็นไปตามทัศนคติของแต่ละบุคคล และเมื่อคนนั้นถูกถามว่าทำไมจึงมีความคิดเห็นอย่างนั้น เขาจะพยายามให้เหตุผลไปตามที่เขาคิด

มานะ ชิตตะสังคะ (2520 อ้างถึงในวรพันธ์ ภูผา, 2543, น. 10-11) ได้ให้คำจำกัดความของความคิดเห็น ในลักษณะที่สอดคล้องกันว่า ความคิดเห็นเป็นการแสดงออกทางด้านทัศนคติ ความรู้สึกต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใด ด้วยการพูดหรือการเขียนโดยอาศัยพื้นฐานทางความรู้ ข้อเท็จจริง ประสบการณ์ และสภาพแวดล้อม ความคิดเห็นอาจได้รับการยอมรับหรือปฏิเสธจากคนอื่นได้ ความคิดเห็นและทัศนคติมีลักษณะคล้ายกันมาก ไม่สามารถแยกออกจากกันได้ แต่ความคิดเห็นจะไม่ลึกซึ้งเหมือนทัศนคติ ดังนั้น การทำความเข้าใจในเรื่องของความคิดเห็น จึงควรที่จะทำความเข้าใจในเรื่องของทัศนคติด้วย

3.2 การวัดความคิดเห็น

ความคิดเห็น (opinion) และทัศนคติ (attitude) มีความหมายและลักษณะต่างๆ โดดเด่นต่างกันมาก ดังนั้นการวัดความคิดเห็นจึงสามารถใช้วิธีการวัดทางทัศนคติได้ด้วย แต่เนื่องจากทัศนคติเป็นพฤติกรรมภายในและไม่สามารถทราบได้เลยว่า บุคคลมีทัศนคติอย่างไร จึงต้องใช้วิธีอนุมานจากพฤติกรรมภายนอกที่บุคคลแสดงออกโดยมีวิธีวัดดังนี้

1) การรายงานตนเอง (self-report measures) เป็นการวัดทัศนคติโดยวิธีการให้ผู้ถูกวัดรายงานตนเองถึงความรู้สึก ทำที่ต่อสิ่งนั้นๆ ซึ่งอาจเป็นไปในทางบวกหรือทางลบไม่ได้แยกวัดองค์ประกอบทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านความคิด ความรู้สึก และด้านพฤติกรรม แต่จะวัดเพียงดี-ไม่ดีได้แก่

- มาตรวัดของเทอร์สโตน (Thurstone scales) มาตรวัดแบบนี้สร้างโดยการรวบรวมข้อความที่เกี่ยวข้องกับทัศนคติที่ต้องการวัด ควรจะได้ประมาณ 100 ข้อ เป็นอย่างน้อย โดยมีลักษณะเป็นทางบวก (+) อย่างมาก เป็นกลาง และทางลบ (-) อย่างมาก จากนั้นก็ให้เลือกข้อความที่ต่างจากความคิดเห็นของผู้ที่ต้องการจะวัดนำมาคำนวณหามัธยฐาน (median) และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) ของแต่ละข้อความ และเลือกข้อความค่ามาตรฐานที่วัดได้ก็จะเหลือเพียง 20 ข้อความหรือมากที่สุดไม่เกิน 45 ข้อความ

- มาตรวัดของไลเคิร์ต (Likert-type scales) ไลเคิร์ตได้สร้างมาตรวัดทัศนคติ โดยพัฒนามาจากของ Thurstone มีข้อความทั้งทางบวก (+) และทางลบ (-) ปะปนกัน ส่งไปให้ผู้ตอบตัดสินข้อความที่ตรงกับระดับความคิดเห็นของผู้ตอบมากที่สุด ซึ่งมี 5 ระดับ คือ เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วย ไม่มีความเห็นหรือไม่แน่ใจ ไม่เห็นด้วย และไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง แต่จากการใช้มาตรวัดแบบนี้มักจะพบว่าผู้ตอบ “ไม่มีความเห็น” เป็นส่วนมาก จึงมีการใช้คำพูดว่า “เห็นด้วยเพียงเล็กน้อย” แทน เพื่อให้สามารถวัดความเห็นของผู้ตอบได้

2) การจำแนกความหมาย (Semites differential Scales) ซึ่ง Osgood เป็นผู้สร้างมาตรวัดแบบนี้ โดยประกอบด้วย คำคุณศัพท์ที่บรรยายลักษณะของเป้าหมายที่เราต้องการวัดที่แสดงลักษณะตรงข้ามกัน เช่น บวก-ลบ ดี-เลว ยินดี-ไม่ยินดี เห็นด้วย-ไม่เห็นด้วย ซึ่งในระหว่างคำคุณศัพท์คู่นี้ จะมีช่วงห่างกัน 7 ภาคชั้น ผู้ตอบจะเลือกคำที่แสดงความรู้สึกต่อเป้าหมายที่เขาอยู่ ครอบงำของทัศนคติจะดูจากการรวมคะแนนแต่ละข้อ ซึ่งจะอยู่ระหว่าง 1-7 คะแนน

3) การสังเกตพฤติกรรม (Observation of Overt Behavior) เป็นวิธีหนึ่งที่ทำให้เราทราบถึงทัศนคติ ซึ่งมีผลต่อเนื่องถึงการให้ความคิดเห็นได้ อาจใช้วิธีการสัมภาษณ์เพื่อให้ผู้ถูกสัมภาษณ์อธิบายเพิ่มเติม รวมทั้งการใช้วิธีการดึงการสะท้อนภาพ (Semiprojective Technique) เช่น การให้ผู้ถูกศึกษาบรรยายภาพที่ไม่ชัดเจน หรือให้เติมคำหรือข้อความ นอกจากนี้ยังมีวิธีการวัดจากผลการกระทำแบบทดสอบแบบปรนัย การวัดจากปฏิกิริยาของร่างกาย เช่น อัตราการเต้นของหัวใจ การหดและหรือขยายตัวของม่านตา และการวัดด้วยด้วยการแสดงออกทางหัวใจ

ความคิดเห็นควรแสดงเป็นลำดับขั้นตอน ซึ่งให้เห็นประเด็นชัดเจน แสดงข้อสนับสนุนที่หนักแน่นมีการอ้างที่มาของข้อมูลตามความเป็นจริง ทั้งควรมีการสรุปสาระสำคัญของทรศนะที่เสนอให้กะทัดรัด ชัดเจน

4. แนวความคิดเกี่ยวกับบทบาท

การปฏิบัติตามสิทธิหน้าที่ อันเนื่องมาจากสถานภาพของบุคคล เนื่องจากบุคคลมีหลายสถานภาพในคนคนเดียว ฉะนั้นจึงต้องเรียนรู้บทบาทของบุคคล ซึ่งต้องปฏิบัติไปตามสถานภาพในสถานการณ์ตามสถานภาพนั้น ๆ

4.1 ความหมายของบทบาท

ลินตัน (Linton อ้างถึงใน สุรางค์ จันทน์เอม, 2529, น. 24-25) ให้แนวความคิดที่เกี่ยวกับบทบาทดังนี้ สถานภาพเป็นนามธรรม หมายถึงตำแหน่ง ในแต่ละตำแหน่งจะได้ กำหนดบทบาทไว้อย่างไรบ้าง ฉะนั้นเมื่อมีตำแหน่ง ก็จะต้องมีบทบาทควบคู่กันไปเสมอ คือ เมื่อบุคคลมี

ตำแหน่งย่อมจะต้องมีสิทธิและหน้าที่ตามมาเอง บางคนก็ปฏิบัติหน้าที่ได้ สมบทบาท บางคนก็ทำไม่ได้ไม่เต็มทีเพราะเกิดขัดแย้งกันในบทบาท ผู้ที่มีตำแหน่งจะปฏิบัติหน้าที่ได้สมบทบาทหรือไม่ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบหลายๆอย่าง เช่น บุคลิกภาพของผู้ที่สวมบทบาท ลักษณะสังคม ตลอดจนประเพณีและวัฒนธรรมของสังคมนั้น

ติน ปรัชญพฤทธ์ (2538, น. 347) ได้ให้แนวคิดที่เกี่ยวกับบทบาทดังนี้ บทบาทหมายถึง พฤติกรรมที่สังคมกำหนดและคาดหวังให้บุคคลกระทำ

ณรงค์ เส็งประชา (2541, น. 136-137) ได้ ให้แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับบทบาทดังนี้ บทบาท คือพฤติกรรมที่ปฏิบัติตามสถานภาพ บทบาทเป็นพฤติกรรมที่สังคมกำหนดและ คาดหมายให้บุคคลต้องกระทำตามหน้าที่ เช่น เป็นครูต้องสอนนักเรียน เป็นตำรวจต้อง พิทักษ์สันติราษฎร์ ทหารต้องเป็นรั้วของชาติ บุตรต้องเชื่อฟังบิดามารดา เป็นต้น เมื่อคนเราติดต่อสัมพันธ์กับผู้อื่นมากขึ้น ย่อมจะต้องแสดงบทบาทหลายบทบาท มากขึ้นตามกลุ่มบท หรือตามสถานภาพอนเกิดจากความสัมพันธ์อื่น ๆ และบางครั้งบทบาท ที่เกิดขึ้นอาจเกิดการขัดแย้งกันได้ เช่น ขณะที่เขาจะแสดงบทบาทเป็นผู้บังคับบัญชา แต่ผู้ อยู่ได้บังคับบัญชาในหน่วยราชการที่เขารับผิดชอบเป็นบิดาของเขา ในสถานภาพนี้ที่เป็น บุตรเขาจะต้องเชื่อฟังบิดา ต้องเคารพบิดา ดังนั้นในกรณีเช่นนี้ย่อมทำให้เกิดความอึดอัด ใจและจำเป็นต้องหาทางเลือกในการปฏิบัติ ลักษณะเช่นนี้จะป็นปัญหาที่เกิดจากบทบาท ขัดแย้งกัน เมื่อบุคคลได้ดำรงตำแหน่งในสังคม ย่อมจะต้องแสดงบทบาทตามตำแหน่งนั้น ๆ ตำแหน่งเดียวกัน แต่ผู้ดำรงตำแหน่งคนละคนอาจมีบทบาทต่างกันไป เพราะต่างคนต่างมี นิสัย ความคิด ความสามารถ การอบรม กำลังใจ มุลเหตุจูงใจ ความพอใจในสิทธิหน้าที่ สภาพของจิตใจ และร่างกายที่ไม่เหมือนกัน ฉะนั้นบทบาทจึงเป็นเพียงรูปการณ์ทางพฤติกรรมของตำแหน่ง

พัทธา สายหู (อ้างถึงใน ณรงค์ เส็งประชา, 2541, น. 136) ได้ให้แนวความคิด ที่เกี่ยวกับบทบาทดังนี้ บทบาท คือ การกระทำต่าง ๆ ที่บทกำหนดไว้ให้ผู้แสดงต้องทำ ตรายใดที่ยังคงอยู่ใน บท นั้น เปรียบได้เหมือนบทของตัวละครที่กำหนดให้ผู้แสดง ในละครเรื่องนั้น ๆ ว่ามี บทบาทที่จะต้องแสดงอย่างไร

พวงเพชร สุรัตน์กวีกล (2542, น. 65-66) ได้ให้แนวคิดที่เกี่ยวกับบทบาทดังนี้ บทบาทเป็นรูปธรรม เห็นได้จากการกระทำที่แสดงออกมา โดยบทบาท มี 3 ด้าน คือ

1) บทบาทในอุดมคติ (ideal role) ได้แก่ บทบาทอันกำหนดไว้ตามความคาดหวังของบุคคลทั่วไปในสังคมเพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติ เป็นแบบฉบับที่สมบูรณ์ ซึ่งผู้ที่ มีสถานภาพนั้น ๆ ควรกระทำ แต่อาจมีใครที่ทำหรือไม่มีใครทำตามนั้นก็ป็นได้

2) บทบาทที่บุคคลเข้าใจหรือรับรู้ (perceived role) เป็นบทบาทอันบุคคลคาดคิดด้วยตนเองว่าควรเป็นอย่างไร ทั้งนี้จะขึ้นอยู่กับทัศนคติ ค่านิยม บุคลิกภาพและประสบการณ์ของแต่ละบุคคลด้วย

3) บทบาทที่แสดงออกจริง (actual role) เป็นการกระทำที่บุคคลปฏิบัติจริง ขึ้นอยู่เหตุการณ์เฉพาะหน้าในขณะนั้นด้วย ทำให้การแสดงบทบาทแตกต่างกันไป

สุชา จันทน์เอม และสุรางค์ จันทน์เอม (อ้างถึงใน สุภา สกกุลเงิน, 2545, น. 17) ได้ให้แนวความคิดเกี่ยวข้องกับบทบาท คือ บทบาทนั้นมีความหมายใกล้เคียงกับสถานภาพมากซึ่งบทบาทเป็นสิ่งที่บุคคลในสถานภาพต่างๆพึงกระทำ ก็คือ เมื่อสังคมกำหนดสิทธิและหน้าที่ให้สถานภาพใดอย่างไรและบุคคลในสถานภาพนั้น ย่อมจะต้องประพฤติหรือปฏิบัติตามหน้าที่ที่กำหนดไว้พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช 2542 (2546, หน้า 602) ให้แนว คิดที่เกี่ยวกับบทบาทดังนี้ บทบาท หมายถึง การทำทำตามบท การร่ำตามบท โดยปริยาย หมายความว่า การทำตามหน้าที่ที่ได้กำหนดไว้ เช่น บทบาทของบิดามารดาในการเลี้ยงลูก

สรุปบทบาท คือ พฤติกรรมหรือการปฏิบัติที่ได้แสดงออกตามตำแหน่งหน้าที่ของแต่ละบุคคล ซึ่งจะมีลักษณะแตกต่างกันไป

4.2 ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการแสดงบทบาท

อัลพอร์ต (Allport อ้างถึงใน สุภา สกกุลเงิน 2545, น. 15-16) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับของบทบาทซึ่งเกี่ยวข้องกับการแสดงบทบาทของบุคคล โดยขึ้นอยู่กับปัจจัยที่เกี่ยวข้องต่อไปนี้

1) บทบาทที่สังคมคาดหวัง (role expectation) หมายถึง บทบาทที่สังคมคาดหวังให้บุคคลปฏิบัติตามความคาดหวังที่กำหนดโดยสังคมและสถานภาพที่บุคคลนั้นครองอยู่

2) การรับรู้บทบาท (role conception) หมายถึง การที่บุคคลรับรู้ในบทบาทของตนเองว่าจะมีบทบาทอย่างไรและสามารถจะมองเห็นบทบาทของตนเองได้ตามความเกี่ยวข้องกับความต้องการของบุคคลนั่นเอง โดยที่การรับรู้ในบทบาทและความต้องการของบุคคลก็ขึ้นอยู่กับลักษณะฐานะส่วนบุคคลตลอดจนเป้าหมายในชีวิตและค่านิยมของบุคคลที่สวมบทบาทนั้น

3) การยอมรับบทบาทของบุคคล (role acceptance) จะเกิดขึ้นเมื่อความสอดคล้องของบทบาทตามความคาดหวังของสังคมและบทบาทที่ตนรับอยู่ การได้ยอมรับบทบาท เป็นเรื่องเกี่ยวกับความเข้าใจในบทบาทและการสื่อสารระหว่างสังคมและบุคคลนั้น ทั้งนี้ เพราะบุคคลจะไม่ได้ยินดียอมรับบทบาทเสมอไป แม้ว่าจะได้รับการคัดเลือกหรือถูกแรง ผลักดันจากสังคมให้รับตำแหน่งและมีบทบาทหน้าที่ที่ปฏิบัติตาม เพราะหากบทบาทที่ได้รับนั้นทำให้ได้รับผลเสียหายหรือ

เสียประโยชน์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้าขัดแย้งกับความต้องการ หรือค่านิยมของบุคคลนั้น ผู้ครองตำแหน่งอยู่กลับพยายามหลีกเลี่ยงบทบาทนั้นและไม่ยอมรับบทบาทนั้นๆ

4) การปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ของบุคคล (role performance) เป็นบทบาทของเจ้าของสถานภาพที่แสดงออกจริง (actual role) ซึ่งอาจเป็นการแสดงบทบาทตามที่สังคม คาดหวัง หรือเป็นการแสดงบทบาทตามการรับรู้และตามความคาดหวังของตนเอง การที่บุคคลใดจะปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ได้ดีเพียงใดนั้น ขึ้นอยู่กับระดับการยอมรับบทบาทนั้น ๆ ของบุคคลที่ได้ครองตำแหน่งนั้นอยู่เนื่องจากความสอดคล้องกับบทบาทตามความคาดหวังของสังคมและการรับรู้บทบาทของตนเอง

4.3 ลักษณะของบทบาท

สงวน สุทธิเลิศอรุณ, จำรัส คั่งสุวรรณ และจิตติพงษ์ ธรรมานุสรณ์ (2522, น. 36-40) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับบทบาท หมายถึง การแสดงถึงพฤติกรรมของบุคคลตามสิทธิและหน้าที่ ความรับผิดชอบของสถานภาพแบ่งได้ 3 ลักษณะ คือ

1) บทบาทตามความคาดหวัง (expected role) เป็นบทบาทที่ต้องแสดงตามความคาดหวังของผู้อื่น เช่น บทบาทของนักเรียนตามความคาดหวังของครู

2) บทบาทตามลักษณะการรับรู้ (perceived role) เป็นบทบาทที่เจ้าของสถานภาพ รับรู้ว่าคุณควรมีบทบาทอย่างไร

3) บทบาทที่แสดงออกจริง (actual role) เป็นบทบาทที่เจ้าของสถานภาพได้แสดง ออกจริง ซึ่งอาจเป็นบทบาทตามที่สังคมคาดหวัง หรือเป็นบทบาทที่ตนเองคาดหวัง หรืออาจจะไม่เป็นบทบาทตามที่สังคมคาดหวังและตนเองคาดหวัง

บทบาท คือ ส่วนประกอบที่ส่งผลต่อพฤติกรรม มี 3 ลักษณะ คือ

1) ส่วนประกอบที่ส่งเสริมบทบาท (peripheral attributes) ได้แก่ บทบาทชนิดที่ แม้จะขาดหายไปหรือมิได้แสดงบทบาทนั้น ก็ไม่ทำให้บทบาทที่ต้องการผิดไป

2) ส่วนประกอบที่มีผลสำคัญต่อบทบาทและขาดมิได้ (required attributes) ได้แก่ ส่วนของบทบาทที่สำคัญถ้าส่วนสำคัญของบทบาทในส่วนนี้ขาดไปแล้วย่อมมีผลทำให้บทบาทของ ตำแหน่งผิดไป

3) ส่วนประกอบที่เป็นไปตามกฎหมาย และข้อบังคับที่ปรากฏอย่างชัดเจน (legitimizing attributes) ได้แก่ ส่วนของบทบาทตามกฎหมายและข้อบังคับกำหนดให้กระทำ หรือปฏิบัติ ถ้าบุคคลที่สวมบทบาทตามตำแหน่งนั้นไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย และระเบียบ ข้อบังคับที่ ปรากฏอย่างชัดเจนแล้ว ย่อมถือได้ว่าบุคคลนั้นมิได้แสดงบทบาทในตำแหน่งนั้นๆด้วย

แนวคิดที่เกี่ยวกับบทบาทที่กล่าวมาข้างต้น สามารถสรุปได้ดังนี้ บทบาทเป็นแบบแผน พฤติกรรม หรือการได้กระทำต่าง ๆ ของบุคคลที่สังคมคาดหวัง หรือกำหนดให้ กระทำโดยจะมีความเกี่ยวข้องกับอำนาจหน้าที่และสิทธิซึ่งขึ้นอยู่กับฐานะ หรือตำแหน่ง ทางสังคมของบุคคลนั้น ซึ่งจะเป็นตัวกำหนดให้ผู้ดำรงตำแหน่งนั้น ๆ ยึดถือเป็นแนวทาง ปฏิบัติ หากบุคคลที่สังคมคาดหวังนั้น ไม่ปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ตามที่ได้ดำรงตำแหน่ง ก็จะไม่ได้รับการยอมรับจากสังคม

5. แนวความคิดเกี่ยวกับความต้องการ

ความต้องการ เป็นรูปแบบทางจิตวิทยาหรือความรู้สึก ที่นำไปสู่จุดมุ่งหมาย หรือ เหตุผล การกระทำของพฤติกรรม

5.1 ความหมายของความต้องการ

พจนานุกรมไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 (2546 , น. 403) ได้ให้ความหมายของคำว่า ต้องการ ได้ ว่าอยากได้ ใคร่ได้และประสงค์ ซึ่งความต้องการของมนุษย์มีอิทธิพลก่อให้เกิดแรงผลักดันทั้งภายนอกและภายในให้มนุษย์ได้ปรับตัวในการตอบสนองแรงผลักดันที่เกิดขึ้น การปรับตัวเพื่อตอบสนองแรงผลักดันคือความต้องการนั่นเอง ความต้องการ (Needs) นักจิตวิทยาถือว่าความต้องการเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างแรงขับและแรงจูงใจขึ้นภายในตัวบุคคล กล่าวคือ เมื่อใดบุคคลมีความต้องการเกิดขึ้นก็เนื่องมาจากร่างกายอยู่ในสภาวะของการแสวงหาบางสิ่งบางอย่างที่ขาดหายหรือสูญเสียไปจนทำให้เกิดแรงกระตุ้นร่างกายให้เกิดให้เกิดพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งขึ้นมา เพื่อตอบสนองสภาวะของร่างกายที่ขาดความสมดุลนั้นให้กลับสู่สภาวะปกติ เช่น เมื่อร่างกายอยู่ในสภาวะของการขาดน้ำ จะเกิดแรงกระตุ้นทำให้ร่างกายเกิดความ ต้องการอาหาร เป็นต้น

5.2 ความสำคัญของความต้องการ

ความต้องการของมนุษย์ ได้รับการศึกษาจากนักปราชญ์เป็นเวลานานแล้ว โดยพยายามที่จะทำความเข้าใจว่า ทำไมคนจึงประพฤติปฏิบัติเช่นนี้ แนวคิดที่จะอธิบายความต้องการของมนุษย์ ได้แก่ มนุษย์หลีกเลี่ยงความเจ็บปวด อย่างไรก็ตามข้อสังเกตในการหลีกเลี่ยงความเจ็บปวดและการแสวงหาความสุขสบาย จากการสังเกตจากสิ่งทีคนนั้นเลือกกระทำหรือหลีกเลี่ยงการกระทำ ซึ่งแต่ละคนก็ไม่เหมือนกัน ความเจ็บปวดสำหรับคนหนึ่งอาจเป็นความสุขสบายของอีกคนหนึ่งก็ได้จากปัจจัยเดียวกัน เรื่องการจูงใจของมนุษย์โดยสัญชาตญาณแรงขับและความต้องการจำเป็น แต่ก็ไม่สามารถอธิบายความต้องการของมนุษย์ได้ครอบคลุม อย่างไรก็ตามความเข้าใจในเรื่องความต้องการของมนุษย์เป็นสิ่งจำเป็นที่จะเข้าใจพฤติกรรมของมนุษย์ในองค์กร เพราะความต้องการของ

มนุษย์เป็นแรงผลักดันให้คนทำงานหรือทำให้มีกำลังใจในการทำงาน (ปรียากร วงศ์อนุตรโรจน์, 2547)

ความต้องการของมนุษย์ แบ่งเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

1. ความต้องการทางกายภาพ (Physiological Need) เป็นแรงผลักดันที่เกิดขึ้นพร้อมกับความต้องการมีชีวิต การดำรงชีวิต วุฒิภาวะไม่จำเป็นต้องการอาศัยประสบการณ์เรียนรู้แต่อย่างใด เกิดขึ้นเนื่องจากความต้องการของคนเราเป็นสิ่งสำคัญ เป็นแรงขับเบื้องต้นที่ร่างกายถูกกระตุ้นให้เกิดความว่องไว กระฉับกระเฉง มีชีวิตชีวาที่จะต้องสนองต่อสิ่งเร้า เกิดขึ้นจากสภาวะทางอารมณ์ สิ่งกระตุ้นทั้งภายนอกและภายใน ได้แก่

1.1 ความต้องการอาหาร ความหิว ทำให้คนเราต้องกินอาหาร เพื่อหล่อเลี้ยงชีวิต อาหารเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับชีวิต

1.2 ความต้องการน้ำ เมื่อร่างกายของเราขาดน้ำทำให้เรารู้สึกว่าลำคอแห้ง ปากแห้งผาก เกิดความต้องการที่จะได้ดื่มน้ำ เพื่อรักษาความสมดุลของร่างกาย

1.3 ความต้องการทางเพศ ความต้องการด้านนี้จะเริ่มเมื่อเราเข้าสู่วัยรุ่นและเป็นผู้ใหญ่ การแสดงออกถึงความต้องการทางเพศขึ้นกับปัจจัยอื่นๆ เช่น ความพึงพอใจ ทัศนคติ ขนบธรรมเนียมประเพณีของสังคมนั้นๆ

1.4 ความต้องการของอุณหภูมิที่เหมาะสม คนเราดำรงชีวิตอยู่ได้ต้องอาศัยความสมดุลทางร่างกาย

1.5 ความต้องการหลีกเลี่ยงความเจ็บปวด เพื่อให้ร่างกายเกิดความปลอดภัย ความเจ็บปวดเป็น ไข้ของร่างกาย ทำให้ร่างกายพยายามสร้างภูมิคุ้มกันขึ้น เมื่อคนอื่นมาทำร้ายคนเราก็หลีกเลี่ยงหรือต่อสู้ป้องกันตัว

1.6 ความต้องการพักผ่อนนอนหลับ เมื่อร่างกายเกิดความเหน็ดเหนื่อย เนื่องจากการใช้พลังงาน ออกแรงในการทำงาน เกิดความเหนื่อยล้าจากการอ่อนเพลียของร่างกาย เราจึงต้องการนอนหลับพักผ่อน เพื่อผ่อนคลายให้ร่างกาย ได้มีโอกาสได้สะสมพลังงานและซ่อมแซมส่วนที่สึกหรอของร่างกาย

1.7 ความต้องการอากาศบริสุทธิ์ที่มีก๊าซออกซิเจนสำหรับหายใจ เราอาจอดสู่วอดน้ำได้หลายวัน แต่กลิ่นหายใจได้ไม่นาน

1.8 ความต้องการขับถ่าย เป็นการขับของเสียออกจากร่างกาย ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็น เช่นเดียวกับ อาหารและน้ำ เพราะของเหลือเหล่านี้เป็นพิษต่อร่างกาย ทำให้เราอึดอัดไม่สบาย บางครั้งอาจทำร้ายชีวิตได้

2. ความต้องการทางด้านจิตใจและสังคม (Psychological and Social Need) ความต้องการประเภทนี้ค่อนข้างสลับซับซ้อนและเกิดขึ้นจากสภาพสังคม วัฒนธรรม การเรียนรู้และประสบการณ์ที่มนุษย์นั้นได้รับและเป็นสมาชิกอยู่ ความต้องการทางจิตใจและสังคมนี้แตกต่างกันไปตามแต่ละบุคคล แต่ละสังคมและฐานะทางสังคมของบุคคล รวมทั้งเวลาและโอกาสที่แตกต่างกันออกไป โดยมีลักษณะสำคัญของความต้องการทางจิตใจและสังคม ดังนี้

2.1 ความต้องการที่เกิดจากสังคมที่เป็นมรดกตกทอดทางวัฒนธรรมและกลายเป็นลักษณะนิสัยประจำตัวของแต่ละคน สิ่งเหล่านั้นแตกต่างกันไปแต่ละสังคม

2.2 ความต้องการทางสังคมที่เกิดจากการเรียนรู้และประสบการณ์ เราต้องมึประสบการณ์และการเรียนรู้มาก่อนจึงจะเข้าใจและเลือกกระทำได้ บางที่เราต้องศึกษาว่าจะเริ่มต้นอย่างไรควรทำอย่างไรต่อไป

เกศรินทร์ วิริยะอาภรณ์ (2545, น. 4-5) ให้ข้อสรุปเกี่ยวกับความต้องการ ไม่ว่าจะความต้องการจะเป็นสิ่งกระตุ้นให้บุคคลมีพฤติกรรมที่แสวงหาสิ่งต่างๆ ซึ่งพฤติกรรมของมนุษย์ที่เกิดขึ้นเพราะมีความต้องการต่างๆ เป็นแรงขับผลักดัน ความต้องการทางกายภาพ เป็นความต้องการขั้นพื้นฐานของมนุษย์จะสนองความต้องการของตนซึ่งเกิดขึ้นอย่างมีขั้นตอนและต่อเนื่อง เมื่อความต้องการใดได้รับการตอบสนองความต้องการขั้นต้นแล้ว ความต้องการขั้นถัดไปก็จะเกิดตามมาไม่มีที่สิ้นสุด จึงมีผลให้บุคคลเกิดการแสวงหาในสิ่งอื่นๆ ต่อไป และการพัฒนาไปตามลำดับขั้นสุดท้ายคือการนำตนเองไปสู่ระดับสูงสุด โดยการพัฒนาศักยภาพของตนเอง รวมทั้งความต้องการด้านจิตใจจะมีส่วนร่วมให้เกิดแรงขับในการพัฒนาศักยภาพตนเองด้วย อีกทั้งความต้องการพื้นฐานของมนุษย์เป็นความต้องการพื้นฐานที่สนองทางด้านร่างกายและความรู้สึกต่างๆ สำหรับความต้องการทางด้านการศึกษาจึงเป็นความต้องการในการพัฒนาสถานภาพทางสังคม และสมรรถภาพในการปฏิบัติงานของแต่ละบุคคล

ศศิณา ปาละสิงห์ (2547, น. 6-7) ความต้องการเป็นแรงจูงใจอย่างหนึ่งของมนุษย์ที่กระตุ้นให้เกิดความตอบสนองความต้องการทางด้านร่างกาย จิตใจ และสังคม และความต้องการของมนุษย์นี้เองที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในระบบงาน ถ้ามนุษย์ได้รับการตอบสนองอย่างเพียงพอแล้ว ก็สามารถทำงานให้ลุล่วงและประสบผลสำเร็จ เพราะระดับความพึงพอใจยังมีความสัมพันธ์ต่อผลการปฏิบัติงานของบุคลากรอีกด้วย

อมรรัตน์ ปักทานัง (2548, น. 3-5) ได้สรุปความต้องการคน เพื่อให้สมปรารถนาตามที่ต้องการนั้นคือ ความต้องการทางสรีระ ความต้องการทางความปลอดภัย ความต้องการทางความรัก และเป็นส่วนหนึ่ง และความต้องการที่จะรู้ดีกว่าตนเอง มีค่าและเป็นที่ยอมรับนับถือของผู้อื่นจนเป็นหลักการพื้นฐานในการปฏิบัติของมนุษย์ เพื่อให้ได้สิ่งที่ตนเองต้องการ

5.3 การแบ่งลักษณะความต้องการ

จิตกร อวาทะกุล (2540 อ้างถึงใน เกศรินทร์ วิริยะอาภรณ์, 2545, น. 10-13) กล่าวว่า ความต้องการ(Need) เป็นความต้องการของมนุษย์ หมายถึง สภาวะที่บุคคลยังขาดหรือยังไม่มีสิ่งใดสิ่งหนึ่ง และมีความต้องการที่จะมี หรือให้ได้มาซึ่งสิ่งเหล่านั้น ซึ่งมีความต้องการจำเป็นที่เป็นพื้นฐานแล้ว มนุษย์ก็จะมีความต้องการทางด้านสังคม การที่บุคคลขวนขวายให้ได้มาซึ่งที่ตนยังขาดอยู่จะเป็นแรงผลักดันให้บุคคลมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมภายในตนเองอย่างไม่หยุดยั้ง ด้วยการเรียนรู้ ศึกษาจากวิชาการประสบการณ์ จนกว่าจะได้รับสิ่งที่ตนปรารถนาตามความต้องการ แบ่งออกได้เป็น 2 ลักษณะ ดังนี้ คือ

1. ความต้องการในสิ่งที่ใช้ในการดำรงชีวิต (Biological Need) หรือความต้องการทางร่างกาย เช่น ต้องการอากาศหายใจ ต้องการน้ำดื่ม เป็นต้น

2. ความต้องการในสิ่งจรใจ (Socio – Psychological Need) หรือความต้องการทางใจ เช่น ความต้องการการยอมรับ ความรัก ความเห็นอกเห็นใจ เป็นต้น จะเห็นได้ว่ามนุษย์ทุกคนมีความต้องการที่ซ่อนเร้นอยู่ในตนเอง บางอย่างไม่สามารถบอกใครได้แต่เป็นความต้องการที่อยากได้ อยากมีและอยากเป็น มนุษย์ขวนขวายหาความรู้ (Knowledge) เพิ่มเติมเพื่อตอบสนองความต้องการซึ่งซ่อนเร้นอยู่

ความรู้เพื่อความต้องการของตนเองสามารถแยกได้ ดังนี้

- 1) เพื่อให้เกิดความมั่นคงในอารมณ์ (Emotional Security) เช่น ความเชื่อมั่นและกล้าตัดสินใจ
- 2) มีความเชื่อมั่นในความพยายามและเชื่อมั่นว่าตนเองมีคุณค่า (Recognition of our Efforts ro Reassurance of our Worth as Individual)
- 3) มีการแสดงออกอย่างสร้างสรรค์ (Creative Outlets) ทำสิ่งให้อย่างสร้างสรรค์
- 4) มีความเป็นอมตะ (Immortality) ความรู้ทำให้มนุษย์เอาตัวรอดได้ ดำรงอยู่ได้
- 5) มีความรักในสรรพสิ่ง (Love in all its form) มีความรัก มีเหตุผล
- 6) มีความหยิ่งทิฐิมานะแห่งตน (Ego Gratification) หยิ่งในภูมิความรู้ของตนเอง ยึดมั่นในเหตุผลและหยิ่งในศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์
- 7) มีความรู้สึกว่าเป็นเจ้าของ (Sense of Belonging) ความรู้สึกที่ทำให้มนุษย์มีความรับผิดชอบมากขึ้น มีส่วนร่วมในการเป็นเจ้าของมากขึ้น
- 8) มีความรู้สึกถึงการมีอำนาจ (Sense of Power) ภายใต้งู้นไขของอำนาจ

9) ทำให้เกิดประสบการณ์ใหม่ (New Experiences) มนุษย์ได้เรียนรู้ในเรื่องใดข้อม
เพิ่มพูนประสบการณ์ใหม่ และสานต่อประสบการณ์เดิมที่มีอยู่แล้ว เพื่อสร้างสรรค์ความรู้ใหม่ใน
การทำงานให้มากขึ้น

รุ่งนภา แจ่มรุ่งเรือง (2550, น.8-12) มนุษย์มีความต้องการมากมายหลายสิ่งหลายอย่าง
ในระดับที่แตกต่างกัน ตั้งแต่ความรู้พื้นฐานทางกายภาพ อาหาร เครื่องดื่ม อากาศ ที่อยู่อาศัย
เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรค ความต้องการด้านความปลอดภัย ความมั่นคง การยอมรับ การยกย่อง
ตลอดจนชื่อเสียงเกียรติยศและอื่นๆ อย่างไรก็ตาม มนุษย์มีความต้องการไม่สิ้นสุดและไม่เพียงพอ
เมื่อมนุษย์ได้รับการตอบสนองในขั้นต้นแล้ว มนุษย์ก็เกิดความต้องการในขั้นต่อไป ฉะนั้น การที่จะ
ตอบสนองความต้องการในขั้นต่อไป การที่จะตอบสนองความต้องการของมนุษย์ จึงมีความจำเป็น
ที่จะทราบว่า มนุษย์ผู้นั้นขาดอะไร จึงจะสามารถตอบสนองความต้องการของมนุษย์ผู้นั้นอย่าง
แท้จริง

จักรพงษ์ ไชยวงศ์ (2550, น. 4-6) ความต้องการจะเป็นสิ่งกระตุ้นให้บุคคลมีพฤติกรรม
แสวงหาสิ่งต่างๆ ซึ่งพฤติกรรมของมนุษย์ที่เกิดขึ้นนั้น เพราะมีความต้องการต่างๆ เป็นแรงขับ
ผลักดันความต้องการทางกายภาพเป็นความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ จะสนองความต้องการของ
ตนที่เกิดขึ้นอย่างมีขั้นตอนและต่อเนื่อง เมื่อความต้องการใดได้รับการตอบสนองความต้องการ
ขั้นต้นแล้ว ความต้องการขั้นถัดไปก็จะเกิดขึ้นมาไม่มีวันสิ้นสุด จึงมีผลให้บุคคลเกิดการแสวงหาสิ่ง
อื่นๆ ต่อไปและมีการพัฒนาไปตามลำดับขั้น และจนท้ายสุด นั่นคือ การนำตัวเองไปสู่ระดับสูงสุด
โดยการพัฒนาศักยภาพของตนเอง รวมทั้งความต้องการทางด้านจิตใจ จะมีส่วนช่วยให้เกิดแรงขับ
ในการพัฒนาศักยภาพของตนเองด้วย

สรุปได้ว่า ความต้องการจะเป็นสิ่งกระตุ้นให้บุคคลมีพฤติกรรมที่แสวงหาสิ่งต่างๆ เพื่อ
สนองความต้องการของตนที่เกิดขึ้นอย่างมีขั้นตอน และต่อเนื่อง เมื่อความต้องการได้รับการ
ตอบสนองความต้องการนั้นขั้นต้นแล้ว ความต้องการขั้นต่อไปก็เกิดตามมาไม่มีวันสิ้นสุด เพื่อให้
ตนเองสมปรารถนาตามที่ตนต้องการ นั่นคือ ความต้องการทางด้านสรีระ ความต้องการทางด้าน
ความปลอดภัย ความต้องการทางด้านความรัก ความต้องการที่จะรู้สึกว่ามีค่าและเป็นที่ยอมรับ
นับถือของผู้อื่นจึงเป็นหลักการพื้นฐานในการปฏิบัติของมนุษย์ เพื่อให้ได้ในสิ่งที่ตนเอง
ต้องการ

6. แนวคิดเกี่ยวกับการส่งเสริมการเกษตร

องค์ความรู้ในด้านการจัดการและพัฒนากระบวนการผลิตที่เกี่ยวกับการเกษตร เป็นการส่งเสริมให้ใช้ความสมบูรณ์ทางการเกษตรได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน จึงเป็นสิ่งที่ผู้รับผิดชอบงานการส่งเสริมการเกษตรได้เข้ามามีบทบาทในการส่งเสริมการเกษตรแก่เกษตรกร

6.1 ความหมายของการส่งเสริมการเกษตร

ท่านอง สิงคาลวนิช (2514, น. 4-6) ได้ให้ความหมายของการส่งเสริมการเกษตรว่าเป็นการถ่ายทอดหรือเผยแพร่บริการความรู้ และประสบการณ์ใหม่เกี่ยวกับการเกษตรไปสู่เกษตรกร ตลอดจนให้คำปรึกษาและแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เพื่อความเข้าใจในปัญหาต่างๆ เกษตรกรสามารถนำไปพิจารณาและปฏิบัติ ยังผลให้เกิดการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตและเพิ่มรายได้

ดิเรก ฤกษ์หรัย (2524, น.3-5) ได้ให้ความหมายของการส่งเสริมการเกษตรว่า "การส่งเสริมการเกษตร" เป็นกระบวนการในการให้การศึกษารวมไปถึงบริการแก่บุคคลเป้าหมายที่เป็นเกษตรกรและครอบครัว โดยบุคคลเป้าหมายสามารถเรียนรู้โดยการกระทำด้วยตนเอง เพื่อให้บรรลุผลของการกินคืออยู่ดีของชุมชน โดยส่วนรวม ทั้งนี้ต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของการพัฒนาประชาชนในชุมชน

วิรัช กงกะจันทร์ (2530, น.8-9) ได้ขยายความหมายของการส่งเสริมการเกษตรในลักษณะที่พิจารณาเป็นกระบวนการ ประกอบด้วย ประเด็นดังนี้ คือ

1. ช่วยเหลือเกษตรกรในการวิเคราะห์สถานการณ์ในอนาคตที่คาดหวังและปัจจุบันของเขา
2. ช่วยเหลือให้เกษตรกรได้ทราบถึงปัญหาที่เกิดขึ้นจากการวิเคราะห์สถานการณ์
3. เพิ่มพูนความรู้และพัฒนาความเข้าใจที่ดีต่อปัญหาดังกล่าวและช่วยในการสร้างความรู้ที่มี
4. ช่วยเหลือเกษตรกรให้ได้มาซึ่งความรู้เฉพาะอย่างซึ่งเกี่ยวข้องกับคำตอบปัญหาเฉพาะและผลลัพธ์ของสิ่งดังกล่าวเพื่อเขาจะได้สามารถกระทำในแนวทางเลือกที่เป็นไปได้
5. ช่วยเหลือเกษตรกรในการคัดเลือก โดยความคิดเห็นของเขา ซึ่งเป็นสิ่งที่เหมาะสมมากที่สุดสำหรับสถานการณ์ของเขา
6. เพิ่มแรงจูงใจของเขาโดยการทดลองทางเลือกของเขา
7. ช่วยเหลือเกษตรกรในการประเมินผลและปรับปรุงการสร้างความคิดเห็นและทักษะในการตัดสินใจของเขา

นอกจากนี้แล้วยังมีผู้ให้ความหมายของการส่งเสริมการเกษตรไว้ในอีกหลายแง่มุมทั้งในระดับชาติและนานาชาติ ได้แก่

Swanson (1984, p. 12) ได้ให้ความหมายของ "การส่งเสริมการเกษตร" ว่าเป็นกระบวนการทางการศึกษาเป็นพื้นฐานสำคัญเพื่อมุ่งเปลี่ยนแปลงและปรับปรุงความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skill) การปฏิบัติ (Practices) และทัศนคติ (Attitude) ของคนในชนบท โดยมุ่งพัฒนาผลผลิตเพื่อพัฒนารายได้ เศรษฐกิจ และชุมชนในชนบท เพื่อการกินคืออยู่ดีในสภาวะแวดล้อมที่ดี

Mosher (1987, p. 14) ได้ให้ความหมายของ "การส่งเสริมการเกษตร" ว่าเป็นการทำงานของชาวชนบท โดยวิธีการศึกษานอกโรงเรียนตามแนวทางที่เขาสนใจและต้องการ เพื่อปรับปรุงความเป็นอยู่ของครอบครัวชาวชนบทและสนับสนุนส่งเสริมและพัฒนาชุมชนในชนบทด้วย

โดยสรุปแล้วความหมายของคำว่า การส่งเสริมการเกษตร หมายความว่า กระบวนการพัฒนาความรู้ของเกษตรกรจากการนำเทคโนโลยีที่เหมาะสมผสมผสานกับภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อมุ่งพัฒนาผลผลิตที่เหมาะสมกับการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ ก่อให้เกิดการพัฒนารายได้ เศรษฐกิจ ทำให้ชีวิตครอบครัวเกษตรกร (Farmer Family) อยู่พอดี กินพอดี และมีความสุขอันเป็นผลต่อการพัฒนาชุมชนชนบท (Rural Community Development) ให้มีความมั่นคงและมั่งคั่งในที่สุด

6.2 ความสำคัญของการส่งเสริมการเกษตร

การส่งเสริมการเกษตรมีบทบาทสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของเกษตรกรมาก โดยการถ่ายทอดความรู้ เทคโนโลยีที่เหมาะสมไปสู่เกษตรกร ก่อให้เกิดการพัฒนาความรู้ที่สามารถนำไปสู่การพัฒนาผลผลิตทางการเกษตรได้ โดยสามารถสร้างรายได้ พัฒนาสถานะ เศรษฐกิจ สังคมชนบท และครอบครัว เกษตรกรให้มีสถานะที่ดีได้ โดยที่เป้าหมายสำคัญของการพัฒนาอยู่ที่ครอบครัวเกษตรกรและการพัฒนาชุมชนในชนบท (Rural Life of Living) ให้มีสถานะของการ "กินพอที่อยู่พอดีจึงจะมีความสุขในสภาวะของสิ่งแวดล้อมที่ดี

วิรัช คุงคะจันทร์ (2530, น. 15) ได้รายงานเกี่ยวกับการพัฒนาผลผลิตในหลายประเทศทั้งในแอฟริกา และเอเชีย ตลอดจนในยุโรป พบว่าผลของการเพิ่มผลผลิตเกิดจากการพัฒนาส่งเสริมความรู้เทคโนโลยีใหม่แก่เกษตรกรเพื่อนำไปสู่การพัฒนาเกษตรกร ให้เป็นผู้มีความรู้ในการพัฒนาด้านอื่นๆ อีกด้วย ดังนั้น หากจะพิจารณาถึงความสำคัญของการส่งเสริมการเกษตรจะสามารถวิเคราะห์ถึงสิ่งต่างๆ เหล่านี้ได้

1. การเกษตรเป็นพื้นฐานของการผลิตอาหารเพื่อเลี้ยงประชากรของโลก การเกษตรจะเป็นแหล่งสำคัญในการสร้างความมั่นคงให้แก่ประเทศ ปัจจุบันประชากรของโลกเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศด้อยพัฒนาซึ่งต้องการอาหารเพื่อดำรงชีวิต ดังนั้น โลกจำเป็นต้องอาศัยความมั่นคงทางอาหาร (Food Security) คือ ความสามารถในการมีอาหารในการเลี้ยงประชากรเหล่านั้นได้ และต้องมีการพัฒนาปรับปรุงประสิทธิภาพการผลิตที่เหมาะสม และ

ค้ำค่าในการลงทุนการผลิต ไม่ว่าจะเป็นต้นทุน เทคโนโลยีและทรัพยากรธรรมชาติ จึงจำเป็นต้องอาศัยการพัฒนาเทคโนโลยีผสมผสานกับภูมิปัญญาเกษตรกร สามารถทำให้เกษตรกรนำไปใช้ในการผลิตอย่างได้ การส่งเสริมการเกษตรมีบทบาทในการเป็นส่วนประสานเชื่อมโยงและถ่ายทอดความรู้ เทคโนโลยีไปสู่การพัฒนาได้อย่างดียิ่ง เช่น ประเทศไทยซึ่งเป็นประเทศเกษตรกรรม การพัฒนาการผลิตที่มีคุณภาพและปริมาณเพื่อเป็นรายได้ย่อมมีความสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศอย่างยิ่ง

2. การพัฒนาความรู้แก่เกษตรกร โดยเฉพาะการสร้างความรู้ ความเข้าใจในการดำเนินการผลิตจากผลการพัฒนาความรู้ผสมผสานกับภูมิปัญญาของตนเองที่ชาญฉลาด และมีความสอดคล้องกับสภาพธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมและต้นทุนของการผลิต ซึ่งจะสามารถดำเนินการผลิตที่บรรลุผลอย่างมีประสิทธิภาพและมีคุณภาพได้ อีกทั้งการพัฒนาความรู้ดังกล่าวสามารถช่วยสร้างผลต่อการพัฒนาชีวิตครอบครัวและชุมชนชนบทได้อย่างดีด้วย ด้วยเหตุที่เกษตรกรซึ่งถือว่าเป็นแรงงานสำคัญถึงร้อยละ 60 หากได้รับการพัฒนาย่อมจะมีผลต่อสังคมชนบทและสังคมไทยได้เป็นอย่างดี

3. การพัฒนารายได้ สภาวะเศรษฐกิจของเกษตรกรและครอบครัวตลอดจนชุมชนชนบทและประเทศไทย ผลของการส่งเสริมการเกษตรย่อมก่อให้เกิดการพัฒนาอย่างมีประสิทธิภาพ

4. การพัฒนาชีวิตเกษตรกรและครอบครัวเกษตรกร ซึ่งถือว่าเป็นเป้าหมายสำคัญ เนื่องจากเกษตรกรและครอบครัวจะเป็นเป้าหมายของการพัฒนาในชนบท การส่งเสริมการเกษตรจะมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาสภาวะชีวิต ความเป็นอยู่ของเกษตรกรให้อยู่ในสภาวะที่ดีได้ อันเป็นผลต่อการพัฒนาสังคมชนบทที่ดีที่สุดในที่สุด

5. การพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การส่งเสริมการเกษตรที่ดี ย่อมจะต้องคำนึงถึงการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างชาญฉลาด เหมาะสม และค้ำค่าการผลิตทางการเกษตร

6. การพัฒนาประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศเกษตรกรรมซึ่งพบว่ามักจะเป็นประเทศด้อยพัฒนาหรือกำลังพัฒนา จำเป็นต้องอาศัยการเกษตรเป็นพื้นฐานของการพัฒนา เศรษฐกิจ สังคม และความมั่นคงของประเทศ เกษตรกรรมจึงเป็นหัวใจสำคัญของประเทศเหล่านั้น ประเทศไทยก็เช่นเดียวกับการเกษตรเป็นพื้นฐานเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ปัจจุบันแม้ว่าประเทศจะพยายามพัฒนาเปลี่ยนแปลงไปสู่อุตสาหกรรมใหม่ (New industrial country) ก็ตาม แต่พบว่าประสบปัญหาและความล้มเหลวมาก จึงจำเป็นต้องพิจารณาถึงสภาพความเป็นจริงที่ว่า ประเทศไทยเป็นประเทศเกษตรกรรม ประชากรร้อยละ 65 ยังคงอยู่ในครอบครัวเกษตรกร ยังต้องทำการเกษตรเพื่อยังชีพและเป็นรายได้หลัก ซึ่งถือว่าเป็นกลุ่มคนส่วนใหญ่ของประเทศ หากประชากร

กลุ่มนี้ได้รับการพัฒนาที่ดีมีสถานะเศรษฐกิจ สังคมที่ดี มีความมั่นคงย่อมจะสะท้อนต่อผลของการพัฒนาของประเทศไทย

การส่งเสริมการเกษตร เป็นการให้การศึกษาที่มุ่งเน้นในการเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิต การเกษตร เป็นการสนับสนุนช่วยเหลือผู้ประกอบการอาชีพเกษตรกรรมที่มีคุณภาพ เสริมสร้างสมรรถภาพของเกษตรกรในการประกอบอาชีพและการดำรงชีพ

6.3 รูปแบบวิธีการส่งเสริม

รูปแบบของวิธีการส่งเสริมการเกษตรแบ่งออกเป็น 3 รูปแบบใหญ่ ๆ ได้แก่ แบบรายบุคคล (individual methods) แบบกลุ่ม (group methods) และแบบมวลชน (mass methods) ซึ่งรายละเอียดของแต่ละรูปแบบ มีดังนี้

6.3.1 วิธีการส่งเสริมแบบรายบุคคล (Individual Methods)

เป็นการส่งเสริมแบบ ตัวต่อตัว (face-to-face) ระหว่างนักส่งเสริมกับเกษตรกร เป็นวิธีการที่มีประสิทธิภาพ เพราะเกษตรกร และนักส่งเสริมปฏิสัมพันธ์กัน ได้อย่างเต็มที่ ตัวอย่างของวิธีการส่งเสริมแบบนี้ ได้แก่ การเยี่ยมชมไร่นา (farm visit) การมาเยี่ยมชมสำนักงานของเกษตรกร การติดต่อจดหมายและการติดต่อทางโทรศัพท์ แต่วิธีการที่เป็นที่นิยมมากที่สุด ได้แก่ การเยี่ยมชมไร่นา อย่างไรก็ตาม วิธีการส่งเสริมแบบรายบุคคลมีข้อเสียอยู่บางประการ ได้แก่ ผู้ได้รับประโยชน์มี จำนวนน้อยราย เสียเวลาและงบประมาณมาก นักส่งเสริมอาจจะให้คำแนะนำที่ผิดพลาดโดยไม่มี การตรวจสอบจากบุคคลภายนอก และการถ่ายทอดความรู้จะได้ผลก็ต่อเมื่อเกษตรกร มีความเชื่อถือในตัวนักส่งเสริม

6.3.2 วิธีการส่งเสริมแบบกลุ่ม (Group Methods)

เป็นวิธีการที่มีประสิทธิภาพและใช้กันอย่างแพร่หลาย ในการถ่ายทอดเทคโนโลยี เพราะเป็นวิธีการ ที่มีผู้ได้รับประโยชน์จำนวนมากพอสมควร เกษตรกรผู้เข้าร่วมกิจกรรม ได้มีโอกาสพบปะและ แลกเปลี่ยนความรู้ประสบการณ์ซึ่งกันและกัน นักส่งเสริมผู้ทำหน้าที่ถ่ายทอดความรู้ สามารถจัดกระบวนการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับความต้องการของกลุ่ม ลักษณะของความรู้และ เทคโนโลยีที่ต้องการถ่ายทอด และสภาพสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ได้ นอกจากนั้น วิธีการส่งเสริมแบบกลุ่ม ยังเปิดโอกาสให้มีการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลและความเหมาะสมของเทคโนโลยีระหว่าง ผู้ถ่ายทอดและผู้รับได้เป็นอย่างดี ที่สำคัญ คือ เป็น วิธีการที่สามารถส่งเสริมให้เกษตรกร นำความรู้และเทคโนโลยีใหม่ ๆ ไปทดลองปฏิบัติได้ดีกว่าการส่งเสริมแบบรายบุคคล

1) การฝึกอบรม (Training) เป็นวิธีการส่งเสริมที่มีการใช้กันมากที่สุด วิธีการหนึ่ง ในแต่ละปี หน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการเกษตร ได้ใช้งบประมาณบุคลากร และเวลา เป็นจำนวนมากไปกับการจัดฝึกอบรม การฝึกอบรมจะประสบความสำเร็จก็

ต่อเมื่อ มีการเตรียมการ ที่ดี มีการดำเนินกิจกรรมการฝึกอบรมที่เหมาะสม ประเมินผลหลังจากการจัดฝึกอบรม

2) การบรรยาย (Lecture) การบรรยายเป็นวิธีการที่มีการใช้มากในทางส่งเสริมการเกษตร โดยการบรรยายส่วนใหญ่มักจะเปิดโอกาสให้ผู้เข้ารับฟังได้ซักถาม และแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ด้วยการบรรยายที่ดีควรมีการเตรียมตัว การเตรียมเนื้อหาและการนำเสนอที่เหมาะสม กับกลุ่มผู้ฟังและเวลาที่กำหนด

3) การสัมมนา (Seminar) การสัมมนาโดยทั่วไป จะเป็นกิจกรรมที่มีกลุ่มคนจำนวนหนึ่งมาร่วมกันแลกเปลี่ยนความคิดเห็น โดยมีผู้เชี่ยวชาญคอยให้ คำปรึกษา ในตอนแรกผู้เชี่ยวชาญมักจะบรรยายสั้นๆ เพื่อให้ความรู้พื้นฐานที่มุ่งให้เกิดประเด็น การอภิปรายในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและให้แนวทางทั่วไปเกี่ยวกับการอภิปราย ปกติการสัมมนามักจะเหมาะสมกับผู้ที่มีประสบการณ์มากพอสมควรในเรื่องที่สัมมนา จึงจะได้ข้อสรุป ที่ลึกซึ้งและเป็นประโยชน์ในเชิงพัฒนา

4) การอภิปรายคณะ (Panel Discussion) เป็นกิจกรรมการอภิปรายที่มีผู้เชี่ยวชาญจำนวนหนึ่ง อาจจะเป็น 3-5 คน โดยให้แต่ละคนมานำเสนอข้อมูลและข้อคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่งร่วมกัน เพื่อให้ได้มุมมองของเรื่องนั้น ๆ แตกต่างกันไป ผู้เชี่ยวชาญที่มาร่วมอภิปรายจึงควรมาจาก หลายวิชาชีพ ผู้ร่วมรับฟังก็จะได้ทราบทรรศนะที่ค่อนข้างลึก ซึ่งต่อประเด็นใดประเด็นหนึ่ง จากผู้ร่วมอภิปราย นอกจากนั้น ผู้ร่วมฟังยังมีโอกาสซักถามปัญหาเพื่อให้แสดงความคิดเห็น เพิ่มเติมการอภิปรายจะดำเนิน ไปด้วยความราบรื่นก็ต่อเมื่อมีผู้นำการอภิปราย (moderator) ที่ดี ซึ่งผู้นำการอภิปรายนี้จะทำหน้าที่แนะนำผู้ร่วมอภิปราย สรุปการอภิปราย ควบคุมการอภิปราย และเปิดโอกาสให้ผู้ร่วมรับฟังได้ซักถาม

5) การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นแบบไม่เป็นทางการ (Informal Discussion) เป็นวิธีการส่งเสริมแบบกลุ่มที่มีการใช้กันมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และประสบการณ์ระหว่างเพื่อนบ้าน ผู้นำกลุ่มและสมาชิก นักส่งเสริมและเกษตรกรกลุ่ม เป้าหมาย สามารถนัดหมายและดำเนินการได้ง่าย อย่างไรก็ตามก็มีประเด็นสำหรับการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นที่ชัดเจน และเป็นปัญหาร่วมกันของคนเข้าร่วมประชุม มีการเปิดโอกาสให้ทุกคนได้แสดง ความคิดเห็นและที่ประชุมควรหาข้อสรุปร่วมกันจากการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในแต่ละครั้ง

6) การระดมสมอง (Brain-Storming) การระดมสมอง เป็นวิธีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ระหว่างบุคคลในกลุ่ม โดยมุ่งที่จะรวบรวมประเด็นความคิดเห็นต่อเรื่องใดเรื่องหนึ่งให้มากที่สุด โดยไม่คำนึงว่าความคิดเห็นที่แต่ละคนแสดงออกมามีความเหมาะสมหรือไม่

สามารถไปใช้ในทาง ปฏิบัติได้มากน้อยเพียงใด ความสามารถของสมาชิกกลุ่มในการแสดงความคิดเห็นอย่างรวดเร็วและ การมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์จะเป็นส่วนสำคัญต่อความสำเร็จของวิธีการแบบนี้ การระดมสมอง ควรกระทำในกลุ่มที่มีคนไม่เกิน 20 คน เมื่อมีคนเสนอความคิดเห็นต้องมีการจดบันทึกทันที โดยให้ทุกคนสามารถมองเห็นว่ามีใครเสนอข้อคิดเห็นอะไรไปแล้ว และพยายามรวบรวมข้อคิดเห็น จากแต่ละคนในกลุ่มให้ได้มากที่สุด โดยไม่มีการประเมินหรือแสดงทัศนคติใด ๆ ต่อการเสนอ ความคิดเห็นของแต่ละคน การประเมินและสรุปควรทำหลังจากที่มีการระดมสมองเสร็จเรียบร้อยแล้ว

7) การสาธิต (Demonstration) หมายถึง การบรรยายประกอบการแสดง เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เรื่องราวที่นำมาสาธิตอย่างต่อเนื่อง วิธีการนี้อาจจะใช้สอนร่วมกับวิธีอื่น เช่น การจัดการบรรยายนิทรรศการ เป็นต้น (การเยี่ยมชม ไร่ นา เกษตรกร อาจารย์ดวงกมล สุวรรณฤทธิ ภาควิชาส่งเสริมการเกษตร) คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น การสาธิตแบ่งออกเป็น 2 แบบ ได้แก่ การสาธิตวิธี (method demonstration) และการสาธิตผล (result demonstration) ซึ่งในการเตรียมการและ ดำเนินงานของแต่ละแบบ มีดังนี้

(1) การสาธิตวิธี (Method Demonstration) เป็นการแสดงวิธีการปฏิบัติงานอย่างใดอย่างหนึ่งอย่างเป็นขั้นตอน เช่น การแสดงวิธีการรีดนมโค วิธีการฉีดวัคซีนสัตว์ วิธีการปลูกพืช หรือวิธีการใส่ปุ๋ยเคมีแก่แปลงพืช เป็นต้น ซึ่งหากจะให้ได้ดี ยั่งยืน ควรเปิดโอกาสให้ผู้ร่วมกิจกรรมได้ทดลองปฏิบัติด้วย เพื่อให้เกิดความเข้าใจและพัฒนา ทักษะในการปฏิบัติงานดังกล่าว การสาธิตวิธีควรมีขั้นตอนการดำเนินงาน ดังนี้

(2) การสาธิตผล (Result Demonstration) เป็นวิธีการแสดงความแตกต่างระหว่างสิ่งใหม่ และ สิ่งเก่า เพื่อให้กลุ่มบุคคลเป้าหมายสามารถประเมินข้อดีและข้อเสียของผลที่ได้รับ เช่น การจัดทำ แปลงสาธิตการปลูกข้าวพันธุ์ใหม่และพันธุ์เก่า การแสดงผลการใช้ปุ๋ยพืชสดในแปลงนา และการ เปรียบเทียบการเจริญเติบโตของหญ้าอาหารพันธุ์ต่าง ๆ เป็นต้น

(3) ทักษะศึกษา (Study Tour) เป็นการจัดให้กลุ่มคนได้มีโอกาสเดินทางไปดูวิธีการปฏิบัติ ทางเกษตร การสาธิต การดำเนินงานของกลุ่มและอื่น ๆ โดยมีจุดมุ่งหมาย เพื่อให้ ผู้เดินทางได้ดูของจริงจากผู้ปฏิบัติ ได้มีโอกาสสอบถามและแลกเปลี่ยนกับเจ้าของสถานที่ที่ไป ดูงานโดยตรง และเป็นการเปลี่ยนบรรยากาศในการเรียนรู้ของผู้เดินทางสถานที่ดูงาน อาจจะเป็นสถานีวิจัย ไร่ นา เกษตรกร ครอบครัวยุทธศาสตร์ กลุ่มเกษตรกร สหกรณ์การเกษตร หรือตลาดทางการเกษตรก็ได้ ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของการทัศนศึกษาแต่ละครั้ง การทัศนศึกษา เป็นวิธีการส่งเสริมที่มีประสิทธิภาพอย่างหนึ่ง แต่ต้องมีการ เตรียมการและดำเนินการที่ดี

6.3.3 วิธีการส่งเสริมแบบมวลชน (Mass Methods)

เป็นวิธีการส่งเสริมที่สามารถ ส่งข่าวสารข้อมูลถึงบุคคลกลุ่มเป้าหมายได้เป็นจำนวนมาก เช่น การใช้วิทยุ โทรทัศน์ ภาพยนต์ หนังสือพิมพ์ วารสาร การจัดนิทรรศการ และสื่อสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ซึ่งวิธีการส่งเสริมแบบนี้เหมาะสำหรับ ทำให้คนที่ได้รับข่าวสารทราบถึงความรู้และเทคโนโลยีใหม่ ๆ เพื่อให้ตระหนัก(awareness) และเกิดความสนใจ (interest) ที่จะศึกษาหาความรู้ และประสบการณ์เพิ่มเติม หากข่าวสาร ที่ได้รับมีความสำคัญต่ออาชีพและชีวิตความเป็นอยู่ของตนเอง ตัวอย่างสื่อที่ใช้ในการส่งเสริม แบบมวลชน มีดังนี้

(1) สื่อสิ่งพิมพ์ (Printed Media) ได้แก่ หนังสือพิมพ์ จดหมายข่าว แผ่นพับ เอกสารเผยแพร่ และวารสาร เป็นต้นในการจัดเตรียมสื่อสิ่งพิมพ์ ควรคำนึงถึง การใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย เนื้อหาสั้น และกระชับ มีการใช้ภาษาที่สละสลวย มีสิ่งกระตุ้นความสนใจ มีลำดับการนำเสนอเนื้อหา ที่เหมาะสม มีการวางรูปแบบและภาพประกอบที่ดี และพิมพ์ด้วยกระดาษที่มีคุณภาพ

(2) สื่อโสตทัศน์ (Audio-Visual Media) เป็นสื่อที่ผู้รับสัมผัสได้ด้วยหูและตา ดังนั้นคนที่อ่านหนังสือ ไม่ออกก็สามารถรับข่าวสารข้อมูลได้ สื่อแบบนี้ ได้แก่ วิทยุ เทปเสียง โทรทัศน์ ภาพยนต์ และชุดสไลด์ประกอบเสียง เป็นต้นในการจัดเตรียมสื่อแบบนี้ ผู้จัดทำต้องมีความชำนาญ เป็นพิเศษจึงจะสามารถผลิตสื่อที่มีคุณภาพ นอกจากนั้น ยังต้องใช้งบประมาณและเวลาในการ จัดทำค่อนข้างมาก

(3) สื่อมวลชนอื่น ๆ ได้แก่ ป้ายประกาศ (poster) นิทรรศการ แผนที่ และแผ่นพลิก (flip chart) เป็นต้นในการวางแผนจัดทำและใช้สื่อแต่ละอย่างข้างต้น มีหลักการและ วิธีการ โดยเฉพาะ ซึ่งนักส่งเสริมที่จำเป็นต้องจัดทำหรือใช้ควรมีการศึกษาค้นคว้า เพื่อให้สามารถใช้สื่อต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพในปัจจุบันนี้ มีการเปลี่ยนแปลงทางด้านเทคโนโลยีการสื่อสารอย่างรวดเร็ว โดยมีคอมพิวเตอร์และดาวเทียมเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการถ่ายทอดข่าวสารข้อมูล ดังนั้นนักส่งเสริมการเกษตร จึงควรให้ความสนใจต่อวิวัฒนาการที่เกิดขึ้น เพื่อให้สามารถนำข่าวสารข้อมูลที่เกี่ยวข้องจากแหล่งต่าง ๆ มาถ่ายทอดแก่เกษตรกรได้ทันกับการเปลี่ยนแปลง ด้านการเกษตรที่เกิดขึ้นในประเทศและต่างประเทศ

7. งานส่งเสริมการเกษตรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ภารกิจที่กรมส่งเสริมการเกษตรถ่ายโอนให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จัดอยู่ในประเภทของกลุ่มงานที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเลือกทำโดยอิสระ จึงเป็นดุลพินิจขององค์กร

ปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดลำดับความสำคัญตามที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเห็นความจำเป็นตามศักยภาพและความต้องการของประชาชนในท้องถิ่น

7.1 ความเป็นมาของการปกครองท้องถิ่น

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นเป็นส่วนราชการที่จัดตั้งขึ้นใหม่ในสังกัดกระทรวงมหาดไทยที่มีบทบาทภารกิจสำคัญในการส่งเสริมสนับสนุนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยการพัฒนาและให้คำปรึกษา แนะนำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในด้านการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น การบริหารงานบุคคล การเงินการคลัง และการบริหารจัดการเพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีความเข้มแข็ง และมีศักยภาพในการให้บริการสาธารณะ ทั้งนี้อำนาจหน้าที่และโครงสร้างส่วนราชการของกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นเป็นไปตามกฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นกระทรวงมหาดไทย พ.ศ. 2545 ซึ่งกำหนดไว้ดังนี้

- 1) ดำเนินการพัฒนาระบบ รูปแบบ และโครงสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
- 2) ส่งเสริมและสนับสนุนในการจัดทำ ประสานและบูรณาการแผนพัฒนาท้องถิ่น และวางระบบในการติดตามและประเมิน ผลการดำเนินงานตามแผนพัฒนาท้องถิ่น
- 3) ดำเนินการจัดทำ แก้ไข ปรับปรุงกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมทั้งให้คำปรึกษา แนะนำ และกำกับดูแลการปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
- 4) กำหนดแนวทางและจัดทำมาตรฐานทั่วไปเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลขององค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่น ทั้งนี้ ตามกฎหมายว่าด้วยการบริหารงานบุคคลส่วนท้องถิ่น
- 5) ส่งเสริมสนับสนุนและประสานการดำเนินงานด้านการเงินและการคลัง การงบประมาณการพัสดุการจัดเก็บรายได้ และการประกอบกิจการพาณิชย์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมทั้งวางระบบตรวจสอบระบบการเงิน การบัญชี และการพัสดุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
- 6) ส่งเสริมสนับสนุนและประสานการจัดการบริการสาธารณะและการศึกษาในอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
- 7) กำหนดแนวทาง วางระบบ และสร้างตัวชี้วัดเพื่อเป็นมาตรฐานการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตลอดจนกำกับดูแลให้เป็นไปตามมาตรฐาน
- 8) ส่งเสริมภาคประชาชนให้มีส่วนร่วมในการบริหารงานและตรวจสอบการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
- 9) พัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศเพื่อการบริหารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

10) พัฒนาบุคลากรขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นและของกรม

11) ปฏิบัติการอื่นใดตามที่กฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของกรมหรือตามที่กระทรวงหรือคณะรัฐมนตรีมอบหมาย

ต่อมาในปี พ.ศ.2551 ได้มีการประกาศใช้กฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการ กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย พ.ศ.2551 (2551 , น. 2-8) โดยกำหนดให้มีราชการบริหารส่วนภูมิภาค และจัดตั้งสำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นจังหวัดขึ้นในกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น เพื่อทำหน้าที่ประสานงานและปฏิบัติหน้าที่ในฐานะตัวแทนของกรมในราชการส่วนภูมิภาค เพื่อให้การดำเนินการกำกับ ดูแล และสนับสนุนการปฏิบัติงานขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นไปอย่างคล่องตัว และมีประสิทธิภาพ และจัดตั้งกลุ่มตรวจสอบภายในและกลุ่มพัฒนาระบบบริหารขึ้นในกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย เพื่อทำหน้าที่ตรวจสอบการดำเนินงานภายในส่วนราชการ สนับสนุนการปฏิบัติงานของกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นและพัฒนาระบบบริหารของส่วนราชการให้เกิดผลสัมฤทธิ์ มีประสิทธิภาพ และคุ้มค่า การบริหารราชการส่วนท้องถิ่น ได้แก่ การจัดตั้งระบบราชการที่มีลักษณะเป็นการกระจายอำนาจออกไปจากส่วนกลาง เพื่อให้ประชาชนได้มีโอกาสในการปกครองตนเองตามความต้องการและความจำเป็นของแต่ละท้องถิ่น นอกจากนี้ ยังเป็นการแบ่งเบาภาระของรัฐบาลกลางในการบริหารงาน และในการให้บริการบางอย่างแก่ประชาชนแทนรัฐบาลกลาง

7.2 ลักษณะสำคัญของการบริหารราชการส่วนท้องถิ่น ดังนี้ คือ

- 1) เป็นนิติบุคคล มีทรัพย์สินและงบประมาณของตนเอง มีอำนาจในการจัดบริการสาธารณะให้แก่ท้องถิ่นตามที่ได้รับมอบหมายจากรัฐบาลกลาง
- 2) มีการเลือกตั้งเจ้าหน้าที่สำคัญๆ เพื่อให้ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการปกครองตนเอง หรือตัดสินใจแก้ปัญหาของตนเอง
- 3) มีอิสระในการปกครองและในการบริหารงานภายในขอบเขตของกฎหมาย โดยไม่ต้องถูกควบคุมจากส่วนกลางพอสมควร
- 4) มีอำนาจในการจัดหารายได้ จัดเก็บภาษี และทำงบประมาณของตนเอง

7.3 รูปแบบการบริหารราชการส่วนท้องถิ่น มี 5 รูปแบบ ดังนี้

- 1) องค์การบริหารส่วนจังหวัด
- 2) เทศบาล
- 3) สุขาภิบาล
- 4) องค์การบริหารส่วนตำบล
- 5) องค์การบริหารส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษอื่นๆ ได้แก่ กรุงเทพมหานคร และ พัทยา

7.4 ความเป็นมาและลักษณะของภารกิจถ่ายโอนของงานส่งเสริมการเกษตร

การถ่ายโอนภารกิจอำนาจหน้าที่ของส่วนราชการให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้ถูกกำหนดเป็นกฎหมายใช้บังคับให้ส่วนราชการและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เกี่ยวข้อง ได้ถือปฏิบัติให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 119 ตอนพิเศษ 233 วันที่ 13 มีนาคม 2545 มีผลผูกพันให้ส่วนราชการ 50 กรม (เดิม) ต้องถ่ายโอน 245 ภารกิจ ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งในส่วนของกรมส่งเสริมการเกษตร มีภารกิจที่ต้องถ่ายโอนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใน 3 ด้าน จำนวน 11 ภารกิจ คือ

1. ด้านงานส่งเสริมคุณภาพชีวิต มีภารกิจที่ถ่ายโอน 9 ภารกิจ คือ

- 1) การสำรวจข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร
- 2) การจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรระดับตำบล
- 3) การบริการข้อมูลและเผยแพร่ประชาสัมพันธ์
- 4) การรวบรวมส่งเสริมพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่น
- 5) การช่วยเหลือผู้ประสบภัยธรรมชาติ (ภารกิจนี้อยู่ระหว่างแก้กฎหมาย)
- 6) การสำรวจช่วยเหลือป้องกันกำจัดศัตรูพืช
- 7) การฝึกอบรมอาชีพการเกษตร
- 8) การรวมกลุ่มและพัฒนากลุ่ม
- 9) การกระจายพันธุ์

2. ด้านการวางแผน การส่งเสริมการลงทุน พาณิชยกรรมและการท่องเที่ยว มีภารกิจที่ถ่ายโอน 1 ภารกิจ คือ ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีเกษตรชุมชน

3. ด้านการบริหารจัดการและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม

มีภารกิจที่ถ่ายโอน 1 ภารกิจ คือการปรับปรุงฟื้นฟูอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ (หมายเหตุ ภารกิจนี้ กรมส่งเสริมการเกษตรได้ขอยกเลิกเนื่องจากไม่ใช่ภารกิจของกรมส่งเสริมการเกษตร ตามหนังสือกรมฯ ที่ กษ 1003/22148 ลงวันที่ 31 กรกฎาคม 2545)

สำหรับภารกิจช่วยเหลือผู้ประสบภัยธรรมชาติ ขณะนี้ยังถ่ายโอนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่ได้ เนื่องจากต้องแก้ไขระเบียบกระทรวงการคลัง

แผนปฏิบัติการกำหนดขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตามมาตรา 32(1) มีรูปแบบการถ่ายโอน 3 ลักษณะ คือ

1. ภารกิจที่ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินการเอง
2. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินการร่วมกับรัฐ

3. ภารกิจที่รัฐดำเนินการอยู่แต่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถดำเนินการได้
ลักษณะภารกิจที่ถ่ายโอน มี 2 ประเภท คือ

1. เลือกทำโดยอิสระ
2. หน้าที่ที่ต้องทำ

โดยสรุปลักษณะภารกิจที่ถ่ายโอนของกรมส่งเสริมการเกษตร ส่วนใหญ่เป็นแบบ “เลือกทำโดยอิสระ” โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทำงานร่วมกับรัฐ โดยรัฐเป็นผู้สนับสนุนทางวิชาการ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นผู้ปฏิบัติ ยกเว้นภารกิจช่วยเหลือผู้ประสบภัยธรรมชาติ ที่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินการทั้งหมดและทุกภารกิจช่วยเหลือผู้ประสบภัยธรรมชาติ ที่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินการทั้งหมดและทุกภารกิจที่ถ่ายโอนของกรมฯ ไม่มีการถ่ายโอนทรัพย์สินและบุคลากร

แนวทางดำเนินการถ่ายโอนภารกิจของกรมส่งเสริมการเกษตร (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2549 :15-41) มีการดำเนินการและตั้งเป้าหมายให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยได้กำหนดเป้าหมายเป็น 2 ระยะ คือ

1. เป้าหมายเบื้องต้น สำนักงานเกษตรอำเภอทุกแห่งดำเนินการจัดให้มีการส่งมอบ/รับมอบภารกิจ กับ อปท. (แต่ละแห่ง) ทั้งหมดทุกภารกิจ
2. เป้าหมายที่แท้จริง ต้องการให้ อปท. สามารถนำภารกิจของกรมส่งเสริมการเกษตร ที่รับมอบไปแล้ว นำไปปฏิบัติให้บริการที่เกิดประโยชน์แก่ประชาชนในท้องถิ่นได้อย่างแท้จริง ภายในปี 2553 ซึ่งการดำเนินงานในส่วนนี้จะเกิดได้เร็วหรือช้าขึ้นกับตัวของ อปท.แต่ละแห่งที่จะเห็นความจำเป็นหรือจัดความสำคัญก่อนหลังที่จะดำเนินการ

ทั้งนี้หลังจากการถ่ายโอนภารกิจให้ อปท.แล้ว มิได้หมายความว่าภารกิจเหล่านั้นเป็นหน้าที่ของ อปท. แต่ฝ่ายเดียว สำนักงานเกษตรอำเภอไม่ต้องเกี่ยวข้องอีกต่อไป แต่แท้จริงแล้วต้องเป็นการทำงานร่วมกัน โดยส่วนราชการจะค่อยๆปรับเปลี่ยนบทบาทจากผู้ปฏิบัติในภารกิจนั้นๆ มา มีบทบาทเป็นที่ปรึกษา ให้คำแนะนำและสนับสนุนทางวิชาการแก่ท้องถิ่น ซึ่งจะส่งผลให้ อปท.มีความเข้มแข็งขึ้น สามารถนำภารกิจไปให้บริการ เกิดประโยชน์สุขต่อประชาชนจนบรรลุตามเจตนารมณ์ของการกระจายอำนาจให้อปท.ต่อไป

ซึ่งทั้งนี้ตัวชี้วัดความสำเร็จในส่วนของการดำเนินงานการถ่ายโอนภารกิจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น สำนักงานเกษตรอำเภอและอปท.สามารถประเมินความก้าวหน้า/ความสำเร็จในเบื้องต้นได้ด้วยตนเองจากตัวชี้วัด ดังต่อไปนี้

เป้าหมายเบื้องต้น

- เป้าประสงค์ : ต้องการให้เกิดการส่งมอบ/รับมอบภารกิจระหว่างสำนักงานเกษตรอำเภอ กับ อปท.

- ตัวชี้วัด : มีหลักฐานการส่งมอบ/รับมอบภารกิจที่เป็นลายลักษณ์อักษรเป้าหมายที่แท้จริง

- เป้าประสงค์ : อปท.สามารถนำภารกิจที่ได้รับมอบจากสำนักงานเกษตรอำเภอไปปฏิบัติให้บริการประชาชนได้จริง

- ตัวชี้วัด : - อปท. มีผู้รับผิดชอบ

- อปท. มีแผนการดำเนินงานภารกิจถ่ายโอน

- อปท. จัดตั้งงบประมาณสนับสนุนการดำเนินงานภารกิจถ่ายโอน

- สำนักงานเกษตรอำเภอมีผู้ประสานงานเพื่อสนับสนุนการถ่ายโอนเป็นราย อปท.

ซึ่งความรับผิดชอบในแนวทางการปฏิบัติงานตามคู่มือถ่ายโอนภารกิจ กรมส่งเสริมการเกษตรให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยมีกรยกตัวอย่างภารกิจที่ได้รับการถ่ายโอน ตามรายละเอียดดังตารางที่ 2.1

ตารางที่ 2.1 แนวทางปฏิบัติงานตามคู่มือถ่ายโอนภารกิจของกรมส่งเสริมการเกษตรให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ภารกิจ ที่	ภารกิจ	ขั้นตอน/วิธีการปฏิบัติ ตามคู่มือสำนักงาน คณะกรรมการการ กระจายอำนาจฯ	รายละเอียด/ วิธีปฏิบัติงาน ร่วมกัน	เจ้าภาพหลัก	
				ส่วน ราชการ	อปท.
1.	การดำเนินงานถ่ายโอน ภารกิจศูนย์บริการและ ถ่ายทอด เทคโนโลยีการเกษตรประจำ ตำบล				
	1.การถ่ายทอด เทคโนโลยีการเกษตร	1.รัฐดำเนินการรวบรวม ปัญหาความต้องการ	1.ออกแบบการ เก็บรวบรวม ข้อมูลข้อมูล ปัญหา/ความ ต้องการ	√	
		2.รัฐและอปท.ร่วมทำ แผนถ่ายทอด เทคโนโลยีการเกษตร	2.ดำเนินการ รวบรวม ปัญหา/ความ ต้องการจาก แผนพัฒนา เกษตรกร		√
		3.รัฐดำเนินการถ่ายทอด เทคโนโลยีการเกษตร	3.สรุปรวบรวม ข้อมูลปัญหา/ ความต้องการ (ใช้ข้อมูลจาก ข้อ2 และ แผนพัฒนา การเกษตรมา จัดเวที ประชาคม)	√	

ตารางที่ 2.1 (ต่อ)

ภารกิจ ที่	ภารกิจ	ขั้นตอน/วิธีการปฏิบัติ ตามคู่มือสำนักงาน คณะกรรมการการ กระจายอำนาจฯ	รายละเอียด/ วิธีปฏิบัติงาน ร่วมกัน	เจ้าภาพหลัก
			4.จัดทำ หลักสูตร เนื้อหาและ วิธีการถ่ายทอด เทคโนโลยีการ เกษตร	√
			5.จัดทำ แผนการ ถ่ายทอด เทคโนโลยีการ เกษตร	√
			6.จัดทำ งบประมาณ ค่าใช้จ่ายแต่ละ หลักสูตร	√
			7.คัดเลือก เกษตรกร เป้าหมายและ นำเกษตรกรมา รับการถ่ายทอด เทคโนโลยีการ เกษตร	√
			8.ดำเนินการ ถ่ายทอด เทคโนโลยีการ เกษตร	√

ตารางที่ 2.1 (ต่อ)

ภารกิจ ที่	ภารกิจ	ขั้นตอน/วิธีการปฏิบัติ ตามคู่มือสำนักงาน คณะกรรมการการ กระจายอำนาจฯ	รายละเอียด/ วิธีปฏิบัติงาน ร่วมกัน	เจ้าภาพหลัก
			2.ประชุมชี้แจง คณะกรรมการ ข้อมูลข่าวสาร ระดับตำบล เกี่ยวกับ บทบาทภารกิจ ที่ได้รับ มอบหมาย	√
			3.เข้าร่วม ประชุมกับ คณะกรรมการ ข้อมูลข่าวสาร ระดับตำบล อย่างสม่ำเสมอ	√
			4.สำรวจ/ วิเคราะห์ปัญหา ความต้องการ ของเกษตรกร และพื้นที่ สถานการณ์ การเกษตร	√

ตารางที่ 2.1 (ต่อ)

ภารกิจ ที่	ภารกิจ	ขั้นตอน/วิธีการปฏิบัติ ตามคู่มือสำนักงาน คณะกรรมการการ กระจายอำนาจฯ	รายละเอียด/ วิธีปฏิบัติงาน ร่วมกัน	เจ้าภาพหลัก
			5.กำหนดกรอบ /ประเด็นข้อมูล ข่าวสารที่ ให้บริการและ เผยแพร่ปชส. แก่เกษตรกรใน ชุมชน	√
		2.อปท.ทำข้อมูลที่ได้รับ จากรัฐไปใช้ในการ บริการ/เผยแพร่ปชส. ให้แก่เกษตรกรทั่วไป	1.คัดเลือก ผู้สื่อข่าวเกษตร จากผู้แทนของ แต่ละหมู่บ้าน	√
			2.ประชุม ผู้สื่อข่าวเกษตร เกี่ยวกับ บทบาทหน้าที่ ที่ได้รับ มอบหมาย เช่น การรายงาน สถานการณ์ การเกษตรที่มี ผลต่อการ ประกอบอาชีพ และเผยแพร่ ข่าวสารใน ชุมชน	√

ตารางที่ 2.1 (ต่อ)

ภารกิจ ที่	ภารกิจ	ขั้นตอน/วิธีการปฏิบัติ ตามคู่มือสำนักงาน คณะกรรมการการ กระจายอำนาจฯ	รายละเอียด/ วิธีปฏิบัติงาน ร่วมกัน	เจ้าภาพหลัก
			3.จัดหา สถานที่/วัสดุ อุปกรณ์เพื่อ เป็นศูนย์บริการ ข่าวสารชุมชน	✓
			4.จัดจนท. ให้บริการ ข้อมูลข่าวสารผู้ มาติดต่อ	✓
			5.ประสานงาน กับหน่วยงานที่ เกี่ยวข้องเพื่อ จัดหา/รวบรวม และจัดทำ ข้อมูลสื่อต่างๆ ให้บริการ	✓
			6.จัดทำ/ เผยแพร่ ข่าวสารที่ เหมาะสมและ ตรงกับความ ต้องการชุมชน	✓

หลายแห่งและเป็นจังหวัดที่มีพื้นที่ป่ามากที่สุดใภาคตะวันออกเฉียง (องค์การบริหารส่วนจังหวัด
ปราจีนบุรี, 2560, น.12-15)

8.1 ประวัติจังหวัดปราจีนบุรี

เป็นจังหวัดแห่งมรดกโลก เนื่องจากมีอุทยานแห่งชาติที่เป็นมรดกโลกถึง 3 แห่ง และเป็นเมืองที่มีประวัติศาสตร์ยาวนาน มีการพบซากโบราณสถานในหลายพื้นที่ของจังหวัด นอกจากนี้ยังมีแหล่งท่องเที่ยว ทางธรรมชาติหลายแห่งและเป็นจังหวัดที่มีพื้นที่ป่ามากที่สุดในภาคตะวันออกเฉียง เดิมปราจีนบุรีมีพื้นที่กว้างใหญ่มาก ๆ จนกระทั่งได้มีการจัดตั้งจังหวัดสระแก้ว แยกจากจังหวัดปราจีนบุรีในปี พ.ศ.2536 เนื่องจากการติดต่อราชการเป็นไปได้ด้วยความลำบาก แต่เดิมจังหวัดปราจีนบุรีเริ่มตั้งถิ่นฐานมาจากกลุ่มคนสมัยก่อนประวัติศาสตร์ตอนปลายจนเข้าสู่สมัยสุโขทัย ซึ่งไม่ปรากฏหลักฐานทางเอกสาร แต่พบเครื่องถ้วยจีนที่มีอายุตรงกับสมัยราชวงศ์ซ่ง จึงเชื่อว่าในสมัยสุโขทัยบริเวณพื้นที่จังหวัดปราจีนบุรียังมีผู้คนบางส่วนอาศัยสืบต่อกันมาจนถึงปัจจุบัน จังหวัดปราจีนบุรีมีความเจริญรุ่งเรืองตั้งแต่สมัยทวารวดีเรื่อยมาจนถึงสมัยลพบุรี ปรากฏหลักฐานเป็นซากเมืองโบราณ เรียกว่า เมืองศรีมโหสถ โดยทางทิศตะวันออกเฉียงของเมืองศรีมโหสถ มีชุมชนโบราณ (อายุร่วมสมัยเดียวกับเมืองศรีมโหสถ) ซากเมืองโบราณเหล่านั้น ใช้ประกอบพิธีกรรม ศาสนกิจ และเป็นแหล่งโบราณวัตถุมีเครื่องปั้นดินเผากระจายอยู่ทั่วไป ต่อมาศูนย์กลางเมือง ได้ย้ายออกมาอยู่ริมฝั่งแม่น้ำปราจีนบุรี โดยในสมัยกรุงศรีอยุธยา เรียกกันว่า เมืองปราจีน ต่อมาในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ เรียกว่า มณฑลปราจีน เรื่อยมาจนถึง สมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 6 ให้เปลี่ยนคำว่าเมืองเป็นจังหวัด จึงมีชื่อเรียกใหม่ว่า จังหวัดปราจีนบุรี

8.2 ที่ตั้งและอาณาเขต

จังหวัดปราจีนบุรีตั้งอยู่ทางภาคตะวันออกของประเทศ อยู่ระหว่างเส้นละติจูดที่ 13 องศา 39 ลิปดา ถึง เส้นละติจูดที่ 14 องศา 27 ลิปดาเหนือ และเส้นลองจิจูดที่ 101 องศา 90 ลิปดา ถึง ลองจิจูดที่ 102 องศา 07 ลิปดาตะวันออก ห่างจากกรุงเทพมหานคร 136 กิโลเมตร ตามทางหลวง หมายเลข 33 หมายเลข 305 เป็นจุดเชื่อมโยงการคมนาคมจากกรุงเทพมหานคร ภาคกลาง ภาคอีสาน ภาคตะวันออก ประเทศกัมพูชา ในรัศมี 100 กว่ากิโลเมตร โดยมีอาณาเขตติดต่อ ดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับจังหวัดนครราชสีมา (184 กม.)

ทิศตะวันออก ติดต่อกับจังหวัดสระแก้ว (90 กม.)

ทิศตะวันตก ติดต่อกับจังหวัดฉะเชิงเทราและจังหวัดนครนายก (29 กม.)

ทิศใต้ ติดต่อกับจังหวัดฉะเชิงเทรา (75 กม.)

จังหวัดปราจีนบุรีมีเนื้อที่ 4,762.362 ตารางกิโลเมตร หรือ 2,976,475 ไร่ เป็นพื้นที่ป่าไม้ประมาณ 44 % (มีอุทยานแห่งชาติ 3 แห่ง ได้แก่ อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ อุทยานแห่งชาติทับลาน อุทยานแห่งชาติปางสีดา) เป็นพื้นที่ทำการเกษตรประมาณ 45% และอีกประมาณ 11 % เป็นพื้นที่อุตสาหกรรม ที่อยู่อาศัยและพื้นที่เศรษฐกิจ

8.3 สภาพภูมิประเทศและภูมิอากาศ

พื้นที่ทั่วไปของจังหวัดปราจีนบุรีเป็นที่ราบสูงและภูเขา เป็นป่าที่บดขยี้ชื้นช้อน มียอดเขาสูง 1,326 เมตร จังหวัดปราจีนบุรีเป็นแหล่งกำเนิดต้นน้ำหลายสาย พื้นที่ตอนล่างเป็นที่ราบลุ่มแม่น้ำเหมาะแก่การเพาะปลูก ได้แก่ ที่ราบลุ่มแม่น้ำปราจีนบุรี โดยเริ่มต้นจากแควหนุมาน และแควพระปรัง ไหลมาบรรจบกันที่อำเภอกบินทร์บุรี ก่อนไหลสู่อ่าวไทยที่อำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา จังหวัดปราจีนบุรีมีลักษณะภูมิอากาศ อยู่ภายใต้อิทธิพลของลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ ภูมิอากาศร้อนชื้นแฉะศูนย์สูตร ในฤดูร้อนจะมีอากาศร้อนจัด เนื่องจากได้รับอิทธิพลจากลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ และฤดูหนาวจะมีอากาศค่อนข้างหนาว เนื่องจากได้รับอิทธิพลจากลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ

8.4 ด้านเกษตรกรรม

จังหวัดปราจีนบุรีเป็นพื้นที่เหมาะกับการทำเกษตรกรรมโดยมีข้าวเป็นผลผลิตหลัก รองลงมาคือ มันสำปะหลัง จังหวัดปราจีนบุรี มีผลไม้ชื่อดัง เช่น ทูเรียน กระท้อน มะปราง มะยงชิด เป็นผลไม้ที่มีราคาดี ทำรายได้ให้เกษตรกรหลายล้านบาทต่อปี ปีการเพาะปลูก 2553/2554 จังหวัดปราจีนบุรี มีพื้นที่การเพาะปลูกทั้งสิ้น 1,226,974.25 ไร่ โดยพื้นที่ส่วนใหญ่ใช้สำหรับการปลูกข้าวนาปี จำนวน 523,978.50 ไร่ รองลงมาเป็นพื้นที่เพาะปลูกมันสำปะหลัง จำนวน 381,048 ไร่ อำเภอกบินทร์บุรี มีพื้นที่ใช้สำหรับการเพาะปลูกมากที่สุด เท่ากับ 441,400 ไร่ รองลงมา คือ อำเภอนาดิน มีพื้นที่เพาะปลูก เท่ากับ 184,228 ไร่

8.5 เขตการปกครอง

แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 7 อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมืองปราจีนบุรี อำเภอศรีมโหสถ อำเภอศรีมหาโพธิ อำเภอประจันตคาม อำเภอนาคี อำเภอกบินทร์บุรี อำเภอบ้านสร้าง รวม 64 ตำบล 708 หมู่บ้าน 1 องค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) 13 เทศบาล 56 องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) มีสมาชิกวุฒิสภา 1 คน และสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 3 คน

8.6 ยุทธศาสตร์การพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ด้วยกระทรวงมหาดไทยได้แจ้งแนวทางและหลักเกณฑ์การจัดทำยุทธศาสตร์ การพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยให้คำนึงถึงความสอดคล้องของยุทธศาสตร์ การพัฒนาประเทศ ยุทธศาสตร์การพัฒนากลุ่มจังหวัด/จังหวัด ในการจัดทำยุทธศาสตร์การพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ดังนั้นเพื่อให้การจัดทำยุทธศาสตร์การพัฒนาดังกล่าวมีแนวทางในการพัฒนาที่สอดคล้องและสามารถบูรณาการกันได้ที่จังหวัด จึงมอบให้องค์การบริหารส่วนจังหวัด เป็นเจ้าภาพในการจัดประชุมผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกแห่ง ร่วมกับผู้ว่าราชการจังหวัด หัวหน้าส่วนราชการจังหวัด ผู้แทนจากองค์กรอิสระ องค์กรภาคประชาชน ภาคธุรกิจ และภาคส่วนอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องประชุมกำหนดวิสัยทัศน์การพัฒนาและยุทธศาสตร์การพัฒนา สำหรับเป็นกรอบยุทธศาสตร์การพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตจังหวัด เพื่อให้้องค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่นทุกแห่งใช้เป็นกรอบในการจัดทำยุทธศาสตร์การพัฒนาของตนเองต่อไป

องค์การบริหารส่วนจังหวัดปราจีนบุรีจึงได้จัดให้มีการประชุมสัมมนาเชิงปฏิบัติการ เพื่อการจัดทำยุทธศาสตร์การพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตจังหวัดปราจีนบุรี (พ.ศ. 2557 – 2561) เมื่อวันที่ 26 มีนาคม 2556 ณ ห้องประชุมอเนกสัมพันธ์ โรงเรียนปราจิณราษฎรอำรุง อำเภอเมืองปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรี โดยที่ประชุมได้ร่วมกันนำเสนอปัญหาแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และมีมติเห็นชอบวิสัยทัศน์การพัฒนา ยุทธศาสตร์การพัฒนาที่สอดคล้องเป็นไปในทิศทางเดียวกับยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดปราจีนบุรี พ.ศ.2557 – 2560 (องค์การบริหารส่วนจังหวัดปราจีนบุรี, 2560, น.12-18) ดังนี้

วิสัยทัศน์ “ยกระดับคุณภาพชีวิตและสิ่งแวดล้อม พร้อมพัฒนาทุนสังคมให้เข้มแข็ง ส่งเสริมแหล่งเศรษฐกิจชุมชน”

ยุทธศาสตร์ที่ 1 ส่งเสริมและสนับสนุนกิจกรรมด้านคุณภาพสิ่งแวดล้อม

ยุทธศาสตร์ที่ 2 พัฒนาคุณภาพชีวิต ทุนทางสังคม และชุมชนให้เข้มแข็ง

ยุทธศาสตร์ที่ 3 ส่งเสริมเศรษฐกิจและการท่องเที่ยวชุมชน

8.7 ศักยภาพการพัฒนาจังหวัดปราจีนบุรี

จังหวัดปราจีนบุรีได้วิเคราะห์สภาพแวดล้อมและศักยภาพของจังหวัดปราจีนบุรี ดังนี้

8.7.1 จุดแข็ง (Strength)

1) จังหวัดปราจีนบุรีเป็นพื้นที่รองรับการพัฒนาอุตสาหกรรม มีเขตประกอบการอุตสาหกรรมตั้งอยู่ในเขตอำเภอทับปุด อำเภอศรีมหาโพธิ์ อำเภอบ้านสร้าง ส่วนใหญ่เป็นอุตสาหกรรมที่ใช้แรงงานมาก เช่น เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ อุตสาหกรรมแปรรูปสินค้าเกษตรและสิ่งทอ เป็นต้น

2) จังหวัดปราจีนบุรีเป็นพื้นที่ที่ระบบนิเวศหลากหลายเหมาะกับการเพาะปลูกพืชหลายชนิด เช่น ข้าว ยางพารา ข้าวโพด มันสำปะหลัง อ้อย ไม้ตง ผลไม้ต่าง ๆ เช่น มะม่วง ทุเรียน กระเทียม ส้มโอ มะปราง มะขงชิด และยังเป็นแหล่งเพาะปลูกพืชสมุนไพรที่มีชื่อเสียงระดับประเทศ

3) จังหวัดปราจีนบุรีมีแหล่งท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติและประวัติศาสตร์ระดับโลก เช่น อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ อุทยานแห่งชาติปางสีดา อุทยานแห่งชาติทับลาน ซึ่งปัจจุบันองค์การสหประชาชาติได้ประกาศให้เป็นพื้นที่ป่ามรดกโลกและมีแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ ได้แก่ สระมรกต เมืองทวารวดีศรีมโหสถ ตึกเจ้าพระยาอภัยภูเบศร เป็นต้น

4) จังหวัดปราจีนบุรีเป็นศูนย์กลางการคมนาคมขนส่งเชื่อมโยงจังหวัดชายฝั่งทะเลตะวันออกกับภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีเส้นทางเชื่อมระหว่างตะวันออก – ตะวันตก ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของเส้นทางเศรษฐกิจจากประเทศพม่า – ไทย – กัมพูชา – เวียดนาม

8.7.2 จุดอ่อน (Weakness)

1) มีการบุกรุกพื้นที่ป่าเพื่อการทำไร่ ทำให้ป่าเสื่อมโทรมเสียสมดุล คุณภาพน้ำในแม่น้ำปราจีนบุรีอยู่ในเกณฑ์เสื่อมโทรมมีปัญหาการรุกน้ำเค็ม มีการแย่งชิงน้ำระหว่างภาคอุตสาหกรรม ภาคเกษตรกรรม และชุมชน ในพื้นที่ที่ไม่มีระบบชลประทานขาดแคลนแหล่งน้ำธรรมชาติ ต้องพึ่งพาน้ำฝนและในฤดูแล้งมีปริมาณน้ำน้อยพืชผลเสียหาย หลังฤดูเก็บเกี่ยวไม่สามารถปลูกพืชอื่นได้

2) ระบบโครงสร้างพื้นฐานไม่เพียงพอในการให้บริการ มีการอพยพของประชากรสู่เขตเมืองมากขึ้น มีการเปลี่ยนแปลงของสังคมเกษตรสู่สังคมเมืองอย่างรวดเร็ว ทำให้ส่งผลต่อสภาพแวดล้อม มีขยะมูลฝอยเพิ่มขึ้น กำลังการผลิตน้ำประปาไม่พอเพียง การสัญจรทางถนนสายหลักสายรองแออัด ประชากรแฝงเพิ่มมากขึ้นอาจนำมาสู่ปัญหาสุขภาพจิตและอาชญากรรม

3) มีการขยายตัวของภาคอุตสาหกรรมทำให้ขาดแคลนฝีมือแรงงาน หรือแรงงานเปลี่ยนงานบ่อย กำลังแรงงานไม่ตรงกับความต้องการของตลาดและการไม่มีวินัยในการทำงาน สำหรับภาคเกษตรกรรมก็ขาดแคลนแรงงานเนื่องจากมีการย้ายถิ่นเข้าสู่แรงงานภาคอุตสาหกรรม

4) เกษตรกรยังขาดปัจจัยสนับสนุนในการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต เนื่องจากไม่มีที่ดินทำการเกษตรเป็นของตนเอง ขาดแคลนเงินทุน มีฐานะยากจน ไม่มีแรงจูงใจในการปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงระบบการผลิต

5) ศักยภาพการให้บริการด้านการท่องเที่ยวต่ำ ขาดการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว ผู้ประกอบการส่วนใหญ่เป็นประชาชนในพื้นที่ ไม่มีทักษะการให้บริการที่มีมาตรฐาน ขาดการควบคุมคุณภาพสินค้า และบริการด้านการท่องเที่ยวทำให้รายได้จากการท่องเที่ยวอยู่ในระดับต่ำ

8.7.3 โอกาส (Opportunity)

1) รัฐบาลมีนโยบายเปิดการค้าเสรีกับประเทศต่าง ๆ รวมทั้งการก้าวสู่การเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ทำให้จังหวัดปราจีนบุรีมีโอกาสพัฒนาเศรษฐกิจการค้าและลงทุนในภาคอุตสาหกรรมและบริการ การคมนาคมขนส่งสินค้า ระบบขนส่ง โลจิสติกส์ระหว่างประเทศ การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานสินค้าเพื่อการส่งออก

2) ประชาชนมีความตื่นตัวและหันมาให้ความสำคัญกับการดูแลสุขภาพ สร้างโอกาสในการพัฒนาสินค้าที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม

3) จากแรงกดดันของราคาน้ำมันเชื้อเพลิงที่เพิ่มมากขึ้น ส่งผลให้มีการใช้พลังงานทดแทนจากพืชพลังงาน เช่น อ้อยหรือมันสำปะหลัง ซึ่งจังหวัดปราจีนบุรีมีการปลูกพืชพลังงานเป็นจำนวนมากจึงมีโอกาสที่จะพัฒนาจังหวัดให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงได้ นอกจากนี้จังหวัดปราจีนบุรียังมีความรู้เรื่องสมุนไพรซึ่งตรงกับความต้องการในโลกปัจจุบันทำให้สามารถส่งเสริมให้มีการเพาะปลูกและผลิตเพิ่มมากขึ้นอีกด้วย

4) จังหวัดปราจีนบุรีให้ความสำคัญกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและประวัติศาสตร์ โดยเฉพาะอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ - ทับลาน นอกจากนี้ยังมีโรงพยาบาลเจ้าพระยาอภัยภูเบศร์ เป็นศูนย์กลางการค้นคว้าและวิจัยด้านการแพทย์แผนไทย ซึ่งจะสนับสนุนการท่องเที่ยวด้านการฟื้นฟูสุขภาพ อีกทั้งยังเป็นจุดเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวกับกลุ่มจังหวัดและกับประเทศเพื่อนบ้านได้ เช่น นครวัด นครธมในกัมพูชา ผ่านเส้นทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 33

5) ตามแนวทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 304 สามารถปรับตัวเป็นฐานการผลิตอุตสาหกรรมกลางน้ำและปลายน้ำที่เชื่อมโยงกับอุตสาหกรรมต้นน้ำพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก และมีโอกาสพัฒนาสู่การเป็นฐานการผลิตสินค้าอุตสาหกรรมที่มีมูลค่าสูงเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

8.7.4 อุปสรรค /ภัยคุกคาม (Threats)

1) ขาดแคลนน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภคและการเพาะปลูก เนื่องจากในฤดูแล้งปริมาณน้ำที่เหลือใช้จากฝายกั้นน้ำที่เก็บกักอยู่ในแหล่งเก็บกักน้ำประเภทต่าง ๆ เช่น อ่างเก็บน้ำฝายทดน้ำ บ่อน้ำ หรือสระน้ำ มีเพียงเล็กน้อยไม่เพียงพอต่อการเพาะปลูก ทำให้เกิดความเสียหายต่อผลผลิตทางการเกษตร

2) จังหวัดปราจีนบุรี มักประสบปัญหาน้ำท่วมขัง เนื่องจากปัญหาของน้ำป่าไหลหลากในเขตที่ราบเชิงเขาและน้ำขังที่ราบสองฝั่งแม่น้ำบางปะกง – ปราจีนบุรี โดยบริเวณที่ประสบปัญหาน้ำท่วมบ่อย ๆ ได้แก่ อำเภอบ้านสร้าง อำเภอเมืองปราจีนบุรี อำเภอกบินทร์บุรี อำเภอศรีมหาโพธิ์ อำเภอศรีมโหสถ

9. ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ปัญญา หิรัญศรีสมิและนที ขลิบทอง (2529) ได้ศึกษาการสำรวจความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรภาคเหนือเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินงานส่งเสริมการเกษตร พบว่าเจ้าหน้าที่ขาดในส่วนของการพัฒนาความรู้ในด้านต่างๆมีผลต่อการดำเนินงาน จึงมีความคิดเห็นที่ต้องการได้รับการพัฒนาในด้านความรู้ ทั้งด้านส่งเสริมการเกษตร สังคมศาสตร์ เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติหน้าที่

วสันต์ กู้เกียรติคุณ (2540) ได้ศึกษาบทบาทเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรในการสนับสนุนองค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดพัทลุง พบว่าการทำงานของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรมีบทบาทในกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการเกษตรอย่างต่อเนื่อง รวมถึงการประชาสัมพันธ์ชี้แจงรายละเอียดโครงการให้แก่เกษตรกร แต่ทั้งนี้ยังควรมีการประเมินผลกิจกรรมเพื่อใช้เป็นแนวทางคู่มือการปฏิบัติงานส่งเสริมการเกษตรต่อไป

วิโรจน์ แสงแก้ว (2544) ได้ศึกษาบทบาทของศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลในจังหวัดพะเยา พบว่า บทบาทของศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลซึ่งเป็นองค์กรที่เกิดใหม่ ยังมีไม่มากนัก และเกษตรกรยังขาดการเข้าถึงศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล เนื่องจากการขาดประชาสัมพันธ์ในเรื่องของบทบาทหน้าที่ชัดเจนของศูนย์ดังกล่าว

อนันต์ ศรีพันธุ์ (2545) ได้ศึกษาความคิดเห็นต่อตัวชี้วัดงานส่งเสริมการเกษตรของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร : กรณีศึกษาจังหวัดหนองคาย พบว่ามีการจัดการที่เป็นระบบในเรื่องของตัวชี้วัดของงานส่งเสริมการเกษตรมากยิ่งขึ้น

วีณา พงศ์พัฒนานนท์ (2551) ได้ศึกษาบทบาทในการจัดทำแผนชุมชนของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลในเขตภาคกลาง พบว่าการจัดทำแผนชุมชน ทำให้กรอบการทำงานระหว่างเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรและชุมชนมีความชัดเจนมากขึ้น

มะลิวรรณ สิงห์ศรี เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ และ ภรณี ต่างวิวัฒน์ (2558) ได้ศึกษาเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานส่งเสริมการเกษตรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดศรีสะเกษทั้งหมด (ร้อยละ 100.00) ปฏิบัติภารกิจการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรระดับตำบล การบริการข้อมูลและเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ และมีการปฏิบัติงานส่งเสริมการเกษตรตามภารกิจการถ่ายโอนจากกรมส่งเสริมการเกษตรในระดับมาก

สรุปจากการทบทวนวรรณกรรมของผู้วิจัย จึงได้กำหนดกรอบแนวคิดในการศึกษาครั้งนี้ประกอบด้วยสภาพพื้นฐานของผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมการเกษตรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ความรู้เกี่ยวกับงานส่งเสริมการเกษตร ความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่และการปฏิบัติงานส่งเสริมการเกษตร บทบาทของผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมการเกษตร ความต้องการพัฒนางานส่งเสริมการเกษตร รวมถึงปัญหาและข้อเสนอแนะการพัฒนางานส่งเสริมการเกษตร

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยเรื่องบทบาทและความต้องการพัฒนาของผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมการเกษตรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดปราจีนบุรี เป็นงานวิจัยเกี่ยวกับการปฏิบัติงานส่งเสริมการเกษตรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและการถ่ายโอนภารกิจของกรมส่งเสริมการเกษตรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา (descriptive research) ที่มีวิธีการดำเนินการวิจัยเกี่ยวกับประชากร กลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมการเกษตรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดปราจีนบุรี ได้แก่ ผู้อำนวยการกองส่งเสริมการเกษตร, หัวหน้าฝ่ายส่งเสริมการเกษตร, นักวิชาการเกษตร, เจ้าพนักงานการเกษตร, เจ้าหน้าที่การเกษตร หรือผู้ที่ได้รับมอบหมายให้รับผิดชอบงานส่งเสริมการเกษตร จำนวน 70 คน เนื่องจากประชากรมีจำนวนไม่มาก จึงศึกษาประชากรทั้งหมด โดยไม่มีการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 การสร้างแบบสอบถาม

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม (questionnaire) ที่มีลักษณะของคำถามแบบปลายปิด (closed-ended questions) และคำถามแบบปลายเปิด (opened-ended questions) แบ่งเป็น 5 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สภาพพื้นฐานทั่วไปของผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมการเกษตรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประกอบด้วย เพศ, อายุ, รายได้, ระดับการศึกษาสูงสุด, ระยะเวลาที่ดำรงตำแหน่ง, การเข้าร่วมอบรมความรู้ในงานส่งเสริมการเกษตร ของ อปท.

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นของผู้รับผิดชอบในงานส่งเสริมการเกษตรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ และการปฏิบัติงานส่งเสริมการเกษตร ประกอบด้วย ภารกิจหลักของงานส่งเสริมการเกษตร, ภารกิจสนับสนุนของงานส่งเสริมการเกษตร

ตอนที่ 3 ความรู้เกี่ยวกับงานส่งเสริมการเกษตรของผู้ปฏิบัติงานส่งเสริมการเกษตรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประกอบด้วย คำถามแบบถูกผิด และเรียงคะแนนตามลำดับคะแนนความรู้

ตอนที่ 4 วิธีการส่งเสริมการเกษตรของผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมการเกษตร ประกอบด้วย วิธีการส่งเสริมประเภทต่างๆ ได้แก่ แบบรายบุคคล แบบกลุ่ม แบบมวลชน

ตอนที่ 5 ความต้องการพัฒนาและสนับสนุนของผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมการเกษตร ประกอบด้วย หัวข้อที่ผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมการเกษตรต้องการได้รับการพัฒนา และหัวข้อที่ผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมการเกษตรต้องการได้รับการสนับสนุน

ตอนที่ 6 ปัญหาและข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนางานส่งเสริมการเกษตรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นลักษณะคำถามที่กำหนดไว้ล่วงหน้าให้เลือกตอบ ลักษณะคำถามแบบปลายปิดและคำถามปลายเปิด เพื่อให้ผู้ตอบคำถามสามารถแสดงความคิดเห็นได้

การให้คะแนนความคิดเห็นในตอนที่ 2 ตอนที่ 4 ตอนที่ 5 และตอนที่ 6 แบ่งเป็น 5 ระดับ ดังนี้

1 คะแนน = น้อยที่สุด

2 คะแนน = น้อย

3 คะแนน = ปานกลาง

4 คะแนน = มาก

5 คะแนน = มากที่สุด

การให้คะแนนในตอนที่ 3 แบ่งเป็น 2 ลักษณะ ได้แก่

- ในส่วนของแบบสอบถามที่เป็นคำถามแบบถูกผิด โดยแบ่งเป็น

ผู้ตอบคำถามตอบได้ถูก = 1 คะแนน

ผู้ตอบคำถามตอบได้ผิด = 0 คะแนน

- ทำการเรียงลำดับคะแนนของผู้ตอบคำถาม เป็นช่วงลำดับคะแนน ดังนี้

1-2 คะแนน = น้อยที่สุด

3-4 คะแนน = น้อย

5-6 คะแนน = ปานกลาง

7-8 คะแนน = มาก

9-10 คะแนน = มากที่สุด

2.2 การตรวจแบบสอบถาม หลังจากสร้างแบบสอบถามเสร็จแล้ว ได้ตรวจแบบสอบถามเพื่อหาความเชื่อถือได้ (reliability) แล้วปรับปรุงแก้ไขก่อนนำไปใช้จริง ดังนี้

2.2.1 การตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหา (content validity) เพื่อตรวจสอบว่าแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นมานั้น สามารถวัดได้ตรงตามที่ต้องการและครอบคลุมขอบเขตของเนื้อหาหรือไม่ โดยการนำแบบสอบถามที่สร้างเสร็จแล้วทั้งหมดมาปรึกษากับอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์พิจารณาตรวจสอบความถูกต้อง แล้วนำมาแก้ไขปรับปรุง เพื่อให้ได้แบบสอบถามที่สมบูรณ์และมีความถูกต้องที่ต้องการศึกษาให้มากที่สุด

2.2.2 การตรวจสอบความเชื่อถือได้ (reliability) ของแบบสอบถาม ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบแก้ไขตามคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ไปทดลองสอบถามบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีลักษณะใกล้เคียงกับประชากรที่ใช้ศึกษาในจังหวัดปราจีนบุรี จำนวน 20 ราย จากนั้นนำแบบสอบถามมาหาค่าความน่าเชื่อถือได้ของแบบสอบถาม ตั้งแต่ตอนที่ 2 ความรู้ความเข้าใจในงานส่งเสริมการเกษตรของ อปท., ตอนที่ 3 บทบาทของผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมการเกษตรของ อปท. ถึงตอนที่ 4 ความคิดเห็นของผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมการเกษตรที่ศึกษาจากภารกิจที่ได้รับการถ่ายโอนจากกรมส่งเสริมการเกษตร มาวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป เพื่อหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา (α -coefficient) (วิเชียร เกตุสิงห์ 2530:93) โดยใช้สูตร Cronbach's alpha ได้ค่าความเชื่อถือได้ในแต่ละตอนของแบบทดสอบ มีรายละเอียดดังนี้

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นของผู้รับผิดชอบในงานส่งเสริมการเกษตรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เกี่ยวกับ บทบาท หน้าที่ และการปฏิบัติงานส่งเสริมการเกษตร ได้ค่าความเชื่อถือเท่ากับ 0.754

ตอนที่ 4 วิธีการส่งเสริมการเกษตรของผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมการเกษตร ได้ค่าความเชื่อถือ เท่ากับ 0.884

ตอนที่ 5 ความต้องการพัฒนาและสนับสนุนของผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมการเกษตร ได้ค่าความเชื่อถือ เท่ากับ 0.949

ตอนที่ 6 ปัญหาและข้อเสนอแนะ ได้ค่าความเชื่อถือ เท่ากับ 0.810

ค่าความเชื่อถือได้ในแต่ละตอนของแบบทดสอบ แสดงว่าเครื่องมือมีความน่าเชื่อถือได้จึงนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยดำเนินการดังนี้

2.3 ขอนหนังสือนำส่งแบบสอบถามจากมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมิกราช เพื่อจัดส่งแบบสอบถามให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล

2.4 เก็บรวบรวมข้อมูล โดยใช้วิธีส่งแบบสอบถามให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดปราจีนบุรี และให้ อปท. ส่งแบบสอบถามที่ได้กรอกข้อมูลเรียบร้อยแล้วกลับคืนผู้วิจัย ซึ่งปฏิบัติงานที่องค์การบริหารส่วนตำบลนาดี ทางไปรษณีย์

2.5 ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ระหว่างเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2559 ถึงเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2560 โดยผู้วิจัยได้จัดทำหนังสือนำส่งพร้อมจัดส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์ เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการจัดเก็บข้อมูล จำนวน 70 ชุด ซึ่งผู้วิจัยได้แจ้งให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในจังหวัดปราจีนบุรีทราบตามรายละเอียดของหนังสือนำส่ง เพื่อขอความร่วมมือในการส่งแบบสอบถามกลับคืน โดยผู้วิจัยจะติดตามและสอบถามความก้าวหน้าในการตอบแบบสอบถามจากนายก และเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้วิจัยได้รับแบบสอบถามกลับคืน จำนวน 70 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่รวบรวมได้จากแบบสอบถามนำมาวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปโดยใช้สถิติดังนี้ คือ

3.1 ข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมการเกษตรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ใช้สถิติเชิงพรรณนา (descriptive statistic) ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

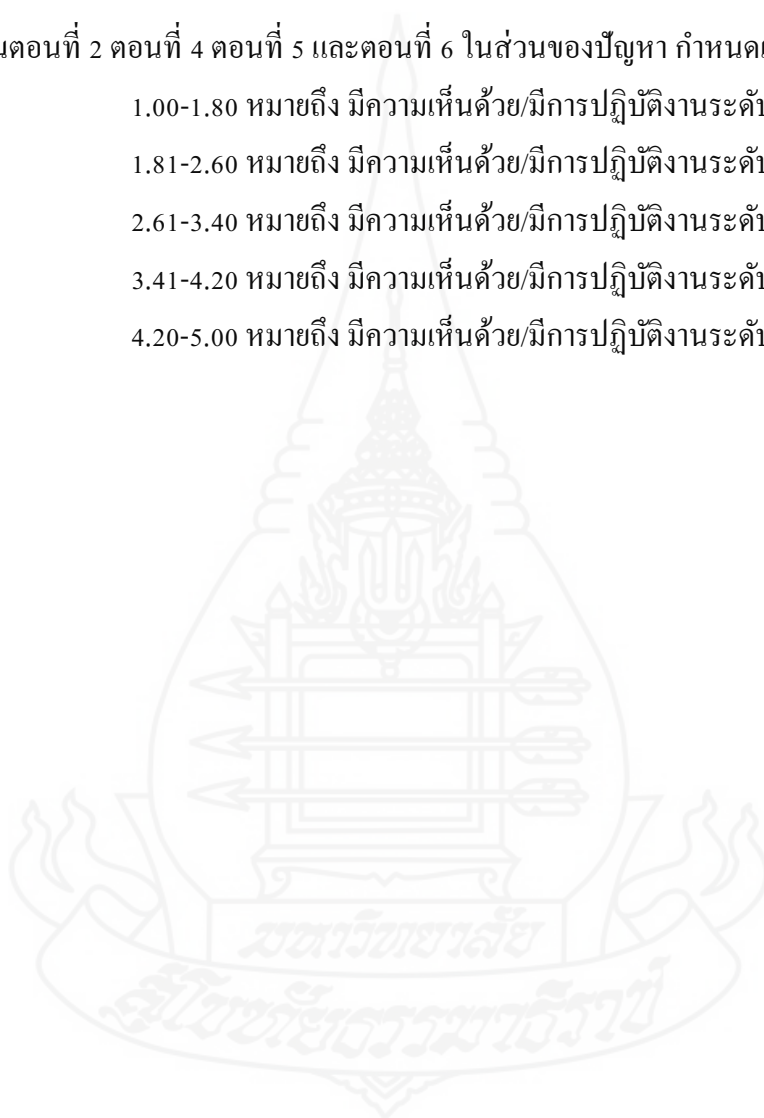
3.2 การวิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้รับผิดชอบในงานส่งเสริมการเกษตรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ และการปฏิบัติงานส่งเสริมการเกษตร วิธีการส่งเสริมการเกษตรของผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมการเกษตรความต้องการพัฒนาและสนับสนุนของผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมการเกษตร และในส่วนของปัญหา กำหนดให้ผู้ให้ข้อมูลระบุการปฏิบัติงานและให้คะแนนความคิดเห็นในแต่ละข้อคำถาม เป็น 5 ระดับนำมาคำนวณหาน้ำหนักคะแนนเฉลี่ย (Weight Mean Score:WMS) และเมื่อได้คะแนนเฉลี่ยแล้ว นำมาแปลความหมาย โดยมีเกณฑ์ที่ใช้ในการแปลความหมายของข้อมูล โดยใช้เกณฑ์การวิเคราะห์ข้อมูลประยุกต์ด้วยวิธีการ

ของ Likert scale (Likert อ้างถึงใน สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสิทธิ์, 2540 , น.185-188) และในส่วนของความรู้ของผู้รับผิดชอบในงานส่งเสริมการเกษตรมีการใช้คำถามแบบถูกผิด โดยให้คะแนนที่ตอบถูก = 1 คะแนน และให้คะแนนที่ตอบผิด = 0 คะแนน และนำมาแบ่งเป็นช่วงคะแนนของจำนวนผู้ให้ข้อมูลคำถามที่ตอบถูก

3.3 การแปลความหมายในระดับความคิดเห็นและระดับการปฏิบัติงานในแต่ละประเด็น ในตอนที่ 2 ตอนที่ 4 ตอนที่ 5 และตอนที่ 6 ในส่วนของปัญหา กำหนดเกณฑ์ดังนี้ คือ

- 1.00-1.80 หมายถึง มีความเห็นด้วย/มีการปฏิบัติงานระดับน้อยที่สุด
- 1.81-2.60 หมายถึง มีความเห็นด้วย/มีการปฏิบัติงานระดับน้อย
- 2.61-3.40 หมายถึง มีความเห็นด้วย/มีการปฏิบัติงานระดับปานกลาง
- 3.41-4.20 หมายถึง มีความเห็นด้วย/มีการปฏิบัติงานระดับมาก
- 4.20-5.00 หมายถึง มีความเห็นด้วย/มีการปฏิบัติงานระดับมากที่สุด

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การนำเสนอผลการวิจัยเรื่องบทบาทและความต้องการพัฒนาของผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมการเกษตรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดปราจีนบุรี เป็นการนำเสนอผลการวิจัยซึ่งได้ใช้เครื่องมือรวบรวมข้อมูล โดยใช้แบบสอบถามประกอบด้วยคำถามปลายปิดและปลายเปิดเพื่อสอบถามผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมการเกษตรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทำการวิเคราะห์โดยใช้คอมพิวเตอร์ สถิติที่ใช้ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล แบ่งออกเป็น 6 ตอน ดังนี้ คือ

ตอนที่ 1 สภาพพื้นฐานทั่วไปของผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมการเกษตรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ตอนที่ 2 ความรู้เกี่ยวกับงานส่งเสริมการเกษตรของผู้ปฏิบัติงานส่งเสริมการเกษตรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นของผู้รับผิดชอบในงานส่งเสริมการเกษตรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ และการปฏิบัติงานส่งเสริมการเกษตร

ตอนที่ 4 วิธีการส่งเสริมการเกษตรของผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมการเกษตร

ตอนที่ 5 ความต้องการพัฒนาและสนับสนุนของผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมการเกษตร

ตอนที่ 6 ปัญหาและข้อเสนอแนะในการพัฒนางานส่งเสริมการเกษตร

ตอนที่ 1 สภาพพื้นฐานทั่วไปของผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมการเกษตรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับเพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ ระยะเวลาในการทำงาน การได้รับการฝึกอบรม แสดงผลด้วยค่าร้อยละต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ดังตารางที่ 4.1

ตารางที่ 4.1 สภาพพื้นฐานทั่วไปของผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมการเกษตรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

N=70

สภาพพื้นฐานทั่วไป	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	47	67.1
หญิง	23	32.9
อายุ (ปี)		
น้อยกว่า 31	12	17.1
31-40	35	50.0
มากกว่า 40	23	32.9
ค่าต่ำสุด 25 ปี	ค่าสูงสุด 60 ปี	
ค่าเฉลี่ย 38.70 ปี	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	7.880 ปี
ระดับการศึกษา		
มัธยมศึกษาหรือเทียบเท่า	1	1.4
ปริญญาตรี	45	64.3
สูงกว่าปริญญาตรี	24	34.3
รายได้ (บาท)		
10,001-15,000	5	7.1
15,001-20,000	18	25.7
20,001-25,000	21	30.0
มากกว่า 25,000	26	37.2
ค่าต่ำสุด 11,700 บาท	ค่าสูงสุด 100,000 บาท	
ค่าเฉลี่ย 25,746.07 บาท	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	11817.340 บาท

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

N=70

สภาพพื้นฐานทั่วไป	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ระยะเวลาในการทำงาน (ปี)		
น้อยกว่า 1.0	3	4.3
1.1-2.0	3	4.3
2.1-3.0	3	4.3
3.1-4.0	4	5.7
4.1-5.0	6	8.6
มากกว่า 5.0	51	72.8
ค่าต่ำสุด 1 ปี	ค่าสูงสุด 34 ปี	
ค่าเฉลี่ย 9.52 ปี	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	6.955 ปี
การได้รับการฝึกอบรม		
ไม่เคยรับการอบรม	54	77.1
เคยรับการอบรม	16	22.9

จากตารางที่ 4.1 แสดงสภาพพื้นฐานทั่วไปของผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมการเกษตรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พอสรุปได้ดังนี้

เพศ ผลการศึกษาพบว่าผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมการเกษตรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นร้อยละ 67.1 เป็นเพศชาย และร้อยละ 32.9 เป็นเพศหญิง

อายุ ผลการศึกษาพบว่า ผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมการเกษตรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ส่วนใหญ่ร้อยละ 50 มีอายุระหว่าง 31-40 ปี รองลงมา ร้อยละ 25.7 มีอายุระหว่าง 41-50 ปี และร้อยละ 17.1 มีอายุน้อยกว่า 31 ปี ส่วนอันดับสุดท้ายร้อยละ 7.2 มีอายุระหว่าง 51-60 ปี โดยมีอายุเฉลี่ย 38.70 ปี

ระดับการศึกษา ผลการศึกษาพบว่า ผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมการเกษตรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ส่วนใหญ่ร้อยละ 64.3 มีระดับการศึกษาปริญญาตรี รองลงมา ร้อยละ 34.3 มีการศึกษาระดับสูงกว่าปริญญาตรี และร้อยละ 1.4 มีระดับมัธยมศึกษาหรือเทียบเท่า

รายได้ ผลการศึกษาพบว่า ผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมการเกษตรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นส่วนใหญ่ร้อยละ 37.1 มีรายได้มากกว่า 25,000 บาทต่อเดือน รองลงมา ร้อยละ 30 มีรายได้ช่วง 20,001-25,000 บาทต่อเดือน และร้อยละ 25.7 มีรายได้ช่วง 15,001-20,000 บาท ส่วนอันดับสุดท้ายร้อยละ 7.1 มีรายได้ช่วง 10,001-15,000 บาท โดยมีรายได้เฉลี่ย 25,746.07 บาท

ระยะเวลาในการทำงาน ผลการศึกษาพบว่า ผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมการเกษตรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ส่วนใหญ่ร้อยละ 72.9 มีระยะเวลาการทำงานมากกว่า 5 ปี รองลงมาคือร้อยละ 8.6 มีระยะเวลาการทำงาน 4.1-5.0 ปี และร้อยละ 5.7 ปี มีระยะเวลาการทำงาน 3.1-4.0 ปี โดยมีระยะเวลาทำงานเฉลี่ย 9.52 ปี

การได้รับการฝึกอบรม ผลการศึกษาพบว่า ผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมการเกษตรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นร้อยละ 77.1 ไม่มีประวัติการได้รับการฝึกอบรม

ตอนที่ 2 ความรู้เกี่ยวกับงานส่งเสริมการเกษตรของผู้ปฏิบัติงานส่งเสริมการเกษตรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

แสดงผลความรู้เกี่ยวกับงานส่งเสริมการเกษตรของผู้ปฏิบัติงานส่งเสริมการเกษตรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ด้วยค่าร้อยละและลำดับที่ ดังตารางที่ 4.2 และแสดงผลระดับความรู้เกี่ยวกับงานส่งเสริมการเกษตรด้วยค่าความถี่ ร้อยละ ดังตารางที่ 4.3

ตารางที่ 4.2 ความรู้เกี่ยวกับงานส่งเสริมการเกษตรของผู้ปฏิบัติงานส่งเสริมการเกษตรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ประเด็นความรู้	เฉลย	จำนวนผู้ตอบถูก (ราย)	ร้อยละ	ลำดับที่
1. ในการสำรวจข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการเกษตรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นผู้ออกแบบและวิธีการสำรวจข้อมูล (เฉลย รัฐเป็นผู้ออกแบบและวิธีการสำรวจข้อมูล)	ไม่ใช่	34	48.6	6
2. กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นเป็นผู้กำกับควบคุมตรวจสอบกับข้อเท็จจริงในการสำรวจข้อมูล (เฉลย สำนักงานเกษตรอำเภอกำกับควบคุมตรวจสอบกับ ข้อเท็จจริง ในการสำรวจข้อมูล)	ไม่ใช่	20	28.6	9
3. การจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรระดับตำบล รัฐจะเป็นผู้ให้คำปรึกษา ข้อมูล แนวทางพัฒนาการเกษตรให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อประกอบในการจัดทำแผนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	ใช่	65	92.9	1

ตารางที่ 4.2 (ต่อ)

N=70				
ประเด็นความรู้	เฉลี่ย	จำนวนผู้ตอบถูก (ราย)	ร้อยละ	ลำดับที่
4. การบริการข้อมูลและเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ สำนักงานเกษตรอำเภอจะนำข้อมูลที่ได้จากรัฐไป บริการและเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ให้แก่เกษตรกร ทั่วไป โดยมีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นผู้กำกับ ดูแล (เฉลี่ย รัฐให้ข้อมูลความรู้และวิชาการที่จะใช้ ในการบริการและเผยแพร่แก่องค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่นนำ ความรู้ไปเผยแพร่และสำนักงานเกษตร อำเภอ กำกับ/ควบคุม/ตรวจสอบ)	ไม่ใช่	21	30.0	8
5. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นร่วมกับสำนักงานพัฒนา ชุมชนร่วมกันรวบรวม ศึกษาวิจัย พัฒนา และเผยแพร่ ภูมิ ปัญญาท้องถิ่น (เฉลี่ย องค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่นร่วมกับรัฐในการรวบรวมศึกษาวิจัย พัฒนา และ เผยแพร่ ภูมิปัญญาท้องถิ่น)	ไม่ใช่	19	27.1	10
6. ในการสำรวจป้องกันกำจัดศัตรูพืชขององค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่นดำเนินการสำรวจการระบาด ร่วมกับรัฐ ในการ พยากรณ์ เตือนการระบาด ถ่ายทอดความรู้ในการ ป้องกัน โดยรัฐให้คำแนะนำ ปรีกษา ส่วนองค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินการจัดการควบคุมศัตรูพืช กำกับ/ควบคุม โดยส่วนกลาง (กรมส่งเสริมการเกษตร)	ใช่	45	64.3	4
7. ในการฝึกอบรมอาชีพการเกษตรขององค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่นทำการสำรวจความต้องการความรู้ของ เกษตรกรในการพัฒนาอาชีพและจัดรวมกลุ่มเกษตรกร	ใช่	55	78.6	2
8. การรวมกลุ่มและพัฒนากลุ่มเป็นภารกิจของสำนักงาน เกษตรอำเภอเท่านั้น (เฉลี่ย การรวมกลุ่มและพัฒนากลุ่มเป็นภารกิจของรัฐ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น)	ไม่ใช่	40	57.1	5

ตารางที่ 4.2 (ต่อ)

ประเด็นความรู้	เฉลย	จำนวนผู้ตอบถูก (ราย)	ร้อยละ	ลำดับที่	N=70
9. การกระจายพันธุ์เป็นหน้าที่ของสำนักงานปศุสัตว์และสำนักงานเกษตรอำเภอ (เฉลย การกระจายพันธุ์เป็นหน้าที่ของรัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น)	ไม่ใช่	29	41.4	7	
10. การดำเนินงานศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลมีการบริหารงานรูปแบบคณะกรรมการ โดยมีนักวิชาการส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลเป็นเลขานุการ	ใช่	48	68.6	3	

จากตารางที่ 4.2 ความรู้เกี่ยวกับงานส่งเสริมการเกษตรของผู้ปฏิบัติงานส่งเสริมการเกษตรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พบว่าคำตอบที่มีการตอบถูกมากที่สุดในลำดับที่ 1 ร้อยละ 92.9 ได้แก่ มีความเข้าใจในความรู้ในเรื่องการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรระดับตำบล โดยที่รัฐจะเป็นผู้ให้คำปรึกษาข้อมูล และแนวทางพัฒนาการเกษตรให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อประกอบในการจัดทำแผนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ลำดับที่ 2 ร้อยละ 78.6 ได้แก่ ผู้ปฏิบัติงานส่งเสริมการเกษตรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความเข้าใจในการฝึกอบรมอาชีพการเกษตรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยทำการสำรวจความต้องการความรู้ของเกษตรกรในการพัฒนาอาชีพและมีการจัดรวมกลุ่มเกษตรกร และลำดับที่ 3 ร้อยละ 68.6 ได้แก่ ผู้ปฏิบัติงานส่งเสริมการเกษตรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความเข้าใจการดำเนินงานศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล

ส่วนคำตอบที่ผู้ปฏิบัติงานส่งเสริมการเกษตรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการตอบถูกน้อยที่สุดในเรื่องของความรู้เกี่ยวกับงานส่งเสริมการเกษตร ได้แก่ ร้อยละ 27.1 เรื่ององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการให้ความร่วมมือกับสำนักงานพัฒนาชุมชน เพื่อรวบรวม ศึกษาวิจัยพัฒนา และเผยแพร่ภูมิปัญญาท้องถิ่น และร้อยละ 28.6 ในเรื่องของกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นผู้กำกับควบคุมตรวจสอบกับข้อเท็จจริงในการสำรวจข้อมูล

ตารางที่ 4.3 ระดับความรู้เกี่ยวกับงานส่งเสริมการเกษตรของผู้ปฏิบัติงานส่งเสริมการเกษตรของ
องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

N=70

คะแนน	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1-2	4	5.7
3-4	19	27.1
5-6	26	37.2
7-8	20	28.6
9-10	1	1.4
ค่าต่ำสุด 2 คะแนน		ค่าสูงสุด 10 คะแนน
ค่าเฉลี่ย 5.39 คะแนน		ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.710

จากตารางที่ 4.3 ระดับความรู้ส่วนใหญ่ของผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมการเกษตร ร้อยละ 37.2 มีระดับคะแนน 5-6 คะแนน รองลงมา คือ ร้อยละ 28.6 มีระดับคะแนน 7-8 คะแนน และร้อยละ 27.1 มีระดับคะแนน 3-4 คะแนน โดยมีคะแนนระดับความรู้เฉลี่ย 5.39 คะแนน

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นของผู้รับผิดชอบในงานส่งเสริมการเกษตรขององค์กรปกครอง
ส่วนท้องถิ่นเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่

ความคิดเห็นของผู้รับผิดชอบในงานส่งเสริมการเกษตรขององค์กรปกครองส่วน
ท้องถิ่นเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่และการปฏิบัติงานส่งเสริมการเกษตร แสดงผลด้วยค่าความถี่ ค่าร้อยละ
ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ดังตารางที่ 4.4

ตารางที่ 4.4 ความคิดเห็นของผู้รับผิดชอบในงานส่งเสริมการเกษตรขององค์กรปกครองส่วน
ท้องถิ่นเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่และการปฏิบัติงานส่งเสริมการเกษตร

N=70

บทบาท	ระดับความคิดเห็น (จำนวน/ร้อยละ)					μ (σ)	ความหมาย
	น้อย ที่สุด	น้อย	ปาน กลาง	มาก	มากที่สุด		
1. ผู้รับผิดชอบงาน ส่งเสริมการเกษตรของ อปท. ควรมีการสำรวจ ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับ เกษตรกรทุกปี	1 (1.4)	2 (2.9)	13 (18.6)	40 (57.1)	14 (20.0)	3.91 (0.794)	มาก
2. ผู้รับผิดชอบงาน ส่งเสริมการเกษตรของ อปท. ควรมีการจัดทำ แผนพัฒนาการเกษตร ระดับตำบลทุกปี	1 (1.4)	2 (2.9)	9 (12.9)	45 (64.3)	13 (18.6)	3.96 (0.751)	มาก
3. ผู้รับผิดชอบงาน ส่งเสริมการเกษตรของ อปท. ควรมีการบริหาร ข้อมูลและการเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์	0 (0.0)	2 (2.9)	10 (14.3)	45 (64.3)	13 (18.6)	3.99 (0.670)	มาก
4. ผู้รับผิดชอบงานส่งเสริม การเกษตรของ อปท. ควร มีการปฏิบัติการรวบรวม ส่งเสริมพัฒนาภูมิปัญญา ท้องถิ่น	0 (0.0)	2 (2.9)	17 (24.3)	29 (41.4)	22 (31.4)	4.01 (0.825)	มาก
5. ผู้รับผิดชอบงาน ส่งเสริมการเกษตรของ อปท. ควรมี การสำรวจ ช่วยเหลือป้องกันกำจัด ศัตรูพืช	2 (2.9)	1 (1.4)	9 (12.9)	40 (57.1)	18 (25.7)	4.01 (0.843)	มาก

ตารางที่ 4.4 (ต่อ)

บทบาท	ระดับความคิดเห็น (จำนวน/ร้อยละ)					μ (σ)	ความหมาย
	น้อยที่สุด	น้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด		
	6. ผู้รับผิดชอบงานส่งเสริม การเกษตรของ อปท. ควร มี การฝึกอบรมอาชีพ การเกษตรให้เกษตรกร	0 (0.0)	4 (5.7)	13 (18.6)	30 (42.9)	23 (32.9)	4.03 (0.868)
7. ผู้รับผิดชอบงาน ส่งเสริมการเกษตรของ อปท. ควรมีการรวมกลุ่ม และพัฒนากลุ่มเกษตรกร	0 (0.0)	3 (4.3)	11 (15.7)	39 (55.7)	17 (24.3)	4.00 (0.761)	มาก
8. ผู้รับผิดชอบงาน ส่งเสริมการเกษตรของ อปท. ควรมีการกระจาย พันธุ์ให้เกษตรกร	3 (4.3)	2 (2.9)	17 (24.3)	26 (37.1)	22 (31.4)	3.89 (1.029)	มาก
9. องค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่นควรมีสุนัขบริการ และถ่ายทอด เทคโนโลยีการเกษตร ประจำตำบล	1 (1.4)	2 (2.9)	13 (18.6)	28 (40.0)	26 (37.1)	4.09 (0.897)	มาก
10. ผู้รับผิดชอบงาน ส่งเสริมการเกษตรของ อปท. ควรมี การติดตาม ประเมินผลงานส่งเสริม	2 (2.9)	3 (4.3)	17 (24.3)	39 (55.7)	9 (12.9)	3.71 (0.854)	มาก
ค่าเฉลี่ยรวม						3.96 (0.83)	มาก

จากตารางที่ 4.4 แสดงข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นของผู้รับผิดชอบในงานส่งเสริมการเกษตรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่และการปฏิบัติงานส่งเสริม

การเกษตร พบว่าผู้รับผิดชอบในงานส่งเสริมการเกษตรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความคิดเห็นโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.96)

ซึ่งหากพิจารณาในแต่ละประเด็นย่อยนั้น จะเห็นได้ว่า ผู้รับผิดชอบในงานส่งเสริมการเกษตรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่และการปฏิบัติงานส่งเสริมการเกษตรมีความคิดเห็นในทุกประเด็นย่อยอยู่ในระดับมากทั้งหมด โดยมีการเรียงลำดับ ดังนี้ คือ ควรมีสุนัขบริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล (คะแนนเฉลี่ย 4.09) ควรมีการฝึกอบรมอาชีพการเกษตรให้เกษตรกร (คะแนนเฉลี่ย 4.03), ควรมีการปฏิบัติกรรวบรวมส่งเสริมพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่น (คะแนนเฉลี่ย 4.01) ควรมีการสำรวจช่วยเหลือป้องกันกำจัดศัตรูพืช (คะแนนเฉลี่ย 4.01) ควรมีการรวมกลุ่มและพัฒนากลุ่มเกษตรกร (คะแนนเฉลี่ย 4.00) ควรมีการบริหารข้อมูลและการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ (คะแนนเฉลี่ย 3.99) ควรมีการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรระดับตำบลทุกปี (คะแนนเฉลี่ย 3.96) ควรมีการสำรวจข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับเกษตรกรทุกปี (คะแนนเฉลี่ย 3.91) ควรมีการกระจายพันธุ์ให้เกษตรกร(คะแนนเฉลี่ย 3.89) ควรมีการติดตามประเมินผลงานส่งเสริม (คะแนนเฉลี่ย 3.71)

ตอนที่ 4 การปฏิบัติงานส่งเสริมการเกษตรของผู้รับผิดชอบในงานส่งเสริมการเกษตรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น แสดงผลด้วย
ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ดังตารางที่ 4.5

ตารางที่ 4.5 การปฏิบัติงานส่งเสริมการเกษตรของผู้รับผิดชอบในงานส่งเสริมการเกษตรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

(N=70)

ภารกิจ	ระดับการปฏิบัติงาน (จำนวน/ร้อยละ)					μ (σ)	ความหมาย
	น้อย ที่สุด	น้อย	ปานกลาง	มาก	มาก ที่สุด		
1. ผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมการเกษตรของ อปท. มีการสำรวจข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับ เกษตรกรทุกปี	7 (10.0)	27 (38.6)	35 (50.0)	1 (1.4)	0 (0.0)	2.43 (0.693)	น้อย
2. ผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมการเกษตรของ อปท. มีการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตร ระดับตำบลทุกปี	3 (4.3)	30 (42.9)	31 (44.3)	5 (7.1)	1 (1.4)	2.59 (0.752)	น้อย
3. ผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมการเกษตรของ อปท. มีการบริหารข้อมูลและการ เผยแพร่ประชาสัมพันธ์	2 (2.9)	24 (34.3)	35 (50.0)	9 (12.9)	0 (0.0)	2.73 (0.721)	ปานกลาง
4. ผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมการเกษตรของ อปท. มีการปฏิบัติการรวบรวมส่งเสริม พัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่น	7 (10.0)	34 (48.6)	23 (32.9)	6 (8.6)	0 (0.0)	2.40 (0.788)	น้อย
5. ผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมการเกษตรของ อปท. มีการสำรวจช่วยเหลือป้องกัน กำจัดศัตรูพืช	6 (8.6)	31 (44.3)	26 (37.1)	6 (8.6)	1 (1.4)	2.50 (0.830)	น้อย

ตารางที่ 4.5 (ต่อ)

(N=70)

ภารกิจ	ระดับการปฏิบัติงาน (จำนวน/ร้อยละ)					μ (σ)	ความหมาย
	น้อย ที่สุด	น้อย	ปานกลาง	มาก	มาก ที่สุด		
6. ผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมการเกษตรของ อปท. มีการฝึกอบรมอาชีพการเกษตรให้เกษตรกร	4 (5.7)	24 (34.3)	33 (47.1)	7 (10.0)	2 (2.9)	2.70 (0.840)	ปานกลาง
7. ผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมการเกษตรของ อปท. มีการรวมกลุ่มและพัฒนากลุ่มเกษตรกร	8 (11.4)	31 (44.3)	25 (35.7)	5 (7.1)	1 (1.4)	2.43 (0.844)	น้อย
8. ผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมการเกษตรของ อปท. มีการกระจายพันธุ์ให้เกษตรกร	14 (20.0)	33 (47.1)	16 (22.9)	5 (7.1)	2 (2.9)	2.26 (0.958)	น้อย
9. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล	5 (7.1)	18 (25.7)	34 (48.6)	9 (12.9)	4 (5.7)	2.84 (0.942)	ปานกลาง
10. ผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมการเกษตรของ อปท. มีการติดตามประเมินผลงานส่งเสริม	17 (24.3)	32 (45.7)	12 (17.1)	7 (10.0)	2 (2.9)	2.21 (1.020)	น้อย
ค่าเฉลี่ย						2.51 (0.86)	น้อย

จากตารางที่ 4.5 แสดงข้อมูลเกี่ยวกับการปฏิบัติงานจริงของผู้รับผิดชอบในงานส่งเสริมการเกษตรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พบว่า ผู้รับผิดชอบในงานส่งเสริมการเกษตรมีการปฏิบัติงานจริงในบทบาทหน้าที่และการปฏิบัติงานส่งเสริมการเกษตร โดยภาพรวมอยู่ในระดับน้อย (ค่าเฉลี่ย 2.51)

ซึ่งหากพิจารณาในแต่ละประเด็นย่อยนั้น จะเห็นได้ว่า มีการปฏิบัติงานจริงในบทบาทหน้าที่และการปฏิบัติงานส่งเสริมการเกษตรในระดับปานกลาง จำนวน 3 ประเด็น โดยเรียงลำดับดังนี้ คือ ภารกิจที่เกี่ยวข้องกับศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล (คะแนนเฉลี่ย 2.84) ภารกิจที่เกี่ยวข้องกับการบริหารข้อมูลและการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ (คะแนนเฉลี่ย 2.73) ภารกิจที่เกี่ยวข้องกับการฝึกอบรมอาชีพการเกษตรให้เกษตรกร (คะแนนเฉลี่ย 2.70)

ในส่วนที่มีการปฏิบัติงานจริงในบทบาทหน้าที่และการปฏิบัติงานส่งเสริมการเกษตรในระดับน้อย มีจำนวน 7 ประเด็น โดยเรียงลำดับดังนี้ คือ ภารกิจที่มีการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรระดับตำบลทุกปี (คะแนนเฉลี่ย 2.59) ภารกิจที่มีการสำรวจช่วยเหลือป้องกันกำจัดศัตรูพืช (คะแนนเฉลี่ย 2.50) ภารกิจที่มีการสำรวจข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับเกษตรกรทุกปี (คะแนนเฉลี่ย 2.43) ภารกิจที่มีการรวมกลุ่มและพัฒนากลุ่มเกษตรกร (คะแนนเฉลี่ย 2.43) ภารกิจที่มีการปฏิบัติการรวบรวมส่งเสริมพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่น (คะแนนเฉลี่ย 2.40) ภารกิจที่มีการกระจายพันธุ์ให้เกษตรกร เฉลี่ยอยู่ในระดับน้อย (คะแนนเฉลี่ย 2.26) ภารกิจที่มีการติดตามประเมินผลงานส่งเสริม (คะแนนเฉลี่ย 2.21)

ตารางที่ 4.6 วิธีการส่งเสริมการเกษตรของผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมการเกษตร

N=70

วิธีการส่งเสริมการเกษตร	ระดับการปฏิบัติ (จำนวน/ร้อยละ)					μ (σ)	ความหมาย
	น้อยที่สุด	น้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด		
1. การส่งเสริมการเกษตรแบบรายบุคคล						2.86	ปานกลาง
						(1.145)	
1.1 การเยี่ยมฟาร์ม	6 (8.6)	12 (17.1)	30 (42.9)	20 (28.6)	2 (2.9)	3.00 (0.963)	ปานกลาง
1.2 การใช้โทรศัพท์	2 (2.9)	10 (14.3)	23 (32.9)	33 (47.1)	2 (2.9)	3.33 (0.863)	ปานกลาง
1.3 การใช้จดหมาย, จดหมายอิเล็กทรอนิกส์ (E-mail)	24 (34.3)	18 (25.7)	20 (28.6)	7 (10.0)	1 (1.4)	2.19 (1.067)	น้อย
1.4 การติดต่อสำนักงาน	2 (2.9)	7 (10.0)	20 (28.6)	29 (41.4)	12 (17.1)	3.00 (0.984)	ปานกลาง
1.5 การสื่อสารทางไลน์ (LINE)	27 (38.6)	14 (20.0)	18 (25.7)	11 (15.7)	0 (0.0)	2.19 (1.120)	น้อย
2. การส่งเสริมการเกษตรแบบกลุ่ม						2.76	ปานกลาง
						(0.987)	
2.1 การฝึกอบรม	4 (5.7)	6 (8.6)	29 (41.4)	26 (37.1)	5 (7.1)	3.31 (0.941)	ปานกลาง
2.2 การบรรยาย	5 (7.1)	13 (18.6)	28 (40.0)	20 (28.6)	4 (5.7)	3.07 (0.997)	ปานกลาง
2.3 การสัมมนา	5 (7.1)	23 (32.9)	30 (42.9)	11 (15.7)	1 (1.4)	2.71 (0.870)	ปานกลาง
2.4 การอภิปรายคณะ	6 (8.6)	33 (47.1)	22 (31.4)	8 (11.4)	1 (1.4)	2.50 (0.864)	น้อย
2.5 การระดมสมอง	8 (11.4)	33 (47.1)	19 (27.1)	8 (11.4)	2 (2.9)	2.47 (0.944)	น้อย
2.6 การสาธิต	5 (7.1)	21 (30.0)	33 (47.1)	7 (10.0)	4 (5.7)	2.77 (0.935)	ปานกลาง
2.7 การทัศนศึกษา	15 (21.4)	21 (30.0)	24 (34.3)	8 (11.4)	2 (2.9)	2.44 (1.044)	น้อย

ตารางที่ 4.6 (ต่อ)

N=70

วิธีการส่งเสริมการเกษตร	ระดับการปฏิบัติ (จำนวน/ร้อยละ)					μ (σ)	ความหมาย
	น้อยที่สุด	น้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด		
3. การส่งเสริมการเกษตรแบบมวลชน						2.66 (0.868)	ปานกลาง
3.1 การจัดนิทรรศการ	5 (7.1)	28 (40.0)	28 (40.0)	7 (10.0)	2 (2.9)	2.61 (0.873)	ปานกลาง
3.2 การจัดทำสื่อสิ่งพิมพ์	5 (7.1)	25 (35.7)	28 (40.0)	10 (14.3)	2 (2.9)	2.70 (0.906)	ปานกลาง
3.3 การจัดทำป้ายประกาศ	4 (5.7)	24 (34.3)	35 (50.0)	5 (7.1)	2 (2.9)	2.67 (0.812)	ปานกลาง
3.4 การจัดนิทรรศการ	4 (5.7)	23 (32.9)	32 (45.7)	9 (12.9)	2 (2.9)	2.74 (0.863)	ปานกลาง
3.5 การใช้วิทยุ	8 (11.4)	24 (34.3)	31 (44.3)	5 (7.1)	2 (2.9)	2.56 (0.895)	น้อย

จากตารางที่ 4.6 แสดงข้อมูลเกี่ยวกับวิธีการส่งเสริมการเกษตรของผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมการเกษตร ซึ่งในภาพรวมนั้นวิธีการส่งเสริมการเกษตรแบบรายบุคคล มีระดับการปฏิบัติปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 2.86) เมื่อพิจารณาในแต่ละประเด็น พบว่า การใช้โทรศัพท์เป็นวิธีการส่งเสริมการเกษตรแบบรายบุคคลมีการปฏิบัติปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.33) และรองลงมา คือ การเยี่ยมฟาร์มและการติดต่อที่สำนักงาน (ค่าเฉลี่ย 3.00) และอันดับสุดท้ายที่มีการปฏิบัติน้อย คือ การใช้จดหมาย, จดหมายอิเล็กทรอนิกส์ (E-mail) รวมถึงการสื่อสารทางไลน์ (ค่าเฉลี่ย 2.19)

ในส่วนของวิธีการส่งเสริมการเกษตรแบบกลุ่มนั้นภาพรวม พบว่า มีระดับการปฏิบัติปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 2.76) เมื่อพิจารณาในแต่ละประเด็น พบว่า การฝึกอบรมเป็นวิธีการส่งเสริมการเกษตรที่มีการปฏิบัติปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.31) และรองลงมา คือ การบรรยาย (ค่าเฉลี่ย 3.07) และการสาธิต (ค่าเฉลี่ย 2.77) และอันดับสุดท้ายที่มีการปฏิบัติปานกลาง คือ การสัมมนา (ค่าเฉลี่ย 2.71)

ในส่วนของวิธีการส่งเสริมการเกษตรแบบมวลชนนั้นภาพรวม พบว่า มีระดับการปฏิบัติปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 2.66) เมื่อพิจารณาในแต่ละประเด็น พบว่า การจัดนิทรรศการเป็นวิธีการส่งเสริมการเกษตรที่มีการปฏิบัติปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 2.74) รองลงมาคือ การจัดทำสื่อสิ่งพิมพ์

(ค่าเฉลี่ย 2.70) และการจัดทำป้ายประกาศ (ค่าเฉลี่ย 2.67) และอันดับสุดท้ายที่มีการปฏิบัติปานกลาง คือ การจัดนิทรรศการ (ค่าเฉลี่ย 2.61)

ตอนที่ 5 ความต้องการพัฒนาและสนับสนุนของผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมการเกษตร

การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นในการต้องการพัฒนาและสนับสนุนของผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมการเกษตรแสดงผลด้วยค่าร้อยละต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ดังตารางที่ 4.7

ตารางที่ 4.7 ความต้องการพัฒนาและสนับสนุนของผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมการเกษตร

ประเด็น	ระดับความคิดเห็น (จำนวน/ร้อยละ)					μ (σ)	ความหมาย
	น้อยที่สุด	น้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด		
1. ความต้องการพัฒนางาน						3.93	มาก
						(0.860)	
1.1 ออกกฎ ระเบียบ แนวทางการปฏิบัติงานส่งเสริมการเกษตรให้มีความชัดเจนและปฏิบัติได้จริง	0	5	15	26	24	3.99	มาก
	(0.0)	(7.1)	(21.4)	(37.1)	(34.3)	(0.925)	
1.2 ปรับปรุงภารกิจงานส่งเสริมการเกษตรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้ชัดเจนและเป็นปัจจุบัน	0	2	18	25	25	4.04	มาก
	(0.0)	(2.9)	(25.7)	(35.7)	(35.7)	(0.859)	
1.3 พัฒนาประสิทธิภาพผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมการเกษตรให้มีความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติงานส่งเสริมการเกษตร	0	1	17	33	19	4.00	มาก
	(0.0)	(1.4)	(24.3)	(47.1)	(27.1)	(0.761)	
1.4 จัดให้มีหน่วยงานที่ปรึกษาด้านการปฏิบัติงานส่งเสริมการเกษตรขององค์กรปกครองท้องถิ่นอย่างจริงจังและเป็นรูปธรรม	0	4	16	33	17	3.90	มาก
	(0.0)	(5.7)	(22.9)	(47.1)	(24.3)	(0.837)	
1.5 มีการติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงานส่งเสริมการเกษตรขององค์กรปกครองท้องถิ่น	0	7	18	33	12	3.71	มาก
	(0.0)	(10.0)	(25.7)	(47.1)	(17.1)	(0.870)	

ตารางที่ 4.7 (ต่อ)

ประเด็น	ระดับความคิดเห็น (จำนวน/ร้อยละ)					μ (σ)	ความหมาย
	น้อยที่สุด	น้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด		
	N=70						
2. ความต้องการสนับสนุน						4.13	มาก
						(0.880)	
2.1 จัดให้มีผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมการเกษตรที่มีคุณลักษณะตรงตามตำแหน่งในการปฏิบัติงานส่งเสริมการเกษตรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกแห่ง	0 (0.0)	4 (5.7)	9 (12.9)	33 (47.1)	24 (34.3)	4.10 (0.837)	มาก
2.2 จัดให้มีการฝึกอบรมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ ความรู้ ความชำนาญเกี่ยวกับการปฏิบัติงานส่งเสริมการเกษตร	0 (0.0)	3 (4.3)	12 (17.1)	25 (35.7)	30 (42.9)	4.17 (0.868)	มาก
2.3 กำหนดสัดส่วนด้านงบประมาณในการปฏิบัติงานส่งเสริมการเกษตรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน โดยการออกกฎระเบียบให้มีการปฏิบัติอย่างจริงจังและเป็นรูปธรรม	0 (0.0)	5 (7.1)	13 (18.6)	24 (34.3)	28 (40.0)	4.07 (0.937)	มาก
2.4 สร้างแรงจูงใจให้กับผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมการเกษตรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	0 (0.0)	4 (5.7)	11 (15.7)	23 (32.9)	32 (45.7)	4.19 (0.906)	มาก

จากตารางที่ 4.7 ระดับความคิดเห็นของภาพรวมในความต้องการพัฒนางานของผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมการเกษตรอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.93) หากทำการพิจารณาในแต่ละประเด็น พบว่า ความคิดเห็นในการต้องการพัฒนาในระดับมาก คือ มีความต้องการปรับปรุงภารกิจงานส่งเสริมการเกษตรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้ชัดเจนและมีความเป็นปัจจุบันมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.04) รองลงมา คือ มีความต้องการให้มีการพัฒนาในด้านความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติงานส่งเสริมการเกษตร (ค่าเฉลี่ย 4.00) และต้องการให้มีการออกกฎ ระเบียบ แนวทางการปฏิบัติงานส่งเสริมการเกษตรให้มีความชัดเจนและสามารถปฏิบัติงานได้จริง (ค่าเฉลี่ย 3.99) และระดับความคิดเห็นของภาพรวมในความต้องการสนับสนุนงานของผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมการเกษตรอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.13) หากทำการพิจารณาในแต่ละประเด็น พบว่า ความคิดเห็นในความต้องการสนับสนุนงานมีในระดับมาก คือ ให้มีการสนับสนุนสร้างแรงจูงใจให้กับผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมการเกษตรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (ค่าเฉลี่ย 4.19) รองลงมาคือ สนับสนุนให้จัดมีการฝึกอบรมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ ความรู้ ความชำนาญเกี่ยวกับการปฏิบัติงานส่งเสริมการเกษตร (ค่าเฉลี่ย 4.17) และจัดให้ผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมการเกษตรที่มีคุณลักษณะตรงตามตำแหน่งในการปฏิบัติงานส่งเสริมการเกษตรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกแห่ง (ค่าเฉลี่ย 4.10)

ตอนที่ 6 ปัญหาและข้อเสนอแนะในการพัฒนางานส่งเสริมการเกษตรของผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมการเกษตร

6.1 ปัญหาของผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมการเกษตรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น แสดงผลด้วยค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ดังตารางที่ 4.8

ตารางที่ 4.8 ปัญหาของผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมการเกษตรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

N=70

ปัญหา	ระดับปัญหา (จำนวน/ร้อยละ)					μ (σ)	ความหมาย
	น้อยที่สุด	น้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด		
ปัญหา						3.83 (0.892)	มาก
1. ขาดการประสานงานกับทั้งในระดับนโยบายและระดับปฏิบัติการทำงานเหลื่อมล้ำซ้ำซ้อน	0 (0.0)	6 (8.6)	14 (20.0)	39 (55.7)	11 (15.7)	3.79 (0.815)	มาก
2. การปฏิบัติงานที่มากขึ้นตอนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นอุปสรรคสำคัญของผู้ปฏิบัติงานส่งเสริมการเกษตร	0 (0.0)	3 (4.3)	19 (27.1)	32 (45.7)	16 (22.9)	3.87 (0.815)	มาก
3. ผู้ปฏิบัติงานส่งเสริมการเกษตรขาดประสบการณ์ตรงในการประกอบอาชีพและขาดความน่าเชื่อถือ	0 (0.0)	2 (2.9)	17 (24.3)	37 (52.9)	14 (20.0)	3.90 (0.745)	มาก
4. ข้อจำกัดด้านงบประมาณในสภาวะการณ์ปัจจุบันการจัดสรรงบประมาณ	0 (0.0)	2 (2.9)	15 (21.4)	29 (41.4)	24 (34.3)	4.07 (0.822)	มาก
5. การเผยแพร่ติดตามงานของหน่วยงานรัฐยังขาดประสิทธิภาพ	0 (0.0)	4 (5.7)	26 (37.1)	31 (44.3)	9 (12.9)	3.64 (0.781)	มาก
6. กลุ่ระเบียบการปฏิบัติงานส่งเสริมการเกษตรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่มีความชัดเจนและเป็นปัจจุบัน	0 (0.0)	4 (5.7)	14 (20.0)	21 (30.0)	31 (44.3)	4.13 (0.931)	มาก

ตารางที่ 4.8 (ต่อ)

N=70

ปัญหา	ระดับปัญหา (จำนวน/ร้อยละ)					μ (σ)	ความหมาย
	น้อยที่สุด	น้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด		
7. ไม่มีการฝึกอบรมให้ความรู้ด้านงานส่งเสริมการเกษตรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	0 (0.0)	4 (5.7)	14 (20.0)	21 (30.0)	31 (44.3)	4.13 (0.931)	มาก
8. ขาดการสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้สำหรับงานส่งเสริมการเกษตร	0 (0.0)	5 (7.1)	17 (24.3)	34 (48.6)	14 (20.0)	3.81 (0.839)	มาก
9. จำนวนผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมการเกษตรที่มีคุณสมบัติตรงตามสายงานมีไม่เพียงพอกับจำนวนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	0 (0.0)	3 (4.3)	18 (25.7)	33 (47.1)	16 (22.9)	3.89 (0.808)	มาก
10. ผู้บริหารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่เห็นความสำคัญต่อนโยบายของงานส่งเสริมการเกษตร	4 (5.7)	11 (15.7)	32 (45.7)	16 (22.9)	7 (10.0)	3.16 (1.002)	ปานกลาง

จากตารางที่ 4.8 ปัญหาของผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมการเกษตรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในภาพรวมพบว่ามีระดับปัญหาในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.83)

หากทำการพิจารณาในแต่ละประเด็น พบว่า มีปัญหาที่อยู่ในระดับมาก จำนวน 9 ประเด็น โดยเรียงลำดับ ได้แก่ ภาวะเปรียบเทียบการปฏิบัติงานส่งเสริมการเกษตรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่มีความชัดเจนและเป็นปัจจุบัน รวมถึงประเด็นในส่วนของการที่ไม่มีการฝึกอบรมให้ความรู้ด้านงานส่งเสริมการเกษตรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (ค่าเฉลี่ย 4.13) ข้อจำกัดด้านงบประมาณในสถานการณ์ปัจจุบันและการจัดสรรงบประมาณ (ค่าเฉลี่ย 4.07) ผู้ปฏิบัติงานส่งเสริมการเกษตรขาดประสบการณ์ตรงในการประกอบอาชีพและขาดความน่าเชื่อถือ (ค่าเฉลี่ย 3.90) จำนวนผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมการเกษตรที่มีคุณวุฒิตามสายงานมีไม่เพียงพอกับจำนวนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (ค่าเฉลี่ย 3.89) การปฏิบัติงานที่มากขึ้นตอนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นอุปสรรคสำคัญของผู้ปฏิบัติงานส่งเสริมการเกษตร (ค่าเฉลี่ย 3.87) ขาดการสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้สำหรับงานส่งเสริมการเกษตร (ค่าเฉลี่ย 3.81) ขาดการประสานงานกันในระดับนโยบายและระดับปฏิบัติการ ทำงานเหลื่อมล้ำซ้ำซ้อน (ค่าเฉลี่ย 3.79) การเผยแพร่ติดตามงานของหน่วยงานรัฐยังขาดประสิทธิภาพ (ค่าเฉลี่ย 3.64) และพบปัญหาที่อยู่ในระดับปานกลาง จำนวน 1 ประเด็น ได้แก่ ผู้บริหารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่เห็นความสำคัญต่อนโยบายของงานส่งเสริมการเกษตร (ค่าเฉลี่ย 3.16)

6.2 ข้อเสนอแนะในส่วนของการพัฒนาประสิทธิภาพการทำงานของผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมการเกษตรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น คือ

1) การจัดระเบียบแนวทางการดำเนินงานในส่วนของการกิจที่ได้รับมอบหมายให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้ชัดเจน เช่น การดำเนินงานศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลตามระบบส่งเสริมการเกษตร

2) ควรมีการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรระดับตำบลบูรณาการกับแผนพัฒนาการเกษตรท้องถิ่น และบรรจุเข้าสู่แผนพัฒนาท้องถิ่นที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่สามารถดำเนินการได้เอง เพื่อสามารถจัดทำเป็นแผนงานเข้าสู่แผนพัฒนาท้องถิ่น เพื่อจัดทำข้อบัญญัติงบประมาณ ส่วนแผนที่เกินศักยภาพ นำเสนอโครงการเพื่อขอรับการสนับสนุนงบประมาณตามลำดับขึ้นไป เช่น แผนพัฒนาอำเภอ/จังหวัด/องค์การบริหารส่วนจังหวัด

3) การทำบันทึกข้อตกลงว่าด้วยความร่วมมือสนับสนุนการดำเนินงานส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรของท้องถิ่น ระหว่างกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่นกับกรมส่งเสริม

การเกษตร ทั้งในการพัฒนาการให้บริการด้านการเกษตรในด้านการพัฒนาการเกษตรในพื้นที่, สนับสนุนงบประมาณตามแผนพัฒนาการเกษตรระดับตำบลที่ชุมชนเสนอ รวมถึงบริหารจัดการ โครงการที่ได้รับการอนุมัติงบประมาณการถ่ายโอนภารกิจของกรมส่งเสริมการเกษตรให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

บทที่ 5

สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องบทบาทและความต้องการพัฒนาของผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมการเกษตรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดปราจีนบุรี ผู้วิจัยได้นำเสนอในประเด็นสำคัญ จำแนกเป็น 3 ส่วน คือ สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. สรุปการวิจัย

วัตถุประสงค์การวิจัย เพื่อศึกษา 1) สภาพพื้นฐานของผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมการเกษตร 2) ความรู้เกี่ยวกับงานส่งเสริมการเกษตรของผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมการเกษตร 3) ความคิดเห็นของผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมการเกษตรเกี่ยวกับ บทบาท หน้าที่และการปฏิบัติงานส่งเสริมการเกษตร 4) บทบาทของผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมการเกษตร 5) ความต้องการพัฒนางานส่งเสริมการเกษตรของผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมการเกษตร 6) ปัญหาและข้อเสนอแนะการพัฒนางานส่งเสริมการเกษตร

1.1 วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ คือ ผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมการเกษตรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดปราจีนบุรี กลุ่มตัวอย่างใช้ทำการศึกษาประชากรทั้งหมดจำนวน 70 คน ทำการสำรวจข้อมูลทั้งหมด เก็บรวบรวมข้อมูล โดยใช้วิธีส่งแบบสอบถามให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดปราจีนบุรี และให้ส่งแบบสอบถามที่ได้กรอกข้อมูลเรียบร้อยแล้วกลับคืนผู้วิจัย ซึ่งปฏิบัติงานที่องค์การบริหารส่วนตำบลนาดี ทางไปรษณีย์ ทำการวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้สถิติพรรณนา ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

1.2 ผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัยเป็นขั้นตอน ดังนี้ 1) สภาพพื้นฐานทั่วไป 2) ความรู้เกี่ยวกับงานส่งเสริมการเกษตรของผู้ปฏิบัติงานส่งเสริมการเกษตรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 3) ความคิดเห็นของผู้รับผิดชอบในงานส่งเสริมการเกษตรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ 4) บทบาทของผู้รับผิดชอบในงานส่งเสริมการเกษตร 5) วิธีการส่งเสริมการเกษตรของ

ผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมการเกษตร 6) ความต้องการพัฒนาและสนับสนุนของผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมการเกษตร 7) ปัญหาและข้อเสนอแนะ

1.2.1 สภาพพื้นฐานทั่วไป

สภาพพื้นฐานทั่วไปของผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมการเกษตรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ส่วนใหญ่พบว่าผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมการเกษตรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นร้อยละ 67.1 เป็นเพศชาย มีอายุเฉลี่ย 38.70 ปี ส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาปริญญาตรี และมีรายได้เฉลี่ย 25,746.07 บาทต่อเดือน ซึ่งมีระยะเวลาการทำงานเฉลี่ย 9.52 ปี และยังพบว่าร้อยละ 77.1 ไม่มีประวัติการได้รับการฝึกอบรม

1.2.2 ความคิดเห็นของผู้รับผิดชอบในงานส่งเสริมการเกษตรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่และการปฏิบัติงานส่งเสริมการเกษตร

ความคิดเห็นของผู้รับผิดชอบในงานส่งเสริมการเกษตรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่และการปฏิบัติงานส่งเสริมการเกษตรนั้น ทุกภารกิจมีระดับความคิดเห็นที่เห็นด้วยในระดับมากในทุกหัวข้อ ได้แก่ การสำรวจข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับเกษตรกรทุกปี, จัดทำแผนพัฒนาการเกษตรระดับตำบลทุกปี, มีการบริหารข้อมูลและการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์, ควรมีการปฏิบัติการรวบรวมส่งเสริมพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่น, มีการสำรวจช่วยเหลือป้องกันกำจัดศัตรูพืช, การฝึกอบรมอาชีพการเกษตรให้เกษตรกร, มีการรวมกลุ่มและพัฒนากลุ่มเกษตรกร, ควรมีการกระจายพันธุ์ให้เกษตรกร, ควรมีสุนัขบริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล, รวมถึงมีการติดตามประเมินผลงานส่งเสริม

ในส่วนของการปฏิบัติงานจริงในงานส่งเสริมการเกษตรของผู้รับผิดชอบในงานส่งเสริมการเกษตรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น มีการปฏิบัติงานจริงในบทบาทหน้าที่และการปฏิบัติงานส่งเสริมการเกษตร โดยภาพรวมอยู่ในระดับน้อย ภารกิจที่ได้ปฏิบัติงานจริงมากที่สุด เป็นภารกิจที่เกี่ยวข้องกับศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล รองลงมา คือ ภารกิจที่เกี่ยวข้องกับการบริหารข้อมูลและการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ และภารกิจที่เกี่ยวข้องกับการฝึกอบรมอาชีพการเกษตรให้เกษตรกร ภารกิจที่ได้ปฏิบัติงานจริงน้อยที่สุด ได้แก่ ภารกิจที่มีการติดตามประเมินผลงานส่งเสริม

1.2.3 ความรู้เกี่ยวกับงานส่งเสริมการเกษตรของผู้ปฏิบัติงานส่งเสริมการเกษตรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

พบว่าผู้ปฏิบัติงานส่งเสริมการเกษตรมีความเข้าใจในความรู้ในเรื่องการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรระดับตำบล โดยที่รัฐจะเป็นผู้ให้คำปรึกษา ข้อมูล และแนวทางพัฒนาการเกษตรให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อประกอบในการจัดทำแผนขององค์กรปกครองส่วน

ท้องถิ่นมากที่สุด ถึงร้อยละ 92.9 รองลงมา คือ มีความเข้าใจในการที่ต้องมีการจัดฝึกอบรมอาชีพ การเกษตร โดยผ่านการทำสำรวจความต้องการความรู้ของเกษตรกรในการพัฒนาอาชีพและจัด รวมกลุ่มเกษตรกร ร้อยละ 78.6 ส่วนผู้ปฏิบัติงานส่งเสริมการเกษตรมีความเข้าใจในเรื่องของความรู้ ที่เกี่ยวกับงานส่งเสริมการเกษตรน้อยที่สุด ได้แก่ ร้อยละ 27.1 คือ เรื่ององค์ประกอบส่วนท้องถิ่น มีหน้าที่ให้ความร่วมมือกับสำนักงานพัฒนาชุมชน เพื่อรวบรวมศึกษาวิจัยพัฒนาและเผยแพร่ภูมิ ปัญญาท้องถิ่น

1.2.4 วิธีการส่งเสริมการเกษตรของผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมการเกษตร

การใช้โทรศัพท์เป็นวิธีการส่งเสริมการเกษตรของผู้รับผิดชอบงานส่งเสริม การเกษตรที่นิยมในการปฏิบัติในการส่งเสริมการเกษตรแบบรายบุคคล รองลงมาคือการเยี่ยมชมฟาร์ม และการติดต่อที่สำนักงาน ส่วนการส่งเสริมการเกษตรแบบกลุ่มนั้น ผู้รับผิดชอบงานส่งเสริม การเกษตรนิยมใช้การฝึกอบรมเป็นวิธีการส่งเสริมการเกษตร รองลงมาคือ การบรรยายและการ สาธิตตามลำดับ ส่วนการส่งเสริมการเกษตรแบบมวลชน จะทำการจัดรณรงค์มากที่สุด รองลงมาคือ การจัดทำสื่อสิ่งพิมพ์และการจัดทำป้ายประกาศ ตามลำดับ

1.2.5 ความต้องการพัฒนาและสนับสนุนของผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมการเกษตร

1) ความต้องการพัฒนางานนั้น ผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมการเกษตรมีความ ต้องการปรับปรุงภารกิจงานส่งเสริมการเกษตรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้ชัดเจนและ มี ความเป็นปัจจุบัน รองลงมา คือ มีความต้องการพัฒนาประสิทธิภาพผู้รับผิดชอบงานส่งเสริม การเกษตรให้มีความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติงานส่งเสริมการเกษตร และต้องการให้มีการออกกฎ ระเบียบ แนวทางการปฏิบัติงานส่งเสริมการเกษตรให้มีความชัดเจนและปฏิบัติได้จริง ตามลำดับ

2) ในส่วนของความต้องการในการสนับสนุน ผู้รับผิดชอบงานส่งเสริม การเกษตรมีความต้องการให้มีการสร้างแรงจูงใจให้แก่ผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมการเกษตร ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมากที่สุด รองลงมาคือ จัดให้มีการฝึกอบรมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ ความรู้ ความชำนาญเกี่ยวกับการปฏิบัติงานส่งเสริมการเกษตร และจัดให้มีผู้รับผิดชอบงานส่งเสริม การเกษตรที่มีคุณลักษณะตรงตามตำแหน่งในการปฏิบัติงานส่งเสริมการเกษตรขององค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่นทุกแห่ง

1.2.6 ปัญหาและข้อเสนอแนะ

1) ปัญหาสูงสุดของผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมการเกษตรขององค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่น คือ เรื่องกฎระเบียบการปฏิบัติงานส่งเสริมการเกษตรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ไม่มีความชัดเจนและไม่มีความเป็นปัจจุบัน รวมถึงไม่มีการฝึกอบรมให้ความรู้ด้านงานส่งเสริม

การเกษตรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นปัญหาระดับรองลงมา รวมถึงข้อจำกัดด้านงบประมาณ การจัดสรรงบประมาณ

2) ข้อเสนอแนะ คือ การจัดระเบียบแนวทางการดำเนินงานในส่วนของการกิจที่ได้รับมอบหมายให้แก่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้ชัดเจน , ควรมีการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรระดับตำบลบูรณาการกับแผนพัฒนาการเกษตรท้องถิ่นและบรรจุเข้าสู่แผนพัฒนาท้องถิ่นที่สามารถดำเนินการได้เอง, การพัฒนาการให้บริการด้านพัฒนาการเกษตรในพื้นที่, สนับสนุนงบประมาณตามแผนพัฒนาการเกษตรระดับตำบล รวมถึงบริหารจัดการโครงการที่ได้รับการอนุมัติงบประมาณการถ่ายโอนภารกิจของกรมส่งเสริมการเกษตรให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

2. อภิปรายผล

2.1 สภาพพื้นฐานทั่วไป

จากการศึกษาพบว่าผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมการเกษตรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นส่วนใหญ่ เป็นเพศชาย มีอายุเฉลี่ย 38.70 ปี มีระดับการศึกษาส่วนใหญ่อยู่ในระดับปริญญาตรี รายได้เฉลี่ยต่อเดือน 25,746.07 บาท ส่วนใหญ่มีระยะเวลาในการทำงานเกี่ยวกับการส่งเสริมการเกษตรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเฉลี่ย 9.52 ปี ทำให้เห็นได้ว่าผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมการเกษตรอยู่ในวัยทำงาน ระยะเวลาในการทำงานมีระยะเวลาปฏิบัติงานในหน้าที่พอสมควร จึงทำให้มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานในระดับหนึ่ง แต่ขาดประวัติการอบรมเฉพาะตำแหน่งที่ควรได้รับเกือบร้อยละ 80 ของผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมการเกษตร จึงทำให้ส่งผลต่อการปฏิบัติหน้าที่ที่ยังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควรตามภารกิจที่ได้รับมอบหมาย เนื่องจากบทบาทของผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมการเกษตรนั้น ควรได้รับการฝึกอบรม เพื่อเพิ่มและส่งเสริมศักยภาพของผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมการเกษตร เพราะภารกิจหลักที่สำคัญของผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมการเกษตรต้องมีการถ่ายทอดความรู้ทางการเกษตรให้แก่เกษตรกรให้เกิดความรู้และความเข้าใจ สามารถนำไปประยุกต์ปฏิบัติจริงได้ (สมศักดิ์ สุริโย ,2538 , น.244-245)

2.2 ความคิดเห็นของผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมการเกษตรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่และการปฏิบัติงานส่งเสริมการเกษตร

2.2.1 ความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่และการปฏิบัติงานส่งเสริมการเกษตร

จากการวิจัยพบว่า เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมการเกษตรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่และการปฏิบัติงานส่งเสริมการเกษตรในทุกภารกิจในระดับมากทุกหัวข้อ ซึ่งในส่วนของการกิจที่ผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมการเกษตรของ

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่และการปฏิบัติงานส่งเสริมการเกษตรมากที่สุด คือ เห็นควรให้มีบทบาทและหน้าที่ในงานที่เกี่ยวข้องกับศูนย์บริการถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล แสดงว่า เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมการเกษตรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้ความสำคัญกับศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล (ศบกด.) เป็นกลไกในการดำเนินงานส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรในระดับพื้นที่ ซึ่งปัจจุบันได้เกิดความร่วมมือหลายหน่วยงาน รวมทั้งการลงนามบันทึกข้อตกลงว่าด้วยความร่วมมือ (MOU) ระหว่างกรมส่งเสริมการเกษตรกับกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อสนับสนุนการดำเนินงานและพัฒนาด้านการเกษตรของท้องถิ่น

2.2.2 การปฏิบัติงานจริงของผู้รับผิดชอบในงานส่งเสริมการเกษตร

จากการวิจัยพบว่า ผู้รับผิดชอบงานงานส่งเสริมการเกษตรมีการปฏิบัติงานจริง ในภารกิจที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานของศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล ซึ่งภารกิจดังกล่าวมีการถ่ายโอนอย่างชัดเจน มีแนวทางการดำเนินงาน โดยมีเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรของสำนักงานเกษตรอำเภอร่วมทำงานในศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลในฐานะเลขานุการของคณะดำเนินงาน ทั้งนี้ในรายละเอียดของแต่ละภารกิจที่ได้รับการถ่ายโอนมา ยังสามารถปฏิบัติได้จริงและมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับรายงานของวิโรจน์ แสงแก้ว (2544, น.10-13) เรื่องบทบาทในการปฏิบัติงานในศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลในจังหวัดพะเยา ทั้งในส่วนของการดำเนินรวบรวมปัญหา/ความต้องการจากแผนพัฒนาเกษตรกรและทำการจัดประชุมหรือมีเวทีชุมชนเพื่อวิเคราะห์และจัดกลุ่มปัญหาความต้องการ เนื่องจากลักษณะงานของนักวิชาการเกษตรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น อยู่ในพื้นที่ที่ให้บริการแก่ประชาชนได้อย่างใกล้ชิด จึงทำให้การดำเนินงานในส่วนนี้ สามารถปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ แต่ในส่วนของงบประมาณ ในการสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการดำเนินการถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร หรือค่าใช้จ่ายในการฝึกอบรมแต่ละหลักสูตรนั้น มีงบประมาณค่อนข้างจำกัดในแต่ละปี เนื่องด้วยความเห็นชอบทางนโยบายของแต่ละท้องถิ่นนั้นๆ ซึ่งสอดคล้องกับการรายงานของ วิโรจน์ ในปี พ.ศ. 2544

2.3 ความรู้เกี่ยวกับงานส่งเสริมการเกษตรของผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมการเกษตรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

จากการวิจัยพบว่า ผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมการเกษตรมีความเข้าใจในความรู้ในเรื่องการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรระดับตำบล โดยที่รัฐจะเป็นผู้ให้คำปรึกษา ข้อมูล และแนวทางการเกษตรให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อประกอบในการจัดทำแผนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมถึงองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการจัดทำประชาคมพัฒนาตำบลทุก

ปี ซึ่งเป็นการปฏิบัติเป็นประจำ (วิณา พงศ์พัฒนานนท์, 2551, น. 44-47) จึงทำให้ผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมการเกษตรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานส่งเสริมการเกษตรค่อนข้างมาก และจากการวิจัยพบว่าผู้ปฏิบัติงานส่งเสริมการเกษตรมีความเข้าใจในเรื่ององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีหน้าที่ให้ความร่วมมือกับสำนักงานพัฒนาชุมชน เพื่อรวบรวมศึกษาวิจัยพัฒนาและเผยแพร่ภูมิปัญญาท้องถิ่นน้อยที่สุด เนื่องจากการที่ผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมการเกษตรได้รับการมอบหมายให้ปฏิบัติงานในงานส่งเสริมการเกษตรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น ขาดการชี้แจงกรอบการปฏิบัติงานภารกิจที่ได้รับมอบหมายอย่างชัดเจน รวมถึงการฝึกอบรมตามความเหมาะสมต่อภารกิจ จึงทำให้ผู้ปฏิบัติงานขาดความรู้ความเข้าใจในประเด็นดังกล่าว หากมีการรวมกลุ่มกันเองระหว่างผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมการเกษตรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ใกล้เคียง อาจเป็นการแก้ไขประเด็นดังกล่าวได้

2.4 วิธีการส่งเสริมการเกษตรของผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมการเกษตร

จากการวิจัยพบว่า ผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมการเกษตรมีการส่งเสริมการเกษตรทั้งแบบรายบุคคล, แบบกลุ่ม และแบบมวลชนมีการปฏิบัติในระดับปานกลาง โดยรายละเอียดในส่วนของแต่ละวิธีการส่งเสริมการเกษตร พบว่า การใช้โทรศัพท์เป็นวิธีการส่งเสริมรายบุคคลมากที่สุด เนื่องด้วยการใช้โทรศัพท์เป็นวิธีการส่งเสริมรายบุคคลนั้น มุ่งส่งเสริมช่วยเหลือแนะนำเฉพาะบุคคลแต่ละรายในด้านเทคนิคและรายละเอียดเฉพาะอย่าง เมื่อเกษตรกรตัดสินใจรับวิธีการใหม่ๆ ไปปฏิบัติ เจ้าหน้าที่ก็ต้องช่วยเหลือติดตามแนะนำเพื่อให้งานเป็นไปอย่างถูกวิธี และแก้ปัญหาต่างๆ ที่อาจเกิดขึ้น ทั้งนี้เพื่อให้เขาบรรลุผลสำเร็จและเกิดความพึงพอใจเมื่องานสำเร็จตามที่คาดหวัง การใช้โทรศัพท์นั้นเป็นวิธีที่นิยมในการสื่อสารในชีวิตประจำวัน นับเป็นวิธีที่สะดวกและรวดเร็ว เนื่องจากเป็นการติดต่อแบบ 2 ทาง ระหว่างเกษตรกรและเจ้าหน้าที่ สามารถโต้ตอบได้ภายในเวลาอันรวดเร็ว ซึ่งการใช้โทรศัพท์นั้นสามารถติดต่อสอบถามปัญหาหรือขอความช่วยเหลือต่างๆ นับเป็นวิธีที่สะดวกรวดเร็วและใช้กันมาก (พงษ์ศักดิ์ อังกสิทธิ์, 2557, น. 4-39) และวิธีการส่งเสริมการเกษตรแบบกลุ่ม พบว่า การฝึกอบรมเป็นวิธีการส่งเสริมการเกษตรที่นิยมใช้มากที่สุด เนื่องด้วยการฝึกอบรมเป็นกระบวนการให้ความรู้ เป็นกระบวนการสอนที่จะทำให้ผู้รับการฝึกอบรมเกิดความรู้ ความเข้าใจ ทักษะ และความชำนาญเกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ซึ่งอาจใช้เวลา 1-2 วัน ขึ้นอยู่กับความเหมาะสมในหัวข้อที่จะใช้ฝึกอบรม ซึ่งต้องตรงกับความต้องการของผู้เข้ารับการฝึกอบรม และมีภาคปฏิบัติด้วยเพื่อให้เกิดความมั่นใจว่าสามารถจะทำได้ การจัดฝึกอบรมระยะสั้นต้องมีการเตรียมการที่ดี มีอุปกรณ์ช่วยสอน เช่น เครื่องมือ โสตทัศนูปกรณ์ต่างๆ ต้องเน้นให้ผู้เข้าฝึกอบรมมีส่วนร่วมมากๆ เช่น การซักถามปัญหา การฝึกภาคปฏิบัติ เป็นต้น ซึ่งในภาคปฏิบัติ เป็นแนวทางที่ส่งเสริมการเกษตรได้อย่างเข้าถึงและเข้าใจมากที่สุดวิธีการส่งเสริมแบบกลุ่ม จะช่วย

บุคคลเป้าหมายให้ได้รายละเอียดในเรื่องที่เขาสนใจมากขึ้น และนำไปสู่การได้ตรงว่าจะลงทำหรือไม่ หากทดลองทำก็เป็นการพิสูจน์ด้วยตนเองว่าผลจะออกมาดีหรือไม่ได้อย่างไร (คณะกรรมการผลิตวิชาการถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร, 2545, น. 86-87) ส่วนการส่งเสริมการเกษตรแบบมวลชน จากการวิจัยพบว่า การจัดรณรงค์เป็นวิธีการส่งเสริมการเกษตรที่มีการปฏิบัติมากที่สุด ส่วนใหญ่จะรณรงค์โดยการใช้หอกระจายข่าวประจำหมู่บ้าน โดยมีผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมการเกษตรร่วมกับผู้นำชุมชนในแต่ละชุมชนเป็นผู้รับผิดชอบ ซึ่งวิธีการดังกล่าวสื่อสารข่าวสารข้อมูลถึงบุคคลกลุ่มเป้าหมายได้เป็นจำนวนมาก ซึ่งในการสื่อสารในลักษณะดังกล่าว ได้รับข่าวสารเกี่ยวกับงานส่งเสริมการเกษตรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

2.5 ความต้องการพัฒนาและสนับสนุนของผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมการเกษตร

จากการวิจัย พบว่า ความต้องการพัฒนางานของผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมการเกษตรในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งประเด็นหลักที่ต้องการพัฒนามากที่สุด คือ ต้องการปรับปรุงภารกิจงานส่งเสริมการเกษตรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้ชัดเจนและมีความเป็นปัจจุบันมากที่สุด เนื่องจากการปฏิบัติงานของผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมการเกษตร จะไม่มีแนวทางหรือนโยบายจากส่วนกลาง แต่ปฏิบัติงานภายใต้ นโยบายของผู้บริหารในแต่ละท้องถิ่น ซึ่งจะถูกกำกับดูแลโดยกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น โดยที่กรมฯ ไม่มีกรชี้แจงแนวทางและการปฏิบัติงานอย่างชัดเจนและเป็นปัจจุบันที่เป็นลายลักษณ์อักษร จึงทำให้ผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมการเกษตรขาดแนวทางที่ชัดเจนในการปฏิบัติหน้าที่ และในส่วนของความต้องการในการสนับสนุน ผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมการเกษตรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ต้องการให้มีการสร้างแรงจูงใจให้แก่ผู้ปฏิบัติงานมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับการรายงานของพันธิจิต สีเหนียง (2557, น.14-18) พบว่า นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรในระดับปฏิบัติการรู้สึกว่าผู้บริหารไม่เห็นความสำคัญของผู้ปฏิบัติงานในพื้นที่ เน้นแต่งานแต่ไม่ดูแลบุคลากร ในระดับพื้นที่ เปิดโอกาสให้บุคลากรในระดับพื้นที่มีความก้าวหน้าทางวิชาการน้อย รวมถึงเจ้าหน้าที่บรรจุใหม่ยังขาดความรู้และประสบการณ์ในการส่งเสริมการเกษตร และได้มีการเสนอแนะในการพัฒนาบุคลากรควรมีการอบรมพัฒนาให้ความรู้แก่บุคลากรให้มากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งก่อนการปฏิบัติงานเพื่อเตรียมความพร้อม การปรับปรุงความก้าวหน้าในตำแหน่งงาน มีการประเมินผลการปฏิบัติงานตามผลงานเพื่อสร้างแรงจูงใจในการทำงาน ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการกระตุ้นการทำงานของผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมการเกษตร ซึ่งสอดคล้องกับ ตะวัน สือกระแสร์ (2556, น.9-14) ซึ่งระบุว่าต้องให้ความสำคัญกับการจูงใจบุคลากรให้ทุ่มเทแรงกายและแรงใจเพื่อการทำงาน ด้วยวิธีการต่างๆ เช่น การแสดงความขอบคุณ การเผยแพร่ผลงาน และการยกย่องให้รางวัล

2.6 ปัญหาและข้อเสนอแนะการพัฒนางานส่งเสริมการเกษตร

2.6.1 ปัญหาของผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมการเกษตรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ในภาพรวมพบว่า มีระดับปัญหาในระดับมาก ซึ่งปัญหาในเรื่องกฎระเบียบการปฏิบัติงานส่งเสริมการเกษตรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ไม่มีความชัดเจนและเป็นปัจจุบัน เป็นปัญหาในระดับสูงสุด จึงอาจส่งผลให้เกิดความเข้าใจในรายละเอียดของภารกิจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยตรง รวมถึงระเบียบในการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล มีความไม่ชัดเจนในแนวทางการปฏิบัติงานอย่างเป็นทางการของงานส่งเสริมการเกษตรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จึงทำให้เกิดปัญหาในการปฏิบัติตามภารกิจได้ อย่างไม่เต็มประสิทธิภาพ

2.6.2 ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาเรื่องบทบาทและความต้องการพัฒนาของผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมการเกษตรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดปราจีนบุรี ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

1) การจัดระเบียบแนวทางการดำเนินงานในส่วนของภารกิจที่ได้รับมอบหมายให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้ชัดเจน เช่น การดำเนินงานศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลตามระบบส่งเสริมการเกษตร

2) ควรมีการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรระดับตำบลบูรณาการกับแผนพัฒนาการเกษตรท้องถิ่น และบรรจุเข้าสู่แผนพัฒนาท้องถิ่นที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่สามารถดำเนินการได้เอง เพื่อสามารถจัดทำเป็นแผนงานเข้าสู่แผนพัฒนาท้องถิ่น เพื่อจัดทำข้อบัญญัติงบประมาณ ส่วนแผนที่เกินศักยภาพ นำเสนอโครงการเพื่อขอรับการสนับสนุนงบประมาณตามลำดับขึ้นไป เช่น แผนพัฒนาอำเภอ/จังหวัด/องค์การบริหารส่วนจังหวัด

3) การทำบันทึกข้อตกลงว่าด้วยความร่วมมือสนับสนุนการดำเนินงานส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรของท้องถิ่น ระหว่างกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่นกับกรมส่งเสริมการเกษตร ทั้งในการพัฒนาการให้บริการด้านการเกษตรในด้านการพัฒนาการเกษตรในพื้นที่, สนับสนุนงบประมาณตามแผนพัฒนาการเกษตรระดับตำบลที่ชุมชนเสนอ รวมถึงบริหารจัดการโครงการที่ได้รับการอนุมัติงบประมาณการถ่ายโอนภารกิจของกรมส่งเสริมการเกษตรให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

2.7 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

2.7.1 ข้อเสนอแนะต่อผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมการเกษตรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

- 1) ผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมการเกษตรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรได้รับการฝึกอบรมในงานที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการเกษตรอย่างจริงจัง
- 2) ผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมการเกษตรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรได้รับการพัฒนาจากกระบวนการพัฒนาบุคลากร จากหน่วยงานหรือเจ้าหน้าที่ที่มีความรู้ความชำนาญในด้านการส่งเสริมการเกษตร
- 3) ผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมการเกษตรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนให้ได้รับการศึกษาที่สูงขึ้น
- 4) ผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมการเกษตรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรได้รับการสนับสนุนค่าตอบแทนพิเศษ เช่น ค่าเบี้ยเลี้ยงเดินทาง ค่ายานพาหนะ เป็นต้น
- 5) ควรเพิ่มอัตรากำลังให้มีความเหมาะสม เพื่อสร้างขวัญและกำลังใจแก่ผู้ปฏิบัติงาน
- 6) ควรจัดสรรงบประมาณในการดำเนินงานต่างๆ เช่น ค่าตอบแทน ค่าใช้สอย ค่าวัสดุ ค่ายานพาหนะ เพื่อให้มีความเหมาะสมต่อพื้นที่ในการปฏิบัติงาน

2.7.2 ข้อเสนอแนะต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

- 1) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรมีการปรับเปลี่ยนแนวทางการดำเนินงาน เพื่อให้เหมาะสมสถานการณ์และพื้นที่ความรับผิดชอบในงานส่งเสริมการเกษตร
- 2) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรมีการประสานงานกับกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น ในการออกระเบียบและแนวทางในการปฏิบัติงานส่งเสริมการเกษตร ให้มีความชัดเจนและทันต่อสถานการณ์อย่างเป็นรูปธรรม
- 3) กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่นและกรมส่งเสริมการเกษตร ควรร่วมมือกันเพื่อหาแนวทางในการปรับปรุงภารกิจในการถ่ายโอนงานส่งเสริมการเกษตร รวมถึงพัฒนาแนวทาง กระบวนการปฏิบัติงานส่งเสริมการเกษตรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้มีความชัดเจนและง่ายต่อการนำไปปฏิบัติขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมการเกษตร

2.8 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

- 1) ควรมีการศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนางานส่งเสริมการเกษตรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อให้ผู้ปฏิบัติงานส่งเสริมการเกษตรมีความรู้ความเข้าใจในภารกิจที่

ได้รับมอบหมายให้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น เพื่อให้การปฏิบัติงานของผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมการเกษตรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นครอบคลุมตามภาระหน้าที่อย่างครบถ้วน ส่งผลให้ผลการปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2) ควรมีการศึกษาปัจจัยของผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมการเกษตรที่ส่งผลกระทบต่อปัญหาของงานส่งเสริมการเกษตรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อทำให้เกิดความเข้าใจในประเด็นปัญหา เพื่อทำให้เกิดการแก้ไขได้อย่างตรงจุด และสามารถปรับปรุงแก้ไขปัญหาได้อย่างไม่ล่าช้า

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กรมส่งเสริมการเกษตร. (2549). *แนวทางการปฏิบัติงานตามคู่มือการถ่ายโอนภารกิจของกรมส่งเสริมการเกษตรให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น*. ค้นวันที่ 24 เมษายน 2560 จาก <http://old.atsc.doae.go.th/report>.
- เกสรินทร์ วิริยะอาภรณ์. (2545). *ความต้องการในการพัฒนาตนเองของข้าราชการ กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ*. (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยรามคำแหง, กรุงเทพมหานคร.
- คณะกรรมการผลิตวิชาการถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร.(2545). *แนวการศึกษาวิชาการถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรหลักสูตรการเสริมสร้างสมรรถนะนักส่งเสริมการเกษตร*. ค้นวันที่ 28 เมษายน 2560 จาก www.k-station.doae.go.th/doc/AEK_104.pdf.
- จุมพล นิภาเกษม. (2537). *ความคิดเห็นของเกษตรกรต่อการดำเนินงานโครงการปรับปรุงระบบแผนและพัฒนาเกษตรของกรมส่งเสริมการเกษตรในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ขอนแก่น.
- จักรพงษ์ ไชยวงศ์. (2550). *ความต้องการในการพัฒนาตนเองของบุคลากรในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัดร้อยเอ็ด*. (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิตไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยรามคำแหง, กรุงเทพมหานคร.
- ชวาล แพรัตกุล. (2526). *เทคนิคการวัดผล*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช.
- ณรงค์ เส็งประชา. (2541). *มนุษย์กับสังคม*. กรุงเทพมหานคร: โอ.เอส.พรีนติ้งส์ เฮ้าส์.
- ดิเรก ฤกษ์ห่วย. (2524). *ประสิทธิภาพของงานส่งเสริมการเกษตร*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช.
- ตะวัน สือกระแสร์. (2556). *ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการโรงเรียนเอกชนสู่ความเป็นเลิศ*. ในวารสารวิชาการ Veridian E-Journal ปีที่ 6 ฉบับที่ 3 เดือนกันยายน – ธันวาคม. มหาวิทยาลัยศิลปากร, กรุงเทพมหานคร.
- ดิน ปรัชญพฤทธิ. (2538). *ทฤษฎีองค์การ*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช.
- ทิตยา สุวรรณชฎ. (2517). *สังคมวิทยาในวิทยาศาสตร์สังคม*. กรุงเทพมหานคร. สำนักวิจัยสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

- ทำนอง สิงคาลวนิช. (2514). *การเกษตรกับการพัฒนา*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ร่วมมิตรไทย.
- ธวัชชัย ชัยจิรฉายากุล.(2527). *การพัฒนาหลักสูตรจากแนวคิดสู่การปฏิบัติ*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งมหาวิทยาลัยมหิดล.
- ปัญญา หิรัญศรี และ นที ขลิบทอง. (2529). *การสำรวจความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรภาคเหนือเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินงานส่งเสริมการเกษตร*. ในวารสารวิชาการเกษตรศาสตร์ ปีที่ 31 ฉบับที่ 4 เดือนสิงหาคม-กันยายน. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. กรุงเทพมหานคร.
- ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. (2547). *จิตวิทยาการบริหารงานบุคคล*. กรุงเทพมหานคร: พิมพ์ดีจำกัด.
- ประภาเพ็ญ สุวรรณ. (2520). *ทัศนคติการเปลี่ยนแปลงและพฤติกรรมอนามัย*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช.
- พงษ์ศักดิ์ อังกสิทธิ์. (2557) . *วิธีการในการส่งเสริมและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร*. ใน *ประมวลสาระชุดวิชาการส่งเสริมการเกษตรเพื่อการพัฒนา*. หน่วยที่ 4. นนทบุรี: สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- พวงเพชร สุรัตน์กวีกุล. (2542). *มนุษย์กับสังคม*. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- พันธ์จิตต์ สีเหนียง. (2557) . *การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมและศักยภาพ (SWOT ANALYSIS) ระบบส่งเสริมการเกษตรในประเทศไทย: กรณีศึกษาพื้นที่ภาคกลาง* . ใน วารสารวิชาการ Veridian E-Journal ปีที่ 7 ฉบับที่ 3 กันยายน – ธันวาคม. มหาวิทยาลัยศิลปากร, กรุงเทพมหานคร.
- ยุวัฒน์ วุฒิเมธี.(2526). *หลักการพัฒนาชุมชนและการพัฒนาชนบท* . กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ ส.ส.น.ไทยอนุเคราะห์ไทย.
- ราชกิจจานุเบกษา. (2551). *กฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการกรมส่งเสริมปกครองส่วนท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย พ.ศ. 2551. คำนวณที่ 21 ธันวาคม 2560*
จาก <http://www.oic.go.th/FILEWEB/CABINFOCENTER20/DRAWER090/GENERAL/DATA0000/00000115.PDF>.
- ราชบัณฑิตยสถาน.(2546). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542*. กรุงเทพมหานคร: นานมี บุคส์พับลิเคชันส์.
- รุ่งนภา แจ่มรุ่งเรือง. (2550). *ความต้องการในการพัฒนาตนเองของบุคลากร องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในเขต จังหวัดระยอง*.(รายงานการศึกษาอิสระ รัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต).มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ขอนแก่น.

- วสันต์ กุ้เกียรติกุล. (2540). *บทบาทเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรในการสนับสนุนองค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดพัทลุง*. (รายงานผลการวิจัย สำนักงานเกษตรจังหวัดพัทลุง). กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.
- วรพันธ์ ภูผา. (2543). *ความคิดเห็นของเกษตรกรต่อโครงการปรับโครงสร้างและระบบการผลิตการเกษตรในจังหวัดมหาสารคาม*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ขอนแก่น.
- วิจารณ์ พานิช. (2548). *การจัดการความรู้กับการบริหารราชการไทย*. สถาบันส่งเสริมการจัดการความรู้เพื่อสังคม. กรุงเทพมหานคร.
- วิเชียร เกตุสิงห์. (2530). *หลักการสร้างและวิเคราะห์เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช.
- วิโรจน์ แสงแก้ว. (2544). *บทบาทของศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลในจังหวัดพะเยา*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, กรุงเทพมหานคร.
- วิทยากร เชียงกุล. (2527). *การพัฒนาเศรษฐกิจสังคมไทย: บทวิเคราะห์*. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ฉบับแกระ.
- วิรัช คุงคะจันทร์. (2530). *หลักการส่งเสริมการเกษตร*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ ที พี พรินท์.
- วีณา พงศ์พัฒนานนท์. (2551). *บทบาทในการจัดทำแผนชุมชนของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลในเขตภาคกลาง*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, กรุงเทพมหานคร.
- ศศิณา ปาละสิงห์. (2547). *ความต้องการในการพัฒนาตนเองของข้าราชการพลเรือนสามัญ สังกัดศูนย์กลางสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล ตำบลคลองหก อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี*. (วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยบูรพา, ชลบุรี.
- สงวน สุทธิเลิศอรุณ จำรัส คีวงสุวรรณ และ จูติพงษ์ ธรรมานุสรณ์. (2522). *จิตวิทยาสังคม*. กรุงเทพมหานคร: ชัยศิริการพิมพ์.
- สมศักดิ์ สุริโย. (2538). *บทบาทของนักส่งเสริมการเกษตร*. ใน *ประมวลสาระชุดความรู้ทั่วไป : สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์* มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- สุกริพ พิพิธกุล. (2542). *ความคิดเห็นของผู้บริหารหน่วยงานในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือต่อบทบาทและการดำเนินงานของสำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัด*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ขอนแก่น.

- สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสิทธิ์.(2540). *เทคนิคการวิเคราะห์ตัวแปรหลายตัวสำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์*. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ : บริษัท เฟื่องฟ้า พรินติ้ง จำกัด.
- สุภา สกุลเงิน. (2545). *ประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน หลังการจัดตั้งองค์การบริหารส่วนตำบลในทัศนะของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน : กรณีศึกษาเฉพาะกรณีอำเภอกระทุ่มแบน จ.สมุทรสาคร*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยรามคำแหง, กรุงเทพมหานคร.
- สุรางค์ จันทร์อม. (2529). *จิตวิทยาสังคม*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช.
- แสงจันทร์ โสภากาล. (2550). *ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความรู้ความเข้าใจของบุคลากรเกี่ยวกับองค์การบริหารส่วนตำบล*. ใน รายงานการวิจัยคณะสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา. คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย, เลย.
- สัญญา สัญญาวิวัฒน์. (2526). *การพัฒนาชุมชน*. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช.
- องค์การบริหารส่วนจังหวัดปราจีนบุรี. (2560). *ยุทธศาสตร์การพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัด ปราจีนบุรี (พ.ศ.2557-2561)*. ค้นวันที่ 30 เมษายน 2560 จาก <http://prachinpao.go.th/site/th/content/>.
- อนันต์ ศรีพันธุ์. (2545). *ความคิดเห็นต่อตัวชี้วัดงานส่งเสริมการเกษตรของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร: กรณีศึกษาจังหวัดหนองคาย*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, กรุงเทพมหานคร
- อมร รักษาสัตย์ และ ชัตติยา วรรณสุด. (2515). *ทฤษฎีและแนวความคิดในการพัฒนาประเทศชุมชนสหกรณ์การขายและการซื้อแห่งประเทศไทย*. กรุงเทพมหานคร.
- อมรรัตน์ ปักโคทานัง. (2548). *ศึกษาความต้องการพัฒนาตนเองของบุคลากรสายสนับสนุนวิชาการ มหาวิทยาลัยมหิดล วิทยาเขตศาลายา*. (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยรามคำแหง, กรุงเทพมหานคร.
- Batten, T.R. (1959). *Community and Their Development*. London: Oxford University Press.
- Bloom B.S. (1971). *Handbook on Formative and Summative Evaluation of student Learning*, New York: McGraw-HillBook.
- Good, C.V. (1973). *Dictionary of Education.*, New York: McGraw-HillBook.
- Mosher, A.T. (1978). *An Introduction to Agricultural Extension*. New York: Agricultural Development Council.
- Swanson, B.E. (1984). *Agricultural Extension : A reference manual 2nd*. Food and Agricultural Organization.

ภาคผนวก

มหาวิทยาลัย

สกลนครราชภัฏ

ภาคผนวก ก
แบบสอบถาม

เลขที่แบบสอบถาม.....

แบบสอบถาม

เรื่อง

**บทบาทและความต้องการพัฒนาของผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมการเกษตรขององค์กรปกครองส่วน
ท้องถิ่น จังหวัดปราจีนบุรี**

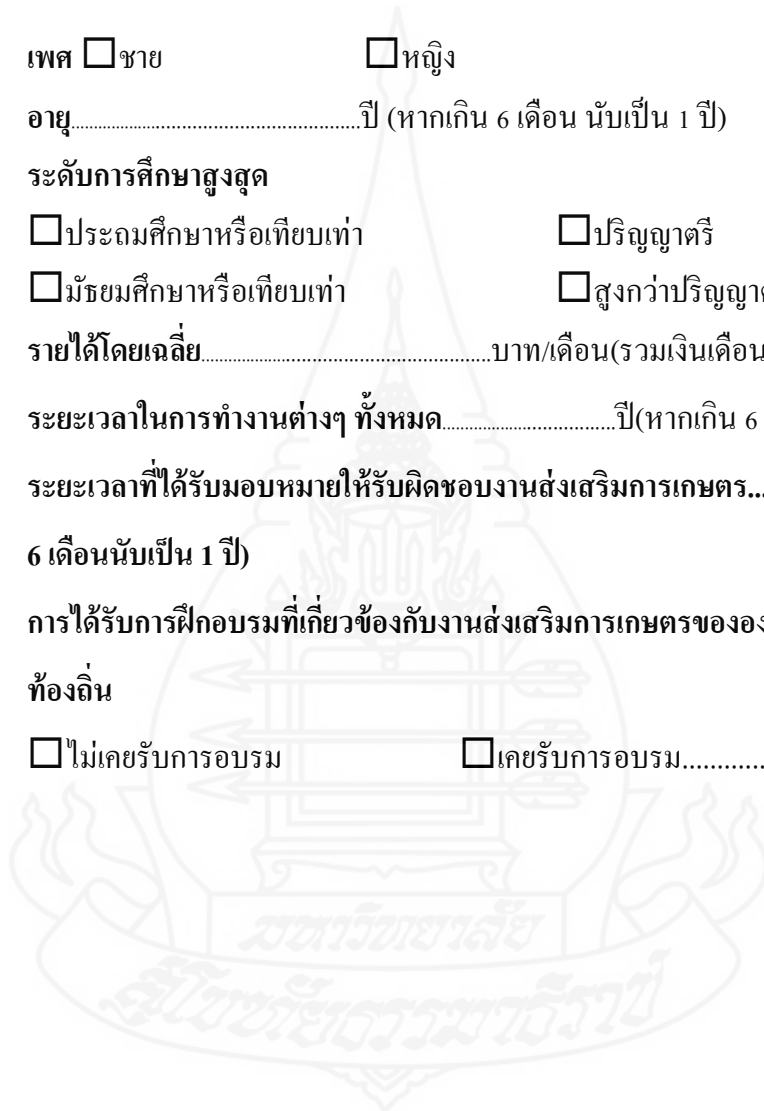
คำชี้แจง

1. การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์
  - 1.1 เพื่อศึกษาสภาพพื้นฐานของผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมการเกษตรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดปราจีนบุรี
  - 1.2 ศึกษาความรู้เกี่ยวกับงานส่งเสริมการเกษตรของผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมการเกษตรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดปราจีนบุรี
  - 1.3 เพื่อศึกษาความคิดเห็นของผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมการเกษตรเกี่ยวกับบทบาท หน้าที่ และการปฏิบัติงานส่งเสริมการเกษตรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดปราจีนบุรี
  - 1.4 เพื่อศึกษาบทบาทของผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมการเกษตรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดปราจีนบุรี
  - 1.5 เพื่อศึกษาความต้องการพัฒนางานส่งเสริมการเกษตรของผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมการเกษตรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดปราจีนบุรี
  - 1.6 เพื่อศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะการพัฒนางานส่งเสริมการเกษตรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดปราจีนบุรี
2. ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามเป็นความลับและจะนำไปใช้เฉพาะการวิจัยประกอบการศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตร มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช โดยวิเคราะห์ข้อมูลเป็นภาพรวม ไม่ใช้รายบุคคล
3. ผู้วิจัยขอขอบพระคุณที่กรุณาให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามที่เป็นประโยชน์สำหรับงานวิจัย

ตอนที่ 1 สภาพพื้นฐานทั่วไปของผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมการเกษตรของ
องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมายถูก/ลงใน ที่เป็นคำตอบหรือเติมข้อความลงในช่องว่างที่
เว้นไว้ตามความเป็นจริง

1. เพศ ชาย หญิง
2. อายุ.....ปี (หากเกิน 6 เดือน นับเป็น 1 ปี)
3. ระดับการศึกษาสูงสุด
ประถมศึกษาหรือเทียบเท่า ปริญญาตรี
มัธยมศึกษาหรือเทียบเท่า สูงกว่าปริญญาตรี
4. รายได้โดยเฉลี่ย.....บาท/เดือน(รวมเงินเดือนและรายได้อื่นๆ)
5. ระยะเวลาในการทำงานต่างๆ ทั้งหมด.....ปี(หากเกิน 6 เดือน นับเป็น 1 ปี)
6. ระยะเวลาที่ได้รับมอบหมายให้รับผิดชอบงานส่งเสริมการเกษตร.....ปี (มากกว่า
6 เดือนนับเป็น 1 ปี)
7. การได้รับการฝึกอบรมที่เกี่ยวข้องกับงานส่งเสริมการเกษตรขององค์กรปกครองส่วน
ท้องถิ่น
ไม่เคยรับการอบรม เคยรับการอบรม.....ครั้ง

ภารกิจ	ความคิดเห็น					การปฏิบัติงานจริง				
	น้อยที่สุด	น้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด	น้อยที่สุด	น้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
7. ผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมการเกษตรของ อปท. มีการรวมกลุ่มและพัฒนากลุ่มเกษตรกร										
8. ผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมการเกษตรของ อปท. มีการกระจายพันธุ์ให้เกษตรกร										
9. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล										
10. ผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมการเกษตรของ อปท. มีการติดตามประเมินผลงานส่งเสริม										

ตอนที่ 3 ความรู้เกี่ยวกับงานส่งเสริมการเกษตรของผู้ปฏิบัติงานส่งเสริมการเกษตรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

โปรดตอบคำถามต่อไปนี้ โดยใส่เครื่องหมาย ✓ ในช่องว่าง ตามที่ท่านรับรู้

ที่	ประเด็นความรู้	ใช่	ไม่ใช่
1	ในการสำรวจข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการเกษตรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นผู้ออกแบบและวิธีการสำรวจข้อมูล		
2	กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นเป็นผู้กำกับควบคุมตรวจสอบกับข้อเท็จจริงในการสำรวจข้อมูล		
3	การจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรระดับตำบล รัฐจะเป็นผู้ให้คำปรึกษา ข้อมูล แนวทางพัฒนาการเกษตรให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อประกอบในการจัดทำแผนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น		
4	การบริการข้อมูลและเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ สำนักงานเกษตรอำเภอจะนำข้อมูลที่ได้จากรัฐไปบริการและเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ให้แก่เกษตรกรทั่วไป โดยมีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นผู้กำกับ ดูแล		
5	องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นร่วมกับสำนักงานพัฒนาชุมชนร่วมกันรวบรวม ศึกษาวิจัย พัฒนา และเผยแพร่ภูมิปัญญาท้องถิ่น		
6	ในการสำรวจป้องกันกำจัดศัตรูพืช องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินการสำรวจการระบาด ร่วมกับรัฐ ในการพยากรณ์ เตือนการระบาด ถ่ายทอดความรู้ในการป้องกัน โดยรัฐให้คำแนะนำ ปรึกษา ส่วนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินการจัดการควบคุมศัตรูพืช กำกับ/ควบคุม โดยส่วนกลาง (กรมส่งเสริมการเกษตร)		
7	ในการฝึกอบรมอาชีพการเกษตร องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทำการสำรวจความต้องการความรู้ของเกษตรกรในการพัฒนาอาชีพและจัดรวมกลุ่มเกษตรกร		
8	การรวมกลุ่มและพัฒนากลุ่มเป็นภารกิจของสำนักงานเกษตรอำเภอนั้น		
9	การกระจายพันธุ์เป็นหน้าที่ของสำนักงานปศุสัตว์และสำนักงานเกษตรอำเภอ		
10	การดำเนินงานศูนย์บริการและถ่ายทอด เทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล มีการบริหารงานรูปแบบคณะกรรมการ โดยมีนักวิชาการส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลเป็นเลขานุการ		

ตอนที่ 4 วิธีการส่งเสริมการเกษตรของผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมการเกษตร

วิธีการส่งเสริมการเกษตร	ระดับการปฏิบัติ				
	น้อยที่สุด (1)	น้อย (2)	ปานกลาง (3)	มาก (4)	มากที่สุด (5)
1. การส่งเสริมการเกษตรแบบรายบุคคล					
1.1 การเยี่ยมฟาร์ม					
1.2 การใช้โทรศัพท์					
1.3 การใช้จดหมาย, จดหมายอิเล็กทรอนิกส์ (e - mail)					
1.4 การติดต่อสำนักงาน					
1.5 การสื่อสารทางไลน์ (LINE)					
2. การส่งเสริมการเกษตรแบบกลุ่ม	ระดับการปฏิบัติ				
	น้อยที่สุด (1)	น้อย (2)	ปานกลาง (3)	มาก (4)	มากที่สุด (5)
2.1 การฝึกอบรม					
2.2 การบรรยาย					
2.3 การสัมมนา					
2.4 การอภิปรายคณะ					
2.5 การระดมสมอง					
2.6 การสาธิต					
2.7 การทัศนศึกษา					
3. การส่งเสริมการเกษตรแบบมวลชน	ระดับการปฏิบัติ				
	น้อยที่สุด (1)	น้อย (2)	ปานกลาง (3)	มาก (4)	มากที่สุด (5)
3.1 การจัดนิทรรศการ					
3.2 การจัดทำสื่อสิ่งพิมพ์					
3.3 การจัดทำป้ายประกาศ					
3.4 การจัดรณรงค์					
3.5 การใช้วิทยุ					

ตอนที่ 5 ความต้องการพัฒนาและสนับสนุนของผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมการเกษตร

1. ความต้องการพัฒนางาน	ระดับความต้องการ				
	น้อยที่สุด (1)	น้อย (2)	ปานกลาง (3)	มาก (4)	มากที่สุด (5)
1.1 ออกกฎ ระเบียบ แนวทางการปฏิบัติงานส่งเสริมการเกษตรให้มีความชัดเจนและปฏิบัติได้จริง					
1.2 ปรับปรุงภารกิจงานส่งเสริมการเกษตรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้ชัดเจนและเป็นปัจจุบัน					
1.3 พัฒนาประสิทธิภาพผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมการเกษตรให้มีความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติงานส่งเสริมการเกษตร					
1.4 จัดให้มีหน่วยงานที่ปรึกษาด้านการปฏิบัติงานส่งเสริมการเกษตรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างจริงจังและเป็นรูปธรรม					
1.5 มีการติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงานส่งเสริมการเกษตรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น					
2. ความต้องการสนับสนุน	ระดับความต้องการ				
	น้อยที่สุด (1)	น้อย (2)	ปานกลาง (3)	มาก (4)	มากที่สุด (5)
2.1 จัดให้มีผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมการเกษตรที่มีคุณลักษณะตรงตามตำแหน่งในการปฏิบัติงานส่งเสริมการเกษตรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกแห่ง					
2.2 จัดให้มีการฝึกอบรมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ ความรู้ ความชำนาญเกี่ยวกับการปฏิบัติงานส่งเสริมการเกษตร					
2.3 กำหนดสัดส่วนด้านงบประมาณในการปฏิบัติงานส่งเสริมการเกษตรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน โดยการออกกฎระเบียบให้มีการปฏิบัติอย่างจริงจังและเป็นรูปธรรม					
2.4 สร้างแรงจูงใจให้กับผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมการเกษตรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น					

ตอนที่ 6 ปัญหาและข้อเสนอแนะ

1. ปัญหาของผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมการเกษตรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ปัญหา	ระดับปัญหา				
	น้อยที่สุด	น้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
1. ขาดการประสานงานกับทั้งในระดับนโยบาย และระดับปฏิบัติการ ทำงานเหลื่อมล้ำซ้ำซ้อน					
2. การปฏิบัติงานที่มากขึ้นตอนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็น อุปสรรคสำคัญของผู้ปฏิบัติงานส่งเสริมการเกษตร					
3. ผู้ปฏิบัติงานส่งเสริมการเกษตรขาดประสบการณ์ตรงในการประกอบ อาชีพและขาดความน่าเชื่อถือ					
4. ข้อจำกัดด้านงบประมาณ ในสภาวะการณ์ปัจจุบัน การจัดสรร งบประมาณเป็นวิธีที่มีประสิทธิภาพมากที่สุด สำหรับผู้รับผิดชอบงาน ส่งเสริมการเกษตรในการปฏิบัติงานส่งเสริมการเกษตร					
5. การเผยแพร่ติดตามงานของหน่วยงานรัฐยังขาดประสิทธิภาพ					
6. กฎ ระเบียบการปฏิบัติงานส่งเสริมการเกษตรขององค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่น ไม่มีความชัดเจนและเป็นปัจจุบัน					
7. ไม่มีการฝึกอบรมให้ความรู้ด้านงานส่งเสริมการเกษตรขององค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่น					
8. ขาดการสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้สำหรับงานส่งเสริมการเกษตร					
9. จำนวนผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมการเกษตรที่มีคุณสมบัติตรงตามสายงานมี ไม่เพียงพอ กับจำนวนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น					
10. ผู้บริหารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่เห็นความสำคัญต่อ นโยบายของงานส่งเสริมการเกษตร					

2. ข้อเสนอแนะ

1) ด้านความรู้

.....
.....
.....

2) ด้านการสนับสนุน

.....
.....
.....

3) ด้านอื่นๆ

.....
.....
.....

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ	นายสัตย์ชัย บุญสารี
วัน เดือน ปีเกิด	30 เมษายน 2524
สถานที่เกิด	อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร
ประวัติการศึกษา	วิทยาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีการเกษตร มหาวิทยาลัยรามคำแหง ปีการศึกษา 2549
สถานที่ทำงาน	องค์การบริหารส่วนตำบลนาดี จังหวัดปราจีนบุรี
ตำแหน่ง	นักวิชาการเกษตรชำนาญการ

